

การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝัง
สำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

นางสาวดาวใจ ประกอบทรัพย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 1 8 3 3 2 9 7 2 7

MIXED METHOD RESEARCH TO INVESTIGATE THE LEVEL OF THAI NATIONHOOD
OF STUDENTS AND MODEL OF ACTIVITIES FOR THAI NATIONHOOD INCULCATION
IN ELEMENTARY SCHOOLS IN BANGKOK

Miss Daojai Prakobsap

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

530385

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของ
นักเรียนและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของ
โรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวดาวใจ ประกอบทรัพย์

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

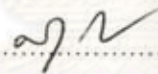
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ประคอง ตันเสถียร)

ดาวใจ ประกอบทรัพย์ : การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. (MIXED METHOD RESEARCH TO INVESTIGATE THE LEVEL OF THAI NATIONHOOD OF STUDENTS AND MODEL OF ACTIVITIES FOR THAI NATIONHOOD INCULCATION IN ELEMENTARY SCHOOLS IN BANGKOK) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 174 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด 3) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก 4) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสังกัดต่างกัน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีวิจัยแบบทฤษฎีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัด การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1.นักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก โดยมีความสำนึกความเป็นไทยในด้านความรักชาติ ชาตินิยม ความเป็นพลเมืองไทย ประเพณี วัฒนธรรมไทย สัญลักษณ์ของชาติไทย ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยสูงที่สุด คือ สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ รองลงมาคือ สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย ตามด้วยสำนึกในศาสนาและสำนึกชาตินิยม สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย และสำนึกรักชาติมีค่าที่ต่ำที่สุด

2.นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความสำนึกความเป็นไทยทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ สำนึกรักชาติ สำนึกชาตินิยม สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย สำนึกในศาสนา สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่แตกต่างกัน

3.รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ รูปแบบที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น

4.การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบที่ 1 โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีรูปแบบกิจกรรมที่บูรณาการหลายกลุ่มวิชา กลุ่มภาษาไทย กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมคล้ายกัน และกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยีแตกต่างกัน

รูปแบบที่ 2 โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์คล้ายกัน

รูปแบบที่ 3 โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีกิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมเสริมประสบการณ์คล้ายกัน และกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ภาควิชา...วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต..... **ดาวใจ ประกอบทรัพย์**

สาขาวิชา...ศึกษาศาสตร์..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... **ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ**

5183329727 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS : Thainationhood/ Patriotism/ Nationalism

DAOJAI PRAKOB SAP : MIXED METHOD RESEARCH TO INVESTIGATE THE LEVEL OF THAI NATIONHOOD OF STUDENTS AND MODEL OF ACTIVITIES FOR THAI NATIONHOOD INCULCATION IN ELEMENTARY SCHOOLS IN BANGKOK. THESIS ADVISOR : DAUANGKAMOL TRAIWICHITKHUN, Ph. D., 174 pp.

The purpose of this research were 1)to study on the level of Thai nationhood of elementary school students in Bangkok. 2)to compare the level of Thai nationhood of elementary school students among 3 offices of the harry durance foundation for education in Thailand. 3)to study on the model of activities for Thai nationhood incultation in elementary schools in Bangkok 4)to compare the model of activities for Thai nationhood incultation in elementary schools among 3 offices of the harry durance foundation for education in Thailand. A mixed method of quantitative and qualitative was employed. Data were collected by questionnaire, observing, interviewing and searching form documents.

The research findings were summarized as follows:

1. The elementary school students in Bangkok, they have rather level of Thai nationhood. The most Thai nationhood were consciousness in royal institution, consciousness in symbol of Thailand, consciousness in religion, Thai nationalism, consciousness in civic, consciousness in culture-tradition and least were patriotism.

2. The elementary school students of Office of the basic education commission, Department of education Bangkok metropolitan administration, and Office the private education commission were not different Thai nationhood: patriotism, Thainationalism, consciousness in civic, consciousness in Thai culture-tradition, consciousness in religion, consciousness in symbol of Thailand, and consciousness in royal institution was at .05 level of statistical significance.

3. Model of activities for Thai nationhood incultation in elementary schools in Bangkok were 3 models. Model 1 Activities for subjects. Model 2 Student development activities. Model 3 Activities for readiness and emphasize.

4. A comparison of 3 models in 3 schools.

Model 1. Activities for Subjects integration, Thai Subject, Social studies Subject were same and an activity for Vocational and Technology Subject was different .

Model 2. Scout, Girl Guide and Red cross youth activities and activities for social and public charity were same.

Model 3. Important day activities, religion activities, diary activities, and Experience supporting activities were same. And sufficiency economy activities were different.

Department :.....Educational Research and Psychology.....
Field of Study : ..Educational Research.....
Academic Year : 2010.....

Student's Signature *Daojai Prakobsap*
Advisor's Signature *Duangkamol T.*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และเสียสละเวลาในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี รวมทั้งให้โอกาสต่าง ๆ ให้กำลังใจคอยติดตามความก้าวหน้า ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและมีความพยายามจนประสบความสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช และศาสตราจารย์ กิตติคุณ ประคอง ดันเสถียร ประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจทาน ให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนทุกคนของโรงเรียนที่ให้ข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่คอยให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนสาขาวิชาวิจัยการศึกษาทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัว คุณพ่อ คุณแม่ และพี่สาว ผู้เป็นกำลังใจอันยิ่งใหญ่ คอยผลักดัน สนับสนุนการศึกษา คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกของผู้วิจัยเสมอมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	5
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ตอนที่ 1 นโยบายที่เกี่ยวกับสำนักความเป็นไทย.....	6
ตอนที่ 2 ความหมายของสำนักความเป็นไทย.....	10
ตอนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้สำนักความเป็นไทย.....	13
ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนักความเป็นไทย.....	21
ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบผสม.....	33
3. วิธีดำเนินการวิจัย	
ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ	
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	37
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	39
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5.การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
6.เกณฑ์การแปลผล.....	45
ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ	
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม.....	46
1.การเลือกกรณีศึกษา.....	46
2.แหล่งข้อมูลในการศึกษา.....	47
3.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
4.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
5.ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	48
6.การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
7.การสร้างความสัมพันธ์.....	49
8.การจัดกระทำข้อมูล.....	49
4.ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ	
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	52
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสำนึกความเป็นไทยของ นักเรียนจำแนกเป็นแต่ละด้าน.....	54
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียน ประถมศึกษาจำแนกตามโรงเรียน.....	54
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียน ประถมศึกษาจำแนกตามสังกัด.....	55
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของแบบวัดสำนึกความเป็นไทย ของนักเรียนประถมศึกษา.....	57
ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ	
ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียน.....	60

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียน ประถมศึกษาประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร	63
5.สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	143
อภิปรายผลการวิจัย.....	149
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	150
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	150
รายการอ้างอิง.....	152
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	156
ภาคผนวก ข	158
ภาคผนวก ค	164
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	174

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ตัวแปรสำนักความเป็นไทย..... 19
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(โรงเรียน)..... 38
3.2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน..... 38
3.3	โครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญของคุณลักษณะสำนักความเป็นไทย. 41
3.4	ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบ วัดความสำนักความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6..... 42
3.5	ค่าความเที่ยงของแบบวัดสำนักความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6... 44
3.6	จำนวนกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษา จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล..... 47
4.1	จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย..... 52
4.2	แสดงระดับความสำนักความเป็นไทยของนักเรียนจำแนกเป็นแต่ละด้าน..... 54
4.3	แสดงข้อมูลระดับสำนักความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาจำแนกตาม โรงเรียน..... 55
4.4	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับสำนักความเป็นไทยของนักเรียน ในแต่ละด้านจำแนกตามสังกัดโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว..... 56
4.5	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับสำนักในศาสนา..... 57
4.6	ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประเทศไทย. 57
4.7	ความรู้สึกรักของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประเทศไทย..... 59
4.8	ความรู้สึกรักของนักเรียนที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์..... 59
4.9	ความตั้งใจของนักเรียนที่จะทำเพื่อประเทศไทย..... 60
4.10	สรุปกิจกรรมปลูกฝังสำนักความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละสังกัด ในกรุงเทพมหานคร..... 69
4.11	วิเคราะห์กิจกรรมปลูกฝังสำนักความเป็นไทยของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร... 70
4.12	การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนักความเป็นไทยของโรงเรียน ประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด..... 138

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดนโยบายสถานศึกษา 3 ดี(3D).....	8
2.2	การออกแบบเพื่อการอธิบาย(explanatory design).....	34
2.3	การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการติดตามผล (explanatory design: follow-up explanations model).....	35
2.4	การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม (explanatory design: participant selection model).....	35
2.5	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	36
4.1	บริเวณโรงเรียนฐานไทย.....	61
4.2	บริเวณโรงเรียนเทพนิม.....	62
4.3	บริเวณโรงเรียนเอกชาติ.....	63
4.4	ป้ายแสดงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนติดอยู่ที่อาคารศิลปะสุนทร.....	65
4.5	ป้ายสถานศึกษาพอเพียงและโรงเรียน 3 ดี(D) ติดที่ด้านหน้าอาคารเรียน.....	67
4.6	ภาพวาดการเล่นเด็กไทยบนผนัง และอาคารเรียนของโรงเรียนเอกชาติ.....	69
4.7	นักเรียนโรงเรียนฐานไทยแต่งกายชุดไทย.....	75
4.8	นักเรียนโรงเรียนเทพนิมสวมชุดไทยในวันศุกร์.....	76
4.9	กิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียนของโรงเรียนฐานไทย.....	79
4.10	กิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียนของโรงเรียนเอกชาติ.....	82
4.11	กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งของโรงเรียนเทพนิม.....	83
4.12	กิจกรรมลูกเสือ.....	85
4.13	กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ เนตรนารีนอกสถานที่ของโรงเรียนเอกชาติ.....	87
4.14	กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดของโรงเรียนฐานไทย.....	89
4.15	นักเรียนโรงเรียนเอกชาติประกวดและรับรางวัลการประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ.....	92
4.16	กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของโรงเรียนเอกชาติ.....	94
4.17	กิจกรรมวันสงกรานต์ของโรงเรียนเอกชาติ.....	100
4.18	กิจกรรมชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนฐานไทย.....	101
4.19	นักเรียนโรงเรียนเอกชาติทำพวงมโหตร และการเย็บกระทง 4 มุม 6 มุม.....	110

สารบัญญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
4.20	กิจกรรมชมละครวรรณกรรมของโรงเรียนเอกชาติ.....	110
4.21	กิจกรรมหน้าเสาธงของโรงเรียนฐานไทย.....	112
4.22	นักเรียนโรงเรียนเอกชาติแสดงบทบาทสมมติในวันสำคัญต่าง ๆ ในกิจกรรม หน้าเสาธง.....	114
4.23	ประติมากรรมแบบปูนต้ำและภาพชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ของ โรงเรียนฐานไทย.....	115
4.24	การติดภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยของโรงเรียนเทพนิม.....	115
4.25	การติดภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยของโรงเรียนเอกชาติ.....	116
4.26	กิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา และทำบุญตักบาตรของโรงเรียน ฐานไทย.....	118
4.27	กิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษาของโรงเรียนเอกชาติ.....	120
4.28	พิธีมอบประกาศนียบัตรนักเรียนของโรงเรียนฐานไทย.....	121
4.29	นักเรียนโรงเรียนฐานไทยสวดมนต์ทุกวันสุดส์ปดาร์ห์ และฟังเทศน์.....	123
4.30	พิธีมอบเกียรติบัตรธรรมาคารความดีของโรงเรียนฐานไทย.....	125
4.31	กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาของโรงเรียนฐานไทย.....	127
4.32	กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาของโรงเรียนเอกชาติ.....	128
4.33	กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ของโรงเรียนฐานไทย.....	129
4.34	กิจกรรมวันแม่ของโรงเรียนเอกชาติ.....	132
4.35	แปลงนาสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่และพืชผักสวนครัวของโรงเรียนเทพนิม.....	135

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารไร้พรมแดน ที่เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประเพณีวัฒนธรรม แนวคิดของชาติอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอันมาก ทั้งที่มีคุณค่าและไร้คุณค่า (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2541)

สภาพทั่วไปทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมไทย ส่งสัญญาณอันตรายต่อความเป็นไทยและความมั่นคงของชาติ ด้วยการขาดความละเอียดอ่อนต่อการกระทำที่ผิดทำนองคลองธรรม และจรรยาบรรณในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ความย่อหย่อนคุณธรรมและจริยธรรม ความเห็นแก่ตนยิ่งกว่าส่วนรวม การขาดวินัยในตนเองและสังคมที่ขาดระเบียบ การถูกรวบงำด้วยลัทธิวัตถุนิยม สภาพะวิฤตในความวิบัติของภาษาไทย และความบกพร่องในกริยามารยาท และบุคลิกไทย และคนไทยในปัจจุบันมีแนวคิดแบบ ใครดีใครได้ไม่รู้จักพอ เห็นแก่ตัวมากขึ้น ขาดความโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ บิดความรับผิดชอบ คิดว่าประเทศชาติไม่ใช่ของตนแต่เพียงผู้เดียว ภายที่จะแสดงออกซึ่งความเป็นไทย ขาดความภูมิใจในวัฒนธรรมไทย รักและหวงแหนมรดกวัฒนธรรมไทย ชักง่วงง่าย นิยมของต่างประเทศ ตั้งชื่อทุกอย่างเป็นภาษาต่างประเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความเอาใจใส่ในศิลปวัฒนธรรมไทย รู้เรื่องราวของชาติอื่นมากกว่าไทย เอาอย่างต่างประเทศโดยขาดความยั้งคิด มีทัศนคติว่า ความเกรงใจคือความพ่ายแพ้ ไม่ฟังดนตรีไทย ไม่ดูixonละคร ชอบดนตรีต่างประเทศ นิยมการเดินร่าแบบไม่สุภาพ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2547) นอกจากแนวความคิดที่เปลี่ยนไปแล้ว ไทยยังประสบกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหารุนแรงและเด่นชัดได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกี่ยวกับมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเป้าหมายสูงสุดที่การแบ่งแยกดินแดน อันเนื่องมาจากรู้สึกไม่พอใจต่อการยึดครองปัตตานีของรัฐบาลสยามในอดีตตลอดจนคับข้องใจต่อนโยบายและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน ปัจจุบันเหตุการณ์ความรุนแรงจะลดความถี่ลงแต่เพิ่มความรุนแรงและโหดเหี้ยมขึ้น (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี, 2552) และสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ที่แบ่งฝ่ายและใช้สีเป็นสัญลักษณ์แทน โดยเหตุการณ์ต่อเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ส่งผลกระทบต่อประเทศในหลายด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของประเทศ และอื่น ๆ

รัฐบาลไทยเล็งเห็นประโยชน์ของความสำนึกในความเป็นชาติ จึงได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษามาตรฐานการศึกษาชาติมาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองโลก (คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข) เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังตัวบ่งชี้ข้อที่ 1.5 มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก ข้อที่ 1.5.1 คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจสุจริต และมโนสุจริต 1.5.2 คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบาย ปีงบประมาณ 2552 ตามกลยุทธ์ เป้าหมายความสำเร็จ และมาตรการกลยุทธ์ที่ 1 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนทุกคน โดยมีเป้าหมายความสำเร็จข้อที่ 1 นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านการประเมินคุณธรรม มีสำนึกในความเป็นชาติไทย และข้อที่ 4 โรงเรียนทุกแห่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย โดยมีมาตรการให้ความสำคัญแก่การสร้างเสริมจิตสำนึกในความเป็นชาติไทย (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

วัยเด็กช่วงวัย 10-12 ปี จะเป็นวัยที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ มีปฏิสัมพันธ์กับครูและกลุ่มเพื่อน เด็กจะได้รับอิทธิพลจากครู และเพื่อน ผู้ใหญ่ควรให้เด็กได้แสดงออกในทางที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมที่ช่วยเสริมให้เด็กได้เรียนรู้เชิงสังคม และการทำประโยชน์แก่สังคม ควรช่วยสร้างทัศนคติ ค่านิยมในทางที่ดีต่อสังคมอีกด้วย ประกอบกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยเรียนจะก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด เด็กในวัยนี้จะมีความคิดที่กว้างขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความคิดรวบยอดพื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าใจสิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อม มีพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหาต่อไปเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2533)

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นเมืองโตเดี่ยวที่เป็นศูนย์กลางความเจริญที่สุดของประเทศ เป็นที่รวมอำนาจของการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษาและศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เป็นจุดหมายปลายทางที่ชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้า ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรเป็นไปอย่างหนาแน่น และรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อสังคมทุก ๆ ด้าน

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างในด้านอาชีพ รายได้ ฐานะความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งชั้นอย่างชัดเจน ทำให้สังคมเมืองมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่ผูกพันกัน แข่งขันชิงดีชิงเด่น ใจแคบเห็นแก่ตัว และมีปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น(จรัญ ศรีบัว นำ, 2550)

ในประเทศไทยยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมถ่ายทอดทางสังคมเพื่อส่งเสริมความรักชาติตั้งแต่เยาว์วัยไม่มากนัก จึงควรมีการวิจัยในลักษณะเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชนในการรับมือกับวัฒนธรรมตะวันตก และเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จากการเปิดการค้าเสรี และยุคของโลกไร้พรมแดน(ดุจเดือน พันธุมนาวิน, 2551)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร และศึกษาโรงเรียนที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมากกว่ามีรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยอะไรบ้าง อย่างไร และแต่ละรูปแบบกิจกรรมที่โรงเรียนแต่ละสังกัดได้จัดขึ้นส่งผลต่อสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนอยู่ในชั้นจริยธรรมขั้นใด เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาสำนึกความเป็นไทยให้กับนักเรียนประถมศึกษาต่อไป

คำถามวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีสำนึกความเป็นไทยอยู่ในระดับใด และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีสังกัดต่างกันจะมีสำนึกความเป็นไทยในระดับต่างกันหรือไม่
2. โรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีระดับสำนึกความเป็นไทยอยู่ในระดับมากมีรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยเป็นอย่างไร
3. โรงเรียนประถมศึกษาที่มีสังกัดต่างกันจะมีรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยแตกต่างกันหรือไม่ แตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด

3) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก

4) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสังกัดต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสม โดยศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อสำรวจระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร และเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบบพหุกรณีศึกษา เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษาเป็นโรงเรียนที่นักเรียนมีความสำนึกในความเป็นไทยในระดับมากในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียน จากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. แหล่งข้อมูลในการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบุคคล ได้แก่ นักเรียนจากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 18 โรงเรียน และผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน จากโรงเรียนที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก 3 โรงเรียน รวมทั้งแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ สำนึกความเป็นไทย ประกอบด้วย 7 ตัวแปร คือ 1) สำนึกรักชาติ 2) สำนึกชาตินิยม 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย 5) สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6) สำนึกในศาสนา 7) สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สำนึกความเป็นไทย หมายถึง การยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย จึงมีความรู้สึกรักและความปรารถนาดีต่อประเทศไทย พร้อมทั้งยึดถือแนวคิดและค่านิยมไทยที่ดีงาม ก่อให้เกิดการดำรงรักษาและปฏิบัติตนเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ มีลักษณะ 7 ประการ คือ 1) สำนึกชาตินิยม 2) สำนึกรักชาติ 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สำนึกในประเพณีวัฒนธรรมไทย 5) สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6) สำนึกในศาสนา 7) สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดสำนึกความเป็นไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลักษณะเป็นมาตรวัดระดับ 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ

สำนึกรักชาติ หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีที่มีต่อประเทศชาติ อันได้แก่ การต่อต้านการวิจารณ์ถึงประเทศในแง่ลบ การส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของประเทศชาติ มี

ความคิดเชิงบวกต่อประเทศ ส่งเสริมความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ วิจารณ์การปฏิบัติมิชอบของผู้อื่นด้วยความประสงค์ดีเพื่อให้เกิดการพัฒนาชาติ

สำนึกชาตินิยม หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนัก ความภูมิใจ นิยมในความเป็นชาติ อันได้แก่ ความรักสามัคคีร่วมชาติเดียวกัน ความภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกของชาติ การเลือกที่จะเป็นสมาชิกของชาติไทย มากกว่าที่จะเป็นสมาชิกของชาติอื่น ความรู้สึกว่าชาติของตนยิ่งใหญ่ และสูงส่ง และการรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาติที่จะต้องปกป้องเอกลักษณ์ของชาติไทยไว้

สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย หมายถึง ความตระหนักในความสำคัญของหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี อันได้แก่ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพลเมืองกับการปกครองของประเทศ และการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศ

สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในความสำคัญของประเพณีและวัฒนธรรมไทย อันได้แก่ การปกป้องรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย การให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย

สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในการให้ความสำคัญแก่สัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติไทย ได้แก่ เพลงชาติ และธงชาติไทย

สำนึกในศาสนา หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในการยึดมั่นเลื่อมใสและปฏิบัติในข้อปฏิบัติต่าง ๆ คำสอน หลักธรรม และความสำคัญของศาสนา

สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในความสำคัญขององค์พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นที่เคารพสักการะสูงสุดของปวงชน และมีขวัญของชาติไทย ผู้ใดจะละเมิดมิได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) จะได้ข้อมูลในการส่งเสริมสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน

2) ได้แนวทางการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยที่เป็นรูปแบบกิจกรรม เพื่อให้โรงเรียนอื่น ๆ นำไปปฏิบัติเพื่อปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยให้กับนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและส่งเสริมกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยให้นักเรียนในแต่ละสังกัดได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในโรงเรียน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1)นโยบายเกี่ยวกับสำนึกความเป็นไทย 2)ความหมายของสำนึกความเป็นไทย 3)งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้สำนึกความเป็นไทย 4)แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย 5)แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบผสม

ตอนที่ 1 นโยบายเกี่ยวกับสำนึกความเป็นไทย

จากการศึกษาพบว่ามีนโยบายเกี่ยวกับสำนึกความเป็นไทย จำนวน 3 นโยบาย ได้แก่ 1)มาตรฐานการศึกษาชาติ 2)นโยบายสถานศึกษา 3 ดี(3D) 3)นโยบายการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตามหลัก SMART SCHOOL ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.มาตรฐานการศึกษาชาติ

คำว่า “สำนึกความเป็นไทยนั้น” สืบเนื่องมาจากนโยบายด้านการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองโลก (คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข) เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาคนตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังตัวบ่งชี้ข้อที่ 1.5 มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก 1.5.2 คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบาย ปีงบประมาณ 2552 ตามกลยุทธ์ เป้าหมายความสำเร็จ และมาตรการ กลยุทธ์ที่ 1 ปลูกฝังคุณธรรม “ความสำนึกในความเป็นชาติไทย” และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่นักเรียนทุกคน โดยมีเป้าหมายความสำเร็จข้อที่ 1 นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านการประเมินคุณธรรม มีสำนึกในความเป็นชาติไทย และข้อที่ 4 โรงเรียนทุกแห่งจัดกิจกรรมการ

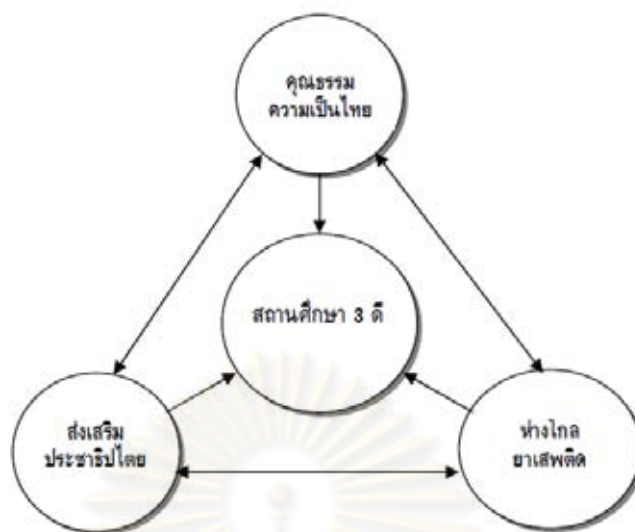
เรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย โดยให้ความสำคัญแก่การสร้างเสริมจิตสำนึกในความเป็นชาติไทย

2)นโยบายสถานศึกษา 3 ดี(3D)

นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในความเป็นไทย คือ นโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการประกาศและเริ่มดำเนินงานตามนโยบายเมื่อเดือน มิถุนายน 2552 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

“การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จึงเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัดสามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่งคือเป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝังและปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่ขึ้นในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน(3D) ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด(Drug-Free)”

สามารถอธิบายด้วยแผนภาพกรอบแนวคิดนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดนโยบายสถานศึกษา 3 ดี(3D)

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีเป้าประสงค์ในการดำเนินการตามนโยบายไว้ดังนี้

1) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานตามนโยบาย 3 ดี ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

2) สถานศึกษาได้รับรองคุณภาพและมาตรฐานระดับ 3 ดี ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) มีดังนี้ 1)สำนักงานรัฐมนตรี 2)สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 3)สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 4)สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5)สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 6)สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ซึ่งแต่ละส่วนราชการและหน่วยงานมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้

สำนักงานรัฐมนตรี บทบาทหน้าที่ประสานการกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติ และประสานการติดตาม ผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 2 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีบทบาทหน้าที่ 1)กำหนดแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี 2)จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี 3)พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3 ดี 4)สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 5)กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีบทบาทหน้าที่จัดทำเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพ 3 ดี ให้เป็นมาตรฐานระดับประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ 1) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี 2) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3 ดี 3) สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีบทบาทหน้าที่ 1) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี 2) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3 ดี 3) สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา มีบทบาทหน้าที่ 1) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี 2) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3 ดี 3) สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษาในสังกัด

3) นโยบายการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตามหลัก SMART SCHOOL

การพัฒนาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามนโยบาย SMART SCHOOL เริ่มในสมัยที่ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 – 2550 ทางสำนักการศึกษาได้นำนโยบายมาดำเนินการดังนี้ 1) ประชาสัมพันธ์โรงเรียนทราบ 2) ประเมินคุณภาพมาตรฐาน และนำผลการประเมินเรื่องกระบวนการเรียนรู้แบบ Discovery Learnin process มาปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการแสวงหาความรู้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต และช่วยให้กระบวนการเรียนรู้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ตลอดจนสามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้บุคลากรของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีคุณภาพมาตรฐานที่ยั่งยืน ตามนโยบาย SMART SCHOOL มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ การเรียนรู้คู่ความสำเร็จ (Success) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (M=Morality) ร่วมกิจกรรมด้วยความสุข (A=Activities) นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและช่วยเหลือชุมชนสังคม (R=Relativity) และใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณภาพ (T=Technology) (สำนักการศึกษา, 2551) ซึ่งมีรายละเอียดของความหมายดังนี้

1. S Success : มุ่งหวังเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิตซึ่งจะเน้นเชิงวิชาการ

2. M Morality : การเรียนรู้คุณธรรม ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเด็กยุคใหม่ไม่ควรเก่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีคุณธรรมควบคู่กันไปด้วยดังนั้นจึงมีโครงการวิถีพุทธวิถีธรรมขึ้นเพื่อให้เด็กใกล้ชิดกับวัดและศาสนสถานเกิดการกลมกลืนทางจิตใจ

3.A Activity : การเรียนรู้กิจกรรมที่ส่งเสริมความสุข เนื่องจากการเรียนหนังสือในห้องเรียนอย่างเดียวไม่พอ ต้องทำกิจกรรมประกอบด้วย เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ และต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน เช่น โครงการห้องเรียนธรรมชาติ ทัศนศึกษาออกสถานที่ เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์โบราณสถานและการศึกษาวิถีชีวิตในชุมชน

4.R Relativity : การเรียนรู้ชุมชน สามารถนำไปเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวัน เช่น โครงการกรุงเทพฯศึกษา คือ สอนให้เด็กกรุงเทพฯ รู้ว่ากรุงเทพมหานครมีรากเหง้าและที่มาอย่างไร การอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบต่ออะไรบ้าง เช่น ต้องมีระเบียบวินัยเรื่องวินัยจราจร ไม่ทิ้งขยะ ช่วยกันคัดแยกขยะ และประหยัด ซึ่งเด็กสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตของตน ครอบครัว และชุมชนด้วย

5.T Technology : เรียนรู้เทคโนโลยีเพิ่มจำนวนคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น Internet ความเร็วสูง E-Library E-learning ซอร์ฟแวร์ และมัลติมีเดีย และในปัจจุบัน นโยบาย SMART SCHOOL ยังดำเนินการต่อเนื่องไปจนถึงปี พ.ศ. 2550

ตอนที่ 2 ความหมายของสำนึกความเป็นไทย

ก่อนทำความเข้าใจความหมายของ “สำนึกความเป็นไทย” เนื่องจาก สำนึกความเป็นไทย มีคำที่คล้ายคลึงและมีความหมายเดียวกันหลายคำ อาทิ “ความสำนึกไทย” “ความสำนึกในความเป็นไทย” “จิตสำนึกในความเป็นไทย” เพื่อให้ผู้ที่นำผลการวิจัยนี้ไปใช้และผู้สนใจ มีความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า สำนึกความเป็นไทย ตามที่นโยบายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2552 กลยุทธ์ที่ 1 ได้กล่าวไว้

คำว่า “สำนึกความเป็นไทย” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความหมายออกเป็น 2 ส่วน คือ ความหมายของ “สำนึกความเป็นชาติ” และ “ความเป็นไทย” แล้วสรุปออกมาเป็นความหมายของ “สำนึกความเป็นไทย”

คำว่า “สำนึกความเป็นชาติ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษ ได้แก่ “national consciousness” และมีคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยหลายคำ ได้แก่ “national attachment” “patriotism” “nationalism” “national Pride” “national feeling” ซึ่งแต่ละคำมีความหมายและความสัมพันธ์กันดังที่ ดุจเดือน พันธุมนาวิณ (2551) ได้กล่าวถึง ความภูมิใจในชาติของตน (national Pride) และความคิดที่ว่า ชาติของตนดีกว่าเหนือกว่าชาติอื่น (national superiority) ว่ามีความหมายที่แคบกว่าชาตินิยม (nationalism) ชาตินิยมนั้นพัฒนามาจากทัศนคติที่มีต่อชาติ (national

attitude) โดยทัศนคติต่อชาติ หมายถึง ความรู้สึกเกี่ยวกับชาติ (national feeling) เป็นความรู้สึกของบุคคลว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในชาตินั้น เป็นความรู้สึกพื้นฐาน ที่พัฒนาเป็นความคิดเชิงบวกที่มีต่อชาติอีก 5 ประการ คือ 1)ความรักชาติ (national linking) หมายถึง ความรักสมาชิกและชาติ 2)ความรู้สึกภูมิใจในความเป็นชาติ (national pride) 3)การเลือกเป็นสมาชิกของชาติ(national preference) หมายถึง การที่บุคคลเลือกที่จะเป็นสมาชิกของชาติหนึ่งมากกว่าที่จะเป็นสมาชิกของชาติอื่น 4)ความเป็นชาติมหาอำนาจ (national superiority) หมายถึง ความรู้สึกว่าชาติของตนยิ่งใหญ่กว่า มีอำนาจเหนือ อิทธิพล หรือสูงส่งกว่าชาติอื่น 5)ชาตินิยม (nationalism) เน้นที่ความรู้สึกของบุคคลที่รับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาติ เกิดมาจากจุดเดียวกัน และต้องการปกป้องประเทศชาติ

แนวคิดที่เกี่ยวกับ “สำนึกความเป็นชาติ” นั้นมักใช้สับสนกับ “ชาตินิยม” ไม่เพียงแต่ใช้สับสนกันเท่านั้นยังมีความเกี่ยวข้องกัน โดยลักษณะแนวคิดแบบชาตินิยมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสำนึกความเป็นชาติ สำนึกความเป็นชาติมีองค์ประกอบด้วยกันอยู่ 4 ประการ คือ 1) ด้านเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ(national identity) 2)ด้านชาตินิยม(banal nationalism) 3)ด้านความรักชาติ (patriotism) 4)ด้านชาตินิยมทางวัฒนธรรม(cultural nationalism)(Neil, 2000)

จากการศึกษาความหมายของสำนึกความเป็นชาติ(national consciousness) ได้มีผู้ให้ความหมายของสำนึกความเป็นชาติไว้ดังนี้

Voloshinov (1986) ได้ให้ความหมายของสำนึกความเป็นชาติว่า เป็นคุณลักษณะร่วมกันของกลุ่มบุคคล มิใช่เป็นคุณลักษณะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการสร้างความหมายในแนวคิดอุดมการณ์ สัญลักษณ์แทนกลุ่มสังคมของตนและใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งในระบบทางสังคม ซึ่งผลที่ได้นั้น ถึงความสำนึกส่วนบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้สร้างอุดมการณ์ แต่เป็นการยึดติดในโครงสร้างของสัญลักษณ์ทางความคิดทางสังคม

Woolf (1996) ได้ให้ความหมายของ สำนึกความเป็นชาติว่า ความรักของคนที่มีต่อประเทศชาติ หรือความปรารถนาที่มีหน่วยงานการปกครองของประเทศชาติ รวมถึงการทำเข้าใจถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น การยึดมั่นกับวิสัยทัศน์ตามรูปแบบทางจิตใจต่าง ๆ อย่างชัดเจน และดำรงรักษาไว้ ซึ่งยังไม่ค่อยมีใครที่ให้ความหมายเกี่ยวกับความยึดมั่นในสำนึกความเป็นชาติ ส่วนใหญ่จะให้ความหมายเกี่ยวกับการรับรู้ในเบื้องต้นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และความแตกต่างไปจากชาติอื่น ๆ

ความหมายของความเป็นชาติไทย

ความเป็นชาติ(nation hood) มีความหมายได้เป็น 2 นัย อันได้แก่ นัยที่ 1 ความหมายเชิงรูปธรรม(objective) และนัยที่ 2 เป็นความหมายเชิงนามธรรม(subjective) (Neil, 2000) เนื่องจาก ชาติ(nation) มีลักษณะแบ่งออกเป็น 2 นัย ความหมายของชาติในเชิงรูปธรรม เป็นสภาพที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ เช่น ลักษณะทางภูมิประเทศ สิ่งก่อสร้าง และชาติในเชิงนามธรรม เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่สามารถรับรู้ได้ด้วยความคิดและความรู้สึกทางจิตใจ เช่น จริยธรรม จารีต ประเพณี โดยลักษณะทั้งสองประการนี้มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือจากการอาศัยอยู่ในดินแดนเดียวกัน มีภาษาเดียวกัน มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมา เป็นผลให้เกิดเจตนารมณ์ร่วมกัน มีการปกครองและมีรัฐบาลเป็นของตนเอง(จรัญ จันทรปาน, 2537) ส่วนความเป็นชาติ(nationhood) โดยทั่วไป หมายถึง คุณภาพของความเป็นชาติ หรือผลที่เกิดจากความเป็นชาติที่มีอิสรภาพ

จากการศึกษาความหมายของความเป็นชาติไทย(thaihood) พบว่ามีผู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความเป็นชาติไทยไว้ทั้งเชิงนามธรรมและเชิงรูปธรรม ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนิยามความหมายของชาติไทย ว่าประกอบขึ้นด้วยคนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัฒนธรรมไทย และจงรักภักดีต่อหัวใจของความเป็นไทย อันได้แก่ พระมหากษัตริย์ และพระพุทธศาสนา โดยทรงเน้นว่าวัฒนธรรมไทยนั้นมีความเป็นไทยแท้ มีลักษณะเฉพาะที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ แต่ความเป็นไทยนี้มีแก่นแท้ที่เป็นสากล ไม่แตกต่างจากอารยธรรมที่เจริญแล้วในยุโรป พระองค์ให้ความสำคัญที่การสร้างเอกภาพทางการเมือง ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความจงรักภักดีของคนทั้งชาติ มีความสำคัญเป็นพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำในการสร้างความศิวิไลซ์แก่ชาติไทย ทรงเน้นความเป็นไทยที่พระมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตได้ทรงรักษาสืบทอดสืบทอดกันมานั้น มีอารยธรรมหรือมีแก่นแท้ที่เป็นสากลไม่ต่างจากอารยธรรมตะวันตก เพื่อให้คนไทยภาคภูมิใจในชาติไทยของตน และมีความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ที่ทรงช่วยทำให้ชาติไทย ยังคงมีอารยธรรม มีอิสรภาพ และมีเกียรติเทียบเท่ากับชาติตะวันตกทั้งหลาย(สายชล สัตยานุรักษ์, 2548)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสร้างอัตลักษณ์ไทยโดยเน้นความเป็นไทยแท้ในด้าน “อุปนิสัย” หรือ “คุณธรรม” ของชนชาติไทย ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ 1. ความจงรักในอิสรภาพของชาติ 2. ความปราศจากวิหิงสา(ไม่เบียดเบียนผู้อื่น) 3. และความฉลาดในการประสานประโยชน์ ทรงเห็นว่าคุณธรรมทั้ง 3 ประการนี้เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทย ที่ทำให้ชนชาติไทยดำรงความเป็นใหญ่ในประเทศสยามมาได้ยาวนาน เพราะชนชาติไทยมีคุณธรรม ความปราศจากวิหิงสา และความฉลาดในการประสานประโยชน์ สามารถเลือก

รับแต่ส่วนดีจากชาติอื่นมาผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ ทำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ ศิลปะและวัฒนธรรมของไทยในแขนงต่าง ๆ ตลอดจน(สายชล สัตยานุรักษ์, 2548)

มารยาท ลิขิตพัฒนวิทย์ (2543) ได้นิยามความเป็นไทยว่าหมายถึง ผลรวมของ องค์ประกอบชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะเด่นของไทย โดย แสดงออกทางวัตถุและทางกาย ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม การช่างฝีมือคหกรรมศิลป์ กีฬาและนันทนาการ กิริยามารยาท นาฏศิลป์ ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นต่าง ๆ

ความหมายของสำนึกความเป็นไทย

จากความหมายของสำนึกในความเป็นชาติและความหมายของความเป็นชาติไทย ดังที่กล่าวมาในข้างต้น สรุปได้ว่า สำนึกความเป็นไทยนั้น หมายถึง การยอมรับว่าตนเป็นส่วน หนึ่งของชาติไทย จึงมีความรู้สึกรักและความปรารถนาดีต่อประเทศไทย พร้อมทั้งยึดถือแนวคิด และค่านิยมไทยที่ดีงาม ก่อให้เกิดการดำรงรักษาและปฏิบัติตนเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ

ตอนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้สำนึกความเป็นไทย

มีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับสำนึกในความเป็นชาติในหลายประเทศด้วยกัน สำหรับใน ประเทศประเทศไทยได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับสำนึกความเป็นไทย ได้แก่ จรัญ จันทรปาน(2537) สมชาย อุ่นตะ (2542) มลิณทรา ยินดีสุข (2547) ขวัญใจ ถนอมปัญญารักษ์ (2544) มีรายละเอียดดังนี้

จรัญ จันทรปาน (2537) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจข้าราชการที่ ปฏิบัติงานในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสำนึกต่อชาติอยู่ในระดับใด มีความแตกต่าง กันหรือไม่ อย่างไร ศึกษาว่าปัจจัยภูมิหลังของข้าราชการมีความสัมพันธ์ต่อความสำนึกต่อชาติ อย่างไรบ้าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทยและข้าราชการ กระทรวงศึกษาธิการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 1,140 คน จำแนก และกำหนดขนาดตามสัดส่วนประชากรในแต่ละจังหวัด อำเภอ และส่วนราชการที่สังกัด แบ่งตัวแปรสำนึกความเป็นไทยของข้าราชการเป็น 7 ประการ ได้แก่ ความสำนึกต่อความเป็น ชาตินิยม ความสำนึกต่อสัญลักษณ์ของชาติ ความสำนึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความ สำนึกต่อศาสนา ความสำนึกต่อวัฒนธรรม ความสำนึกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและ อุดมการณ์ประชาธิปไตย และความสำนึกต่อวินัยข้าราชการ

สมชาย อุ่นตะ (2542) ได้ศึกษาระดับความสำนึกในความเป็นคนไทยและปัจจัยที่มีผลต่อ ความสำนึกในความเป็นคนไทยของจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ในจังหวัด เชียงใหม่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว จำนวน 354 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน

งานวิจัยนี้แบ่งสำนักความเป็นไทยตามนิยามของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่าผู้ที่เรียกตนเองว่าเป็นคนไทยนั้นคือ ผู้ที่ตกลงใจว่าเป็นไทย และประพฤติให้เหมือนคนไทยทุกอย่างทุกสภาพ การประพฤติเหมือนคนไทยนี้ คือการจงรักภักดีต่อชาติ และพระเจ้าแผ่นดินไทย โดยไม่เน้นเชื้อชาติ เพราะทรงถือว่าใครก็ตามที่ยึดมั่นในรูปแบบความเป็นไทย ผู้นั้นย่อมเป็นคนไทย และ นิยามของ วีระ อัมพันธ์ (2526) ว่าความเป็นไทย หมายถึง ผลรวมขององค์ประกอบที่แสดงถึงลักษณะเด่นของไทย คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แล้วสรุปว่ารูปแบบความเป็นคนไทย นั้นมีองค์ประกอบ 3 ประการ ที่แสดงถึงลักษณะเด่นชัด และยึดถือร่วมกันของคนไทยทั้งชาติ คือ ความเป็นชาติไทย ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสำนึกในความเป็นคนไทยในระดับสูง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำนึกในความเป็นคนไทยของจีนฮ่อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วนั้น ได้แก่ ปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปีของบิดา และความรู้ภาษาจีน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อความสำนึกในความเป็นคนไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ สัญชาติของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา การรับข่าวสาร และอาชีพที่พึงปรารถนา

มิลินทรา ยินดีสุข (2547) ได้ศึกษาถึงรูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย ศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายเพื่อศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ แล้วกำหนดรูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย ได้กำหนดกรอบแนวคิดเรื่องการปลูกฝังความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้ 1) การปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ 2) การปลูกฝังให้รักวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย ภาษาไทย ประเพณีไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายไทย ดนตรีไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขวัญใจ ถนนมปัญญารักษ์ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาความนิยมไทย การเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลี และสภาพแวดล้อมทางสังคมของวัยรุ่น โดยมุ่งหมายเพื่อศึกษา ระดับความนิยมไทยและการเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลี เพื่อเปรียบเทียบความนิยมไทยและการเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลีของวัยรุ่นจำแนกตามตัวแปร ลักษณะชีวสังคม และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความนิยมไทย การเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลีและสภาพแวดล้อมทางสังคมของวัยรุ่นที่ทำกิจกรรมบริเวณสยามสแควร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่ทำกิจกรรมบริเวณสยามสแควร์ จำนวน 400 คน เป็นเพศชาย 187 คน เพศหญิง 213 คน โดยใช้เครื่องมือ แบบวัดความนิยมไทย แบบวัดการเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลี และแบบวัดสภาพแวดล้อมทางสังคมในงานวิจัยนี้ ได้กล่าวถึง ความนิยมไทยว่าเป็น ความคิด ความรู้สึกนิยมชมชอบและมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อความเป็นไทย ชื่นชม สนับสนุน และมองเห็นคุณค่า ขนบธรรมเนียม

ประเพณี ชาวซึ่งในศิลปวัฒนธรรมไทย นิยมในสิ่งประดิษฐ์ และซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยที่ผลิตในประเทศไทย มีการแต่งกายแบบไทย ใช้ภาษาไทย รู้จักรับประทานอาหารหรือประกอบอาหารไทยรับประทาน ความนิยมไทยครอบคลุม 3 ด้าน ดังนี้ 1)ความนิยมในเชื้อชาติ ได้แก่ การรักนับถือคนไทยและชาติไทย ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามคนไทยและชาติไทย อันจะส่งผลเสียเกียรติของชาติ ไม่เห็นชาติอื่นดีกว่าชาติไทย 2)ความนิยมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ได้แก่ การรู้จักและชื่นชมในศิลปกรรมแบบไทย และนิยมถือหลักปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตอันดีงามของไทย 3)ความนิยมสินค้าไทย ได้แก่ การซื้อ ใช้สินค้าและบริการของไทยอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน รวมทั้งได้ให้ความสำคัญและการส่งเสริม ชักชวน สนับสนุนให้คนไทยหันมานิยมสินค้าไทย และบริการของไทยมากขึ้น

ในต่างประเทศมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรของความสำนึกในความเป็นชาติ ประกอบด้วย Schatz et al. (1999) Wang et al. (2005) Rothi et al. (2006) Huddy and Khatib (2007)

Schatz et al (1999) การศึกษานี้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีความรักชาติแบบมีความคิดเชิงบวกหรือ ความสำนึกแบบชาตินิยม คือ ความรักที่มีต่อประเทศชาติบ้านเมือง โดยไม่มีข้อสงสัยต่อการประเมินค่าในทางบวก เชื่อสัจจรักภักดี และไม่ยอมรับต่อการวิจารณ์ในแง่ลบ และความสำนึกแบบเชิงวิพากษ์หมายถึง ความรักที่มีต่อประเทศชาติบ้านเมือง โดยสนับสนุนการตั้งข้อสงสัยและการวิพากษ์วิจารณ์ธรรมเนียมปฏิบัติของกลุ่ม ซึ่งนั่นมีเจตนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ องค์ประกอบนั้นแบ่งจัดได้มาจากสำรวจด้วยเครื่องมือวัดที่ได้มาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 291 คน เป็นหญิง 164 คน เป็นชาย 127 คน ในรัฐแมสซาชูเซต ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้เครื่องมือเป็นแบบวัดความรักชาติที่มีความเที่ยงและความตรง แบ่งระดับความรักชาติออกเป็น 6 ระดับ คือ เห็นด้วยระดับ 1 ถึง 3 และไม่เห็นด้วยระดับ -1 ถึง -3 โดยไม่มีระดับกลาง หรือ 0 ผลที่ได้จากการศึกษา คือ ความรักที่มีต่อชาติแบบมีความคิดเชิงบวกนั้นมีความความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักในอิสราเอลของชาติ ชาตินิยม การตระหนักรู้ถึงภาวะคุกคามจากต่างชาติ รับรู้ถึงความสำคัญของสัญลักษณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม และเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูลที่ดีของประเทศในทางกลับกัน ความรักที่มีต่อชาติแบบเชิงวิพากษ์นั้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเมืองการปกครอง ประสิทธิภาพของการปกครอง ความสนใจ ความรู้ และพฤติกรรม โดยทฤษฎีและงานวิจัยของShazt นั้นมีนัยสำคัญที่โดดเด่นยอดเยี่ยมเป็นที่นิยมมาก

Wang et al. (2005) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสำนึกในความเป็นชาติและการศึกษาเกี่ยวกับประเทศชาติในความเข้าใจของนักศึกษาฝึกสอนในสิงคโปร์ งานวิจัยนี้ได้ทดสอบความ

สำนึกในความเป็นชาติสิงคโปร์แต่ละประเภทในกลุ่มนักศึกษาฝึกสอนในสิงคโปร์ และศึกษาถึงผลของความสำนึกในความเป็นชาติแต่ละประเภทว่ามีอิทธิพลต่อความตระหนักในหน้าที่พลเมือง การให้ความสำคัญของการศึกษาประเทศชาติ และขอบเขตของการเผยแพร่กิจการบ้านเมือง โดยได้ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาฝึกสอน 4 กลุ่ม ได้นำองค์ประกอบของ Schatz et al. (1999) ไปประยุกต์ใช้ในการวัดระดับความสำนึกในความเป็นชาติของนักศึกษาฝึกสอนในสิงคโปร์ โดย Wang et al. (2005) ได้แบ่งองค์ประกอบของความสำนึกในความเป็นชาติ ออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1)การมีความคิดเชิงบวกต่อประเทศชาติ (blind patriotism) นั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทางการปกครอง แบบเดิม ๆ และการปกครองที่เป็นลักษณะเฉพาะ 2)การวิพากษ์วิจารณ์เพื่อการพัฒนาประเทศ(constructive patriotism) นั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับการปกครองที่มีสิ่งโน้มน้าวใจ การปกครองด้วยหลักวิชาการ การปกครองด้วยการประมวลข้อมูลข่าวสาร และการปกครองที่เน้นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 3)ความสำนึกต่อเอกลักษณ์ของประเทศชาติ (symbolic patriotism)

Rothi et al. (2006) ได้ศึกษาระดับความสำนึกในความเป็นชาติของประเทศในทวีปยุโรป : กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ โดยกล่าวว่าในละชาตินี้มีเอกลักษณ์เฉพาะที่ความสำคัญและมีความหมาย แต่ละชาติจะมีกรอบแนวคิดรวมที่เป็นจินตนาการโดยรวมของสาธารณชนแล้ว แสดงออกทางความคิดได้แตกต่างกันออกไป ในบางคนสามารถอธิบายวิธีแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อประเทศชาติได้ และบางคนสามารถจดจำเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติได้รวมทั้งยังสามารถบอกถึงแนวคิดที่ยึดถือปฏิบัติที่ได้รับเกี่ยวกับความเป็นชาติได้อีกด้วย งานศึกษานี้ได้อธิบายถึงทฤษฎีการตีความหมายของความเป็นชาติ ที่ศึกษาจากประชาชนชาวอังกฤษที่มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้ยังได้ตรวจสอบประเภทของความสัมพันธ์ของการสร้างความเจริญให้ประเทศชาติกับแนวคิดที่ยึดปฏิบัติได้ ในการศึกษาได้นำองค์ประกอบของ Schatz et al. (1999) ไปประยุกต์ใช้ในการวัด โดย Rothi ได้แบ่งความสำนึกในความเป็นชาติ ออกเป็น 2 ด้านใหญ่ และแบ่งแต่ละด้านออกเป็น 2 ซ้อย่อย ๆ ดังนี้

1)ด้านที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์เฉพาะของประเทศชาติ(identity content) แบ่งออกเป็นด้านย่อย ๆ 2 ลักษณะ คือ 1.1) ประเพณีและวัฒนธรรม(traditional-cultural) คือ การปกป้องรักษาวงศ์ตระกูลและอารยธรรม ให้ความสำคัญกับเครื่องหมายที่แสดงความเป็นชาติ และประเพณีวัฒนธรรม 1.2) หน้าที่ของพลเมือง (civic) คือ การรักษาให้พลเมืองของประเทศมีส่วนร่วมกับการปกครองและเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดีของชาติ

2)ด้านที่เกี่ยวกับความเชื่อหรือทัศนคติที่มีต่อประเทศชาติ(relational orientation) แบ่งออกเป็นลักษณะย่อย ๆ 2 ลักษณะ คือ 2.1) มีความคิดเชิงบวกต่อประเทศชาติ (blind) คือ

ความสื่อสัตย์และสนับสนุนต่อกิจการบ้านเมืองของชาติ ต่อต้านการวิจารณ์ถึงประเทศในแง่ลบ และไม่สงสัยในความคิดเชิงบวกที่มีต่อชาติ 2.2) การวิพากษ์วิจารณ์เพื่อการพัฒนาประเทศ (constructive) คือ ส่งเสริมความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ และวิจารณ์การปฏิบัติมิชอบของผู้อื่นด้วยความประสงค์ดี เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางบวก

Huddy and Khatib (2007) ได้ทำการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันโครงสร้างของ ความสำนึกในความเป็นชาติ ไม่เห็นด้วยกับการให้ความหมาย เครื่องมือวัด และการคาดการณ์ทางการเมืองการปกครองของความสำนึกต่อประเทศอเมริกาของนักวิจัยท่านอื่น จึงนำเอาข้อมูลจากการศึกษาครั้งก่อน ได้แก่ การสำรวจทางสังคมทั่วไป (General social survey)ปี 1996 และ การศึกษากับนักเรียนในปี 2002 และ 2004 ในส่วนที่เกี่ยวกับความสำนึกที่มีต่อชาติ จากการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า โครงสร้างของความสำนึกในความเป็นชาติมีในการศึกษาปี 2004 มี 4 องค์ประกอบด้วยกันดังนี้ คือ 1)ความสำนึกต่อลักษณะเฉพาะของประเทศ 2)ความสำนึกต่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ 3)ความสำนึกรักชาติแบบชาตินิยม 4)ความสำนึกรักชาติแบบวิพากษ์

จากการศึกษาเกี่ยวกับความสำนึกในความเป็นชาติของในต่างประเทศพบว่า คุณลักษณะความสำนึกในความเป็นชาติของคนในประเทศจีน สก็อตแลนด์ มีดังนี้

ประเทศจีน

จีนเป็นชาติที่มีความเฉลียวฉลาดในการดำเนินชีวิต และเปรียบเทียบอำนาจระหว่างเพศชายและเพศหญิง ประมาณศตวรรษที่ 19 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับ ชาติ นั้นกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในทางอุตสาหกรรม จีนได้นำเอาทฤษฎีเกี่ยวกับ ชาติ มาใช้ในปี 1930 เพื่อรวบรวมศิลปะของชาติ และดำรงรักษาไว้ Luo (1937อ้างถึงใน Sun, 2002)ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชาติไว้เป็นประการต่าง ๆ ได้แก่ เชื้อชาติ ภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อม ประชากร เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา ภาษาและการเขียน การศึกษา และวัฒนธรรม แต่เหนือสิ่งอื่นใด ก็คือ ประวัติศาสตร์ ลักษณะของชาตินั้นเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีใจสามัคคี ซึ่งทำให้ง่ายต่อการแสดงพฤติกรรมให้เป็นในทางเดียวกัน จิตวิญญาณเดียวกัน และมีความสำนึกในความเป็นชาติ และผลรวมสุดท้ายก็คือ รูปแบบของชาติ(national style)(Sun, 2002)

ประเทศสก็อตแลนด์

Neil (2000) ได้กล่าวถึงความสำนึกในความเป็นชาติมีองค์ประกอบด้วยกัน 4 ประการ คือ 1)เอกลักษณ์ของความเป็นชาติ(national identity)2)ชาตินิยม(banal nationalism) 3)ความรักชาติ (patriotism) 4)วัฒนธรรม(cultural nationalism)

1)เอกลักษณ์ของชาติ(national identity) เป็นสิ่งสามัญ ผู้เอื้อโง่จะมอบแนวคิดเอกลักษณ์ในสิ่งทั่ว ๆ ไปนั้นมอบกันมาจากรุ่นสู่รุ่น สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนจากที่ทันสมัยเป็นปกติสามัญ

2)ชาตินิยม(banal nationalism) ถ้าเอกลักษณ์ของชาติ(national identity) คือ คุณธรรมที่พบเห็นได้ในวิถีชีวิตปัจจุบันของชาติ ชาตินิยมก็คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ปฏิบัติตามเอกลักษณ์ของชาติ(national identity) นั้น ๆ การแสดงออกถึงความสำนึกในความเป็นชาติเป็น อย่างเช่น ความรู้ที่มีต่อธงชาติไม่ใช่แค่ธงที่โบกได้เท่านั้น แต่เป็นธงที่โบกเป็นอิสระอย่างมีความหมาย เป็นต้น

3)ความรักชาติ(patriotism) ในความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับความรักชาติเริ่มใช้กันมาศตวรรษที่ 17 แต่เริ่มใช้กันในประเทศอังกฤษ ประมาณ 1720 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากธรรมเนียมแนวคิดของกรีกและโรมัน เป็นการใช้ประโยชน์จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา เมื่อคุณธรรมทางการปกครองที่มีความสมดุลระหว่างองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ กษัตริย์ ขุนนาง และสามัญชน การใช้อำนาจบังหลวงมีผลมาจาก กษัตริย์ ขุนนาง และสามัญชน ได้รับตำแหน่งเหนือผู้อื่น และความรักชาติเป็นการแสดงออกว่าต่อต้านการใช้อำนาจบังหลวงของผู้มีอำนาจนี้ โดยที่แนวคิดเรื่องความรักชาติ สมัยก่อนของอังกฤษใช้เป็นรัฐธรรมนูญในช่วงแองโกล แซกซอน และความรักชาติ เป็นความเชื่อที่ว่าประเทศอังกฤษเปลี่ยนมาเป็นประเทศที่มีการเลือกตั้ง ในทางศาสนานั้นไม่มีความจำเป็น แต่คนอังกฤษนั้นก็มีความเสรีภาพ

4)ชาตินิยมทางวัฒนธรรม (cultural nationalism) แบ่งออกเป็น ชาตินิยมทางวัฒนธรรม (การให้ความสำคัญกับหลักจริยธรรมต่าง ๆ ของประชาชน) และชาตินิยมวัฒนธรรมทางการปกครอง

จากการสังเคราะห์ที่ตัวแปรสำนึกความเป็นไทยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 ตัวแปรสำนักความเป็นไทย(ต่อ)

ตัวแปร	Despina Rothi(2005)	Huddy and Khatib(2007)	Schatz et al.(1999)	ประเทศสก๊อตแลนด์	Chee Keng et al.(2006)	จรัญ จันทพรปาน(2537)	มลินทรา ยินดีสุข(2547)	สมชาย อุ่นตะ(2542)	รวม
สำนึกชาตินิยม(nationalism)									
ความรักชาติแบบไม่มีเหตุผล	✓	✓	✓		✓				8
สำนึกในเอกลักษณ์ของชาติ (national identity)		✓		✓					
ชาตินิยม(banal nationalism)				✓					
สำนึกต่อความเป็นชาตินิยม						✓			
ความรัก ความภูมิใจในความเป็น ชาติไทย							✓		
สำนึกในความเป็นชาติไทย								✓	
สำนึกในศาสนา(religion)									
ผสมผสานวัฒนธรรมและศาสนา	✓								
สำนึกในศาสนา		✓				✓		✓	
รักศาสนา							✓		
สำนึกในสถาบัน พระมหากษัตริย์ (King)									
จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์	✓								4
สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ ไทย						✓		✓	
รักพระมหากษัตริย์และราชวงศ์							✓		

จากตารางที่วิจัยเลือกตัวบ่งชี้ที่มีความถี่มากที่สุด และรวมตัวบ่งชี้ที่คล้ายกัน มาสังเคราะห์เป็นตัวบ่งชี้สำนึกความเป็นไทย โดยแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ คือ 1)สำนึกรักชาติ 2)สำนึก

ชาตินิยม 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4)สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย 5)สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6)สำนึกในศาสนา 7)สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

ในตอนที 3 แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโรงเรียน และแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย มีรายละเอียดดังนี้

4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นชาติในโรงเรียน

การพัฒนาสำนึกความเป็นชาตินั้นจะต้องกระทำตั้งแต่เยาว์วัย โดยการถ่ายทอดคุณลักษณะทางสังคมจากบุคคลที่ใกล้ชิดเด็ก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากระบบการศึกษานักวิชาการได้ให้ข้อสังเกตว่าระบบการศึกษาก็คือพื้นฐานที่สำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะทางสังคมนี้ ดังเช่นกรณีระบบการศึกษาของชาวทิเบต ซึ่งทิเบตอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ตั้งแต่ ค.ศ.1959 จีนได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาและระบบการศึกษาของชาวทิเบต ลดและตัดทอนเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนาของชาวทิเบตลง และเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับจีนเข้าไป ซึ่งกระทบต่อความรักชาติของชาวทิเบต ในตอนแรกผู้ปกครองชาวทิเบตต่อต้านระบบการศึกษาของจีนจึงนำบุตรหลานไปรับการศึกษาจากพระลามามาแทนการไปโรงเรียน ดังนั้นจีนจึงปรับเปลี่ยนแนวทางใหม่โดยการให้นักเรียนชาวทิเบตระดับมัธยมขึ้นไปจำนวนหนึ่งในสามเดินทางไปเรียนในจีนและอนุญาตให้กลับมาเยี่ยมบ้านได้ทุก 7 ปี จึงทำให้เด็กเหล่านั้นห่างเหินขนบธรรมเนียมประเพณีของบ้านเกิดและรู้สึกว่าเป็นชาวจีนมากกว่าเป็นชาวทิเบต(ดูจเดือน พันธุมนาวิณ, 2551)

โรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญต่อการแก้ไขปัญหาค่าแตกแยกและความไม่ปลอดภัยในสังคม ซึ่งโรงเรียนนั้นสามารถที่จะสอนและเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการประเมินคุณค่า การหล่อหลอมธรรมเนียมวัฒนธรรมต่าง ๆ และเผชิญหน้ากับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นซึ่งจะต้องกำหนดเองว่า การต่อต้านนั้นจะไปลดคุณค่าของผู้อื่นหรือไม่ โดยโรงเรียนควรจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก ๆ ในด้านความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและความปลอดภัย การปลูกฝังให้เด็ก ๆ ต่อด้านการเหยียดเชื้อชาติ หยิงยโสในความเป็นชาติที่สูงส่ง และการไม่ยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น ๆ(Bader, 2006)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยเผชิญกับชาติตะวันตกที่เข้ามาพร้อมกับอำนาจที่เหนือกว่า ไทยได้เลือกรับเอาความเจริญทางวัตถุแบบตะวันตก และรักษาส่วน

ใหญ่ของความเป็นไทยทางวัฒนธรรมไว้ เพื่อไม่ให้ความเป็นไทยถูกมองว่าป่าเถื่อนขณะเดียวกัน ก็ต้องทำดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย(สายชล สัตยานุรักษ์, 2548) พระมหากษัตริย์และปัญญาชนหลายท่านจึงได้นิยามความหมายของความเป็นไทย เพื่อให้คนไทยภาคภูมิใจในชาติของตนและเป็นสิ่งรวมใจของคนในชาติ ในสมัยจอมพลแปลก พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้ปลุกฝังความสำนึกแบบชาตินิยมอย่างเด่นชัด ผ่านการโฆษณาตามคำขวัญของท่านที่ว่า “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ” เพื่อพัฒนาชาติให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับการปลุกฝังสำนึกความเป็นไทยในโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาได้มีอุดมการณ์และหลักการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทย โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์กรหลักของรัฐบาลด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมปลุกฝังสำนึกความเป็นไทย ตามกลยุทธ์ปี 2552 สำหรับการปลุกฝังความสำนึกในความเป็นชาติในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ความสำนึกในความเป็นชาติญี่ปุ่นเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางจริยธรรม ซึ่งการศึกษาด้านจริยธรรมนั้นได้รับอิทธิพลมาจากลักษณะพื้นฐานวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น การศึกษา และศาสนา ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ศาสนาที่กระจายแผ่อยู่ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ พุทธศาสนานิกายต่าง ๆ ลัทธิชินโต ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ และศาสนาใหม่ที่เข้ามาอย่างเช่น ศาสนาคริสต์ ส่วนความสำนึกรักชาติที่โดดเด่นของชาวญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงในช่วงปี 1872 ถึง 1945 หลังญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงต้องแสดงความรับผิดชอบโดยทบทวนเกี่ยวกับการศึกษาทางสังคมและความเป็นพลเมืองอย่างรอบครอบ ซึ่งความรักชาติของญี่ปุ่นนั้นจะคำนึงถึงนานาชาติอื่นด้วย (Luhmer, 1990)

การศึกษาด้านจริยธรรมเริ่มตั้งแต่สมัยเมจิในปี 1867 ญี่ปุ่นได้เปิดรับต่างชาติ ในช่วงนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มีการผสมผสานกับชาติตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส จึงมีการจัดหลักสูตรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประกอบด้วยวิชา ชยุชิน(shushin) หรือวิชาการควบคุมตนเอง ยุคเมจิไม่ได้อธิบายการศึกษาด้านจริยธรรมไว้เป็นรูปเล่ม หรือมีการทดสอบ และไม่ได้เป็นรูปแบบนัก โดยครูแต่ละคนจะอธิบายถึงวิชาการควบคุมตนเองตามจินตนาการของตนเองและใช้เวลานี้ปลุกฝังความเป็นชาติญี่ปุ่นด้วย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการปฏิรูปการศึกษาจริยธรรมให้สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตย จุดมุ่งหมายของการศึกษาก็เพื่อพัฒนาบุคคลให้เต็มศักยภาพ การต่อสู้เพื่อประชาชนที่อยู่เบื้องหลัง เคารพคุณค่าของแต่ละบุคคล รับผิดชอบต่อหน้าที่ และรู้สึกถึงสิ่งที่ต่อสิ่งที่ได้รับ และเต็มไปด้วยจิตสาธารณะ ร่วมกันสร้างสังคมและประเทศให้มีแต่ความสงบสันติ

การศึกษาศรีธรรมนั้นในช่วงแรกเป็นไปตามการปฏิรูปการศึกษาของทางราชการเพื่อให้เกิดการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ โดยรวมแล้วจะปลูกฝังเกี่ยวกับคุณค่าในเกียรติภูมิแห่งตน เคารพความเป็นส่วนบุคคล และความมีน้ำใจ ซึ่งคุณค่านี้ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นอิสระและอยู่กฎระเบียบวินัย ความภูมิใจในความเป็นชาติ มีความเคารพต่อตนเอง และผู้อื่น การศึกษาด้านจริยธรรมของญี่ปุ่นดำเนินการปฏิรูปมาโดยตลอดและในปี 1993-1995 การปลูกฝังคุณธรรมใน 3 ระดับคือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อปฏิบัติในการศึกษา อย่างเช่น การร้องเพลงประจำชาติ และการเผยแพร่ความรู้ความหมายของธงชาติ และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาศรีธรรม ในแบบสังคมศึกษา โดยได้บรรจุวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองไว้ในหลักสูตร และได้ให้ความสำคัญการสอนจริยธรรมตามระดับชั้นจริยธรรมด้วย

คุณธรรมที่ปลูกฝังในระดับประถมศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 สำหรับ ชั้นที่ 1-2 ช่วงที่ 2 ชั้น 3-4 และช่วงที่ 3 ชั้น 5-6 แต่ละช่วงถูกแบ่งเป็น 4 วัตถุประสงค์ คือ 1) ให้ความสำคัญกับตนเอง 2) ความสัมพันธ์ที่ตนเองมีต่อบุคคลอื่น 3) ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อันได้แก่ สิ่งมีชีวิต และความงามทั้งหลาย 4) ความสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มและสังคม มีความจริงใจ เคารพพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ครู และเพื่อน ๆ หลักคุณธรรมที่ปลูกฝังนี้จะคล้ายกับคุณธรรมในระดับประถมช่วงชั้นที่สูงขึ้น แต่จะมีการปรับปรุงให้เหมาะกับแต่ละช่วงวัยพัฒนาการ ระดับประถมศึกษานี้เป็นช่วงที่เหมาะสมกับการปลูกฝังความเข้าใจที่มีต่อประเทศต่าง ๆ ความมีน้ำใจต่อประชาชนชาติอื่น ๆ ควบคู่กับการพัฒนาประสบการณ์เกี่ยวกับความสำนึกในความเป็นชาติและคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมประจำชาติ

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบ่งออกเป็น 4 ส่วนด้วยเช่นเดียวกับในระดับประถม แต่จะไม่แบ่งเป็นระดับชั้น การสอนของครูจะมีความเป็นอิสระ โดยจะบูรณาการเข้ากับวิชาหลัก มีวัตถุประสงค์ด้านที่ 1 เน้นที่ตัวบุคคล มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ เคารพต่อตนเอง พัฒนาตนอยู่เสมอ และอื่น ๆ ด้านที่ 2 มีวัตถุประสงค์เน้นด้านการปกครอง ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกับบุคคลอื่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ เคารพต่อเพศตรงข้าม ถ่อมตนที่จะเรียนรู้จากผู้อื่น และอื่น ๆ ด้านที่ 3 มีความสัมพันธ์กับศาสนา คือ ให้เข้าใจความรักธรรมชาติและความงาม ความรู้สึกถึงความเคารพนับถือผู้มีอุปการะคุณแล ด้านที่ 4 สัมพันธ์กับการปลูกฝังความเชื่อมั่นใจตนเอง เคารพกฎหมาย ความสามัคคีในสังคม และความยุติธรรม รักหน้าที่ และปลูกฝังน้ำใจในครอบครัว ความสำนึกในความเป็นชาติเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีก่อนความเข้าใจในระดับสากล

ในระดับมัธยมศึกษา จริยธรรมเป็นตอนหนึ่งในวิชาหน้าที่พลเมือง ซึ่งบรรจุเป็นวิชาสอนในหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนการปลูกฝังพลังและทัศนคติที่ดีต่อสำนึกในฐานะที่เป็นพลเมือง

ของชาติ โดยสร้างค่านิยมที่ถูกต้องต่อบุคคลสำคัญ และการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การคิดถึงคุณค่าแห่งตนขณะที่เป็นผู้เยาว์ การคิดถึงเส้นทางในการดำเนินชีวิต และปลูกฝังจริยธรรมให้ฝังลึกเป็นบุคลิกของนักเรียน

การปลูกฝังจริยธรรมในนักเรียนระดับมัธยมปลายมีหลักการใหญ่ 3 ประการดังนี้ คือ

1) จะดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างไรระหว่างที่เป็นวัยรุ่น 2) จริยธรรมและสังคม 3) เอกลักษณะของความเป็นญี่ปุ่นและความสัมพันธ์กับนานาชาติอารยประเทศ ในหัวข้อที่ 3 นี้ น่าสนใจเป็นพิเศษ ด้วยมีการเชื่อมโยงถึงความจำเป็นในการปรับปรุงความเข้าใจที่มีต่อนานาชาติอารยประเทศ แต่ยังคงปลูกฝังเอกลักษณ์ของชาติตนอยู่ ทั้งพุทธศาสนา ขงจื้อ และแนวคิดจากชาติตะวันตกที่เข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

วัยเด็กตอนกลางกับความสำนึกในความเป็นชาติ

ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการปลูกฝังความสำนึกในความเป็นชาติแก่นักเรียนในทุกระดับชั้น โดยในแต่ละระดับชั้นได้ปลูกฝังความสำนึกในแง่ต่าง ๆ กันตามช่วงวัยพัฒนาการของผู้เรียน และได้ให้ความสำคัญกับในระดับประถมมากที่สุด (Luhmer, 1990) ด้วยพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้ มีลักษณะพัฒนาการทางกายที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น พัฒนาการทางสติปัญญาเจริญเติบโตไปอีกลำดับขั้นหนึ่ง พัฒนาการทางสังคมขยายขอบข่ายกว้างขวาง เด็กมักใช้เวลากับผู้ใหญ่ที่มีโซ่พ่อแม่หรือคนในบ้านยาวนานขึ้น รู้จักคบหากับเพื่อนร่วมรุ่นได้ดีกว่าในวัยเด็กตอนต้น แม้ว่าพ่อแม่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการอบรมดูแลบุตร แต่บุคคลที่เป็นผู้ใหญ่อื่น ๆ นอกบ้านก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในการอบรมดูแลเด็กพอ ๆ กับพ่อแม่ผู้ปกครองที่บ้าน หรือยิ่งกว่าสำหรับเด็กบางคน ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ คือ “การเตรียมตัว” เพื่อเป็นเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ สิ่งเหล่านี้ เช่น หัดทำอะไรด้วยตนเองได้เรียนรู้ เล่น และทำงานกับเพื่อนร่วมวัย เรียนรู้ที่จะให้ความเป็นเพื่อนกับผู้อื่นและสร้างมิตรภาพ วัยเด็กตอนกลางอยู่ในช่วงอายุประมาณ 6-12 หรือ 13 ปี (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545) วัยเด็กตอนกลางมีพัฒนาการที่สัมพันธ์กับการปลูกฝังความสำนึกในความเป็นชาติ ดังนี้

1) พัฒนาการทางสังคมโดยรวม เช่น เด็กคบเพื่อนร่วมวัยและผู้ใหญ่มากขึ้น พัฒนาการด้านการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง ทำให้เด็กสามารถรวมกลุ่มเล่นกับเพื่อนได้ดียิ่งขึ้น สมรรถภาพทางความคิดนึกและพัฒนาการด้านศีลธรรมจรรยา ทำให้เด็กร่วมเล่น เรียน ทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกลุ่มได้ดี ความสำคัญของการเรียนที่มีต่อชีวิต ค่านิยมของการเรียนในโรงเรียนในสังคมปัจจุบันทำให้เด็กผูกพันกับเพื่อนที่โรงเรียนและครู ทำให้เด็กห่างเหินจากผู้ใหญ่ในบ้าน โดย ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ได้อธิบายพัฒนาการทางสังคมในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

ช่วงวัยเด็กตอนกลางเป็นช่วงที่เด็กจับกลุ่มกับเพื่อนร่วมวัยที่เป็นเพศเดียวกันเป็นส่วนมาก การที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว รู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบ รู้จักมารยาทสังคม รู้จักนิสัยใจคอของเพื่อน ลดนิสัยเด็ก ๆ เช่น อ่อน เอาแต่ใจตัวเอง ดื้อ แต่เด็กอาจยังคงแสดงกิริยาเหล่านี้กับบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ที่บ้าน เพราะรู้ว่าพ่อแม่ผู้ใหญ่ที่บ้านมักจะยอมให้แสดงกิริยาอาการและอารมณ์ดังกล่าวได้ ซึ่งการให้เด็กได้แสดงออกดังกล่าวได้บ้างนั้นมีความสำคัญต่อเด็ก การเปลี่ยนช่วงวัยนี้เป็นการเปลี่ยนที่ค่อยเป็นค่อยไปเด็กจะปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ดีมากน้อยเพียงไร ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ เช่น การเตรียมตัวเด็กเพื่อให้มีกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ที่ห่วงลูก อาจทำให้เด็กมีปัญหาในการเข้ากลุ่ม ส่วนพ่อแม่ที่ปล่อยลูกมากเกินไปก็อาจทำให้เด็กไม่เชื่อฟังบิดาหรือบุคคลในบ้าน การเตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโรงเรียนและกับเพื่อนจากโรงเรียนอนุบาลหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก บุคคลในบ้านเห็นใจและเข้าใจชีวิตกลุ่มของเด็กยุคใหม่

เนื่องจากกลุ่มเพื่อนร่วมวัยมีบทบาทอย่างมากต่อชีวิต ต่อความเจริญของเด็กในระยะนี้ เด็กเริ่มเปลี่ยนสังคมบ้านมาสู่สังคมที่โรงเรียน ตอนแรกจะยังคงสร้างสัมพันธภาพกับครูและผู้ใหญ่อื่น ๆ ที่ต้องมีความสัมพันธ์กัน ต่อมาก็คจะออกห่าง เพราะพบว่าการรวมกลุ่มกับเพื่อนร่วมวัยหลาย ๆ คน ให้ความรู้สึกอบอุ่นใจ สนุกสนาน มีความเข้าอกเข้าใจ ได้อย่างยั่งยืนกว่า โดยกลุ่มมีความสำคัญต่อเด็ก เด็กมีความต้องการรวมกลุ่ม จึงพยายามปฏิบัติเพื่อให้เพื่อนรับเข้าร่วมกลุ่ม เด็กแต่ละคนจะใช้วิธีการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเพศ ลำดับพี่น้อง ประสบการณ์ที่ผ่านมา ฐานะครอบครัว และอื่น ๆ การรวมกลุ่มเป็นการรวมอย่างไม่มีการแบ่งกฎเกณฑ์ แต่ละกลุ่มมีผู้นำ มีผู้ตาม กลุ่มวัยเด็กตอนกลางมักมีสมาชิกมากกว่ากลุ่มวัยเด็กตอนต้น ผู้นำและสมาชิกของกลุ่มเปลี่ยนแปลงได้ การรวมกลุ่มในระยะวัยเด็กตอนกลางค่อนข้างจะยั่งยืนกว่าระยะวัยเด็กตอนต้น กลุ่มแต่ละกลุ่มมีแนวคิด ศักดิ์ศรี ค่านิยม ภาษา กฎ ระเบียบ ฯลฯ เฉพาะกลุ่มซึ่งเหมือนบ้างต่างบ้างจากกลุ่มอื่น ๆ ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่าวัฒนธรรมกลุ่ม เด็กที่เข้าร่วมกลุ่มจะพยายามประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมกลุ่ม เพื่อเป็นสมาชิกกลุ่มและให้เพื่อนยอมรับ ความอยากเป็นสมาชิกกลุ่มและให้เพื่อนยอมรับนั้นมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กด้วย เด็กได้เรียนรู้ว่าการแสดงออกทางอารมณ์ทุกอย่าง โดยไม่เลือกสถานที่ เวลา บุคคล นั้นไม่เป็นที่ยอมรับจากผู้ใหญ่นอกบ้าน เพื่อนในกลุ่มและนอกกลุ่ม เหตุการณ์จะบังคับให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ และเลือกแสดงอารมณ์ออกอย่างเหมาะสมในแบบที่สังคมและเพื่อนยอมรับ เด็กสามารถแสดงออกทางอารมณ์อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลหลายประการ เช่น อิทธิพลของกลุ่มหรือวัฒนธรรมกลุ่ม ความรู้สึกผูกพันกับกลุ่ม ความรู้สึกอยากเป็นสมาชิกของกลุ่ม สังคมวัฒนธรรมของโรงเรียนและครอบครัว(ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545)

การรวมกลุ่มจะสร้างนิสัยแข่งขันและร่วมมือซึ่งติดตัวสืบไปภายหน้าทั้งอย่างรู้ตัวและไม่รู้ตัว เมื่ออยู่ในกลุ่มเด็กจะแข่งขันกันในทุก ๆ ด้าน เช่น การเล่น ความสามารถ ความฉลาด ความร่ำรวย การเรียน การได้รับความสนใจจากผู้อื่น คู่แข่งมีทั้งระหว่างเพื่อนในกลุ่มและเพื่อนนอกกลุ่ม การแข่งขันอาจนำไปสู่ความอิจฉาริษยา การทะเลาะเบาะแว้ง การกลั่นแกล้ง การแตกกลุ่ม และอื่น ๆ เด็กชายมีนิสัยชอบแข่งขันมากกว่าเด็กหญิงซึ่งเชื่อกันว่าเพราะได้รับการเรียนรู้จากค่านิยมของสังคม เด็กหญิงให้ความร่วมมือและลอมขอมซึ่งกันและกันในกลุ่มมากกว่าเด็กชาย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545) ครูมีบทบาทที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมเป็นผู้ช่วยให้เด็กเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่อพ่อแม่ ผู้ใหญ่อื่น ๆ และเด็กวัยเดียวกัน เป็นผู้ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมรู้จักแก้ไขตนเองเพื่อให้เกิดความงอกงาม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญทางสังคมของเด็กในภายหน้า การจัดให้เด็กมีการเล่นหลายอย่างรวมทั้งมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ จัดเป็นการช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ได้เรียนรู้วิธีการเล่นตลอดจนการเป็นทั้งผู้ชนะและผู้แพ้ที่ดี (สุชา จันทรเอม, 2540)

เด็กบางคนเป็นเด็กเก็บตัวมีลักษณะ ขี้อาย มีกลุ่มเล็ก ๆ มีเพื่อนน้อยหรือไม่มีเพื่อน หรือเพื่อนไม่ให้เล่นในกลุ่ม เด็กเก็บตัวแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทมีเพื่อนน้อย ไม่ชอบสังสรรค์กับใคร และ ประเภทที่เพื่อนไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วย ผู้ใหญ่ไม่ควรคาดหวังว่าเด็กทุก ๆ คนต้องเป็นเด็กช่างสังคม ช่างเจรจา ช่างแสดงตัว หลาย ๆ คนเป็นเด็กเงียบ เก็บตัว ขี้อาย แต่เด็กเก็บตัวเหล่านี้ไม่ใช่เด็กที่ไม่มีทักษะเชิงสังคม ไม่มีกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าเด็กเหล่านี้ก็มีทักษะทางสังคมที่ดีเช่นกันและอาจมีกลุ่มเพื่อนสนิทด้วยแต่อาจมีจำนวนน้อยกว่าเด็กช่างสังคม (Lefrancois, 1990 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545)

2) พัฒนาการด้านอารมณ์ การเล่นเป็นวิธีการหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหามกพร่องและปัญหาทางอารมณ์และจิตใจของเด็ก โดยการเล่นของเด็กในระยะนี้มีลักษณะดังนี้ 2.1) เด็กหญิงและเด็กชายนิยมเล่นแยกกัน เล่นรวมกันบ้างเป็นครั้งคราว 2.2) เกมที่เล่นมีกฎระเบียบซับซ้อนมากขึ้น 2.3) เล่นคนเดียวและการเล่นกับเพื่อนสมมติน้อยลง เพราะมีโอกาสได้เล่นกับเพื่อนจริง ๆ แต่เด็กบางคนที่ไม่สามารถเข้ากลุ่มได้อาจยังคงเล่นสมมติ ลักษณะไม่เป็นไปตามวัย เช่นนี้จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง 2.4) ลักษณะการเล่นที่เด็กเลือกชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างเพศ ความสนใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ 2.5) เด็กบางคนเริ่มเล่นประเภทงานอดิเรก (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545)

3) พัฒนาการทางศีลธรรมจรรยา วัยเด็กตอนกลางเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมมากที่สุดจะสอนให้เด็กเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใด ถูกผิดหรือชั่วดี ซึ่งมาตรฐานในการกำหนดว่าอะไรดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด มีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม แต่ก็มีกฎเกณฑ์ที่เป็นแนวคิดร่วม การสอนศีลธรรม

จรรยาเด็กวัยนี้สามารถสอนโดยให้เหตุผลได้แล้ว เพราะเด็กมีการพัฒนาความคิดเข้าใจเหตุผล (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545) ควรให้เด็กได้พัฒนาเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาและค่านิยมทั้งการควบคุมจริยธรรมภายในของตน เคารพในกฎเกณฑ์ และพัฒนาค่านิยม เด็กจะต้องได้รับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม เรียนรู้การให้ความร่วมมือ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Havighurt, 1961 อ้างถึงใน กฤตย พวงน้อย, 2543)

4) พัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กวัยนี้จะมีความสามารถคิดเหตุผลเชิงตรรกได้ สามารถที่จะรับรู้สิ่งแวดล้อมได้ตามความเป็นจริง สามารถพิจารณาเปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์หลาย ๆ อย่าง พัฒนาการด้านภาษาและการใช้สัญลักษณ์เจริญก้าวหน้ามาก เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และเข้าใจความหมายของบทเรียนทั้งทางคณิตศาสตร์ ภาษาและการอ่าน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสามารถอธิบายได้ เด็กวัยนี้มักจะสนใจคำโครงหรือกลอน ที่สอดคล้องกัน หรือปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องแก้ด้วยความคิด เหตุผล ถ้าแก้ได้ก็จะมีภูมิใจ พัฒนาการด้านความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและกฎเกณฑ์ของวัยนี้ จะยึดถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดไปกับเด็กโตหรือผู้ใหญ่บอก แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นข้อตกลงต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้ยังพิจารณาความตั้งใจของผู้กระทำผิด และตัดสินว่าผิดหรือไม่ได้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548)

การปลูกฝังความสำนึกในความเป็นชาติโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของBandura

Bandura นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาแนวทฤษฎีของสกินเนอร์เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ Bandura เชื่อว่าการศึกษาพฤติกรรมควรลดความสำคัญของการควบคุมภายใน แต่ควรศึกษาถึงตัวควบคุมภายนอกด้วยตัวเสริมแรงต่าง ๆ และแบนดูราเชื่ออีกว่า เมื่อเด็กเกิดนั้นจะมีพฤติกรรมเบื้องต้นติดตัวมาด้วย และต่อมาก็จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พฤติกรรมที่มีความซับซ้อนนั้นมิได้มีแบบแผนที่แน่นอนและสร้างจากการผสมผสานกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุญ, 2551) โดยพฤติกรรมเกิดจากสาเหตุที่สำคัญดังนี้

1) เรียนรู้จากผลการตอบสนอง (learning by response consequence) เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผลการกระทำที่เป็นได้ทั้งบวกและลบ จากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแต่ละวันของเด็กและเรียนรู้ว่า พฤติกรรมอะไรที่นำไปแล้วได้ผลทางบวก และพฤติกรรมอะไรเมื่อทำไปแล้วได้ผลทางลบ ดังนั้น พฤติกรรมจึงเกิดขึ้นจากผลการกระทำโดยมนุษย์จะกระทำพฤติกรรมที่ให้ผลทางบวกและไม่กระทำพฤติกรรมที่ให้ผลทางลบ การตอบสนองของผลการกระทำนี้แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบให้ข้อมูล รูปแบบการจูงใจ และ การเสริมแรงโดยตรง

2) เรียนรู้โดยตัวแบบ (learning through modeling) พฤติกรรมของมนุษย์อาจเกิดจากการเลียนแบบในกระบวนการสังเกตแบบต่าง ๆ กัน โดยกระบวนการสังเกตมีกระบวนการ 4 กระบวนการดังนี้ 2.1) กระบวนการความตั้งใจ 2.2) กระบวนการจดจำ 2.3) กระบวนการสร้างพฤติกรรมทางอวัยวะการเคลื่อนไหว 2.4) กระบวนการจูงใจ

ระดับขั้นความสำนึกในความเป็นชาติตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg

ตามแนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังความสำนึกในความเป็นชาติว่า การปลูกฝังความสำนึกในความเป็นชาติของประเทศญี่ปุ่น เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางจริยธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติจึงเป็นจริยธรรมทางสังคมชนิดหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะอธิบายเป็นระดับขั้นตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg มีรายละเอียดดังนี้

Kohlberg นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้พัฒนาแนวคิดของทฤษฎีของ Piaget มาเป็นทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก โดยโคลเบอร์กได้ค้นคว้าวิจัยกับเด็กอายุ 10-13-16 ปี ศึกษาข้ามวัฒนธรรมใน 6 ประเทศ ได้แก่ ไต้หวัน เม็กซิโก ตุรกี ยูคาตัน เม็กซิกัน และอเมริกัน นำมาวิเคราะห์และสร้างระดับจริยธรรมไว้เป็น 3 ระดับ และในแต่ละระดับมีเหตุผลทางจริยธรรมแบ่งเป็น 3 ขั้น(พรอนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2551) ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล (preconventive level)

ขั้นที่ 1 ระดับจริยธรรมของผู้อื่น (heteronomous morality) ได้แก่ การที่เด็กตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดถูกหรือผิดนั้นขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือพฤติกรรมของเขากำหนด ได้แก่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ของเขา หรือผู้อื่น

ขั้นที่ 2 ระดับจริยธรรมของตนเป็นใหญ่ (individualism and instrumental purpose and exchange) ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ตังามนั้น เหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับรางวัลหรือสิ่งของที่เขาจะได้รับ ถ้าเขาได้รับรางวัล เช่น ขนม เงิน หรือ คำชม ในการกระทำใด ๆ ก็แสดงว่าพฤติกรรมนั้นถูกต้องตังาม

ระดับที่ 2 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ (conventional level) ระดับนี้บุคคลเริ่มใช้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดความถูก ความดี ขึ้นมา โดยเริ่มจากการยอมรับของกลุ่มขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดในสังคม อันได้แก่ ระเบียบ ประเพณี กฎหมายต่าง ๆ เหตุผลทางจริยธรรมในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นด้วยกัน คือ

ขั้นที่ 3 การยอมรับของกลุ่ม (mutual interpersonal expectations relationships and interpersonal conformity) พฤติกรรมที่ถูกที่ควรในขั้นพัฒนาการวัยนี้คือการยอมรับของกลุ่มหรือการยอมรับของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน

ขั้นที่ 4 ระเบียบระบบของสังคม (social system and conscience) ในขั้นนี้ พฤติกรรมที่ถูกที่ควร ขึ้นอยู่กับระเบียบ ประเพณี หรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ เช่น การฆ่าสัตว์เป็นการกระทำที่ไม่ดี เพราะขัดกับศีลห้าในพระพุทธศาสนา ข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ หรือตาม ประเพณีไทยผู้ชายต้องบวชเรียน ดังนั้นการบวชเรียนของผู้ชายจึงเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้อง สมควร

ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (post conventional level) ในระดับนี้ พฤติกรรมทางจริยธรรมของโคลเบอร์กนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสังคมและกระบวนการสังคมประกิตของบุคคล สิ่งที่ดีงามถูกต้องคือสิ่งที่คนในสังคมส่วนมากยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้อง สมควร และจากการเรียนรู้ในการเป็นสมาชิกของสังคมสามารถทำให้บุคคลพัฒนาสิ่งที่ได้ด้วยตนเอง ในลักษณะที่เป็นสากลนิยม โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการจริยวิพากษ์ในระดับนี้เป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคม (social contract or utility and individual rights) พฤติกรรมที่ดี ถูกต้อง สมควรในขั้นนี้ ได้แก่ พฤติกรรมที่เสียส่วนมากในสังคมยอมรับ เช่น การช่วยเหลือคนจนเป็นสิ่งดี เพราะคนส่วนมากยอมรับและเห็นด้วย การประกอบพิธีแต่งงานตามประเพณีเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นที่ยอมรับของคนส่วนมากในสังคมมากกว่าคนธรรมดาวิพากษ์

ขั้นที่ 6 คุณธรรมสากล (universal ethical principle) เหตุผลที่ใช้ในจริยวิพากษ์ขั้นนี้ เพราะเป็นความถูกต้องที่เป็นสากล ได้แก่ ความถูกต้องที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมากทั่วโลกและทุกสังคม เช่น ความมีใจยุติธรรมเป็นสิ่งดีไม่ว่าจะอยู่ในที่ใดหรือสถานการณ์ใดก็ตาม และคุณธรรมสากลนี้จะหล่อหลอมในจิตของมนุษย์โดยตลอดกาล และด้วยกระบวนการสังคมประกิตของมนุษย์แต่ละคน

ต่อมาโคลเบอร์กได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ พบว่ามีขั้นจริยธรรมเพิ่มขึ้นอีก 1 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 7 จริยธรรมของคนสูงอายุ (The cosmic perspective) โคลเบอร์กเชื่อว่าเมื่อมนุษย์ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ บุคคลจะพัฒนาความงอกงามในจิตใจของตน บุคคลเริ่มเล็งมองหวังสิ่งตอบแทนต่าง ๆ ในการกระทำ เพราะชีวิตเริ่มมาถึงจุดหมายปลายทางแท้ การกอบโกยความเห็นประโยชน์ส่วนตน การสร้างฐานะก็จะบรรเทาไป แต่บุคคลก็จะเริ่มมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่น และทำความดีโดยมิหวังผลตอบแทนใด ๆ โดยเพียงแต่คำนึงถึงความสบายใจ ความสุขสงบในบั้นปลายแห่งชีวิตเท่านั้น

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน

จิตรา ทองเกิด (2542) ได้แบ่งการจัดกิจกรรมในโรงเรียนว่ามี 2 รูปแบบ คือ 1)กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในการสอนบทเรียนในบทเรียนหนึ่ง การจัดกิจกรรมแบบนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะสอนในเวลาเรียนอันจำกัดตามจำนวนคาบของวิชานั้น ๆ 2)กิจกรรมเสริม จัดขึ้น

เพื่อให้เกิดประโยชน์อันแท้จริงกับการให้การศึกษาอบรมเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดประสบการณ์ตามความต้องการของบุคคล นอกจากรูปแบบยังได้นำเสนอประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโรงเรียนดังนี้

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมในโรงเรียนมีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้ 1) เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความชำนาญกว้างขวางยิ่งขึ้นในวิชาที่เรียนตามหลักสูตร ส่งเสริมให้สนใจวิชาที่เรียนมากยิ่งขึ้น 2) เพื่อจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กตามความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และสร้างเจตคติที่ดี 3) เพื่อให้นักเรียนค้นพบความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ความถนัดตามธรรมชาติ ความสนใจของตนเอง และมีโอกาสได้ฝึกให้เกิดทักษะมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้ยึดถือเป็นอาชีพได้ในอนาคต 4) เพื่อฝึกทักษะชีวิตให้เด็กรู้จักวิธีทำงานร่วมกัน รู้จักรับผิดชอบฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฝึกให้รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตัวเองตลอดจนการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 6) เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้ประสบความสำเร็จนอกเหนือไปจากการเรียนวิชาในหลักสูตร 7) เพื่อส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนนักเรียนและระหว่างครูกับนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ประเภทของกิจกรรม

ประเภทของกิจกรรมที่จัดในโรงเรียนได้แบ่งไว้ดังนี้ 1) กิจกรรมที่จัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน 2) กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมวิชาที่เรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น 3) กิจกรรมที่จำเป็นในการอบรมนักเรียนให้มีคุณสมบัติบางประการประจำตัวทุกคน 4) กิจกรรมที่จัดขึ้นเกี่ยวกับการปกครอง

หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม

โดยมีหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมในโรงเรียนดังนี้ 1) ตั้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้ชัดเจน 2) กิจกรรมที่จัดขึ้นควรให้เหมาะสมกับอายุ ความสามารถ ความสนใจและประสบการณ์ของเด็ก 3) ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวิชาที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่เพื่อให้เกิดความเข้าใจ หรือรู้จักใช้ประโยชน์ในวิชานั้น ๆ 4) โปรแกรมของแต่ละกิจกรรม ควรเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและความเป็นอยู่ของเด็ก โปรแกรมของโรงเรียนหนึ่งอาจจะเหมาะสมสำหรับโรงเรียนหนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนหนึ่ง 5) นักเรียนทุกคนควรได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยเลือกจัดที่นักเรียนสนใจเมื่อไม่เหมาะสมก็ควรให้เปลี่ยนได้ โดยมีระยะเวลากำหนดให้ ไม่ควรเป็นการบังคับหรือให้เปลี่ยนได้เรื่อย ๆ โดยมีได้กำหนดเวลาไว้ 6) การจัดกิจกรรม ควรจะทำเป็นโครงการแน่นอนมีกำหนดเวลาเช่นเดียวกับการเรียนในห้องเรียนและควรจัดไว้นอกเวลาเรียนจาก

กำหนดเวลาในหลักสูตร เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติกิจกรรม 7)นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยมีครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำและให้ถือว่าเป็นงานประจำของครู 8)การจัดกิจกรรมเสริมจะต้องเป็นของโรงเรียน มีผู้รับผิดชอบดำเนินการ โครงการ ควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์และความต้องการของนักเรียน 9) เมื่อเริ่มจัดกิจกรรมใหม่ ๆ ในโรงเรียนควรจะมีที่ละน้อยแล้วขยายงานออกไปดีกว่าตั้งโครงการไว้หลาย ๆ กิจกรรมแล้วค่อย ๆ หายไปเพราะความไม่พร้อมหลาย ๆ อย่าง

โครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้

โครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ประกอบด้วย 1)ชื่อกิจกรรม 2)จุดประสงค์ 3)ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 4)สื่อการเรียนรู้ 5)การวัดและประเมินผล 6)ข้อเสนอแนะ 7)เอกสารสำหรับครู

เงินสำหรับการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมอาจจะได้เงินสำหรับการจัดกิจกรรมในหลายทาง(จิตรรา ทองเกิด, 2542) เช่น 1)ใช้เงินยอดค่าวัสดุฝึกหรือเงินบำรุงการศึกษา ซึ่งเรียกเก็บในโรงเรียน 2)ด้วยความร่วมมือของสถานประกอบการ หาเงินเป็นทุนสำรองตามความสามารถของนักเรียนเท่าที่มี 3)จัดนิทรรศการแสดงผลงานกิจกรรม

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียนตามที่ จิตรรา ทองเกิด (2542) ได้นำเสนอไว้ในข้อ 3.2 เป็นแนวทางในการศึกษาถึงกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย โดยจะแบ่งการจัดกิจกรรมในโรงเรียนออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1)กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในการสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง ซึ่งการจัดกิจกรรมรูปแบบนี้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะสอนในเวลาเรียนอันจำกัดตามจำนวนคาบของวิชานั้น ๆ 2)กิจกรรมเสริม จัดขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อันแท้จริงกับการให้การศึกษาอบรมเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการวัดประสิทธิผลตามความต้องการของบุคคล และแบ่งเป็นประเภทของกิจกรรมในโรงเรียนเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 กิจกรรมที่จัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน

ประเภทที่ 2 กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมวิชาที่เรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แบ่งกลุ่มสาระไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

ประเภทที่ 3 กิจกรรมที่จำเป็นในการอบรมนักเรียนให้มีคุณสมบัติบางประการประจำตัวทุกคน

ประเภทที่ 4 กิจกรรมที่จัดขึ้นเกี่ยวกับการปกครอง รัฐได้ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังประชาธิปไตยแก่ประชาชน ดังนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีหน้าที่ เผยแพร่ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงแต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยคณะทำงานได้จัดทำคู่มือเพื่อเป็น แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ซึ่งแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประชาธิปไตย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามคู่มือแยก ย่อยได้เป็น 6 หน่วยด้วยกัน ได้แก่

หน่วยที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ประกอบไปด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรมพัฒนา บุคลิกภาพประชาธิปไตย 2) กิจกรรมคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 3) กิจกรรม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกา ข้อบัญญัติและกฎหมาย 4) กิจกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ท้องถิ่นของประเทศ

หน่วยที่ 2 สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่และความเสมอภาค ประกอบด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรม ความสำคัญของการปฏิบัติตนตามสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ 2) การปฏิบัติตนถูกต้องตามสิทธิ และหน้าที่ 3) กิจกรรมการปฏิบัติตนในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น

หน่วยที่ 3 วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น ประกอบด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในวัฒนธรรมประเพณีไทย 2) กิจกรรมการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและ ประเพณี 3) กิจกรรมร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น

หน่วยที่ 4 สิทธิเด็ก ประกอบด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรมเกียรติบัตรความดี 2) กิจกรรมโลก สวยด้วยมือเรา 3) กิจกรรมการปกป้องคุ้มครองตนเองและผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก

หน่วยที่ 5 การเมืองการปกครอง ประกอบด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรมผู้นำทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย 2) กิจกรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) กิจกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน

หน่วยที่ 6 รัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรมอำนาจอธิปไตย 2) รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

4.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความความไทยในโรงเรียน ประถมศึกษา

1) พระราชบัญญัติธงชาติ พ.ศ. 2522 เป็นพระราชบัญญัติที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้ไว้ ณ วันที่ 22 เมษายน 2522 มีเนื้อหาทั้งหมด 10 หมวด 56 มาตรา หมวด 1 ถึงหมวด 8 บอกลักษณะของธงแต่ละชนิดดังนี้ หมวด 1 ธงที่มีความหมายถึงประเทศ

ไทยและชาติไทย หมวด 2 ธงพระอิสริยยศ หมวด 3 ธงทหาร หมวด 4 ธงพิทักษ์สันติราษฎร์ หมวด 5 ธงกองอาสารักษาดินแดนและกองอาสารักษาดินแดนจังหวัด หมวด 6 ธงคณะลูกเสือแห่งชาติ และธงลูกเสือจังหวัด หมวด 7 ธงราชการทั่วไป หมวด 8 ธงแสดงตำแหน่งทั่วไป หมวด 9 การใช้ ชัก หรือแสดงธง หมวด 10 บทกำหนดโทษ (อรรถณพ จันทริกิตติสกุล, 2547)

ตอนที่ 5 แนวความคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบผสม

ในตอนที 5 แนวความคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบผสม (mixed method research)

ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ความหมายของการวิจัยแบบผสม ประเภทของการออกแบบการวิจัยแบบผสม การวิจัยแบบผสมการออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ

5.1 ความหมายของการวิจัยแบบผสม

การวิจัยแบบผสม (mixed method research) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และผสมทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษาเรื่องเดียวกัน เพื่อจะเข้าใจปัญหาวิจัย เป็นวิธีการตรวจสอบที่ถูกต้อง (Brewer and Hunter, 1989 อ้างถึงใน กนกวรรณ สร้อยคำ, 2550)

การใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและเกือบโดยตลอด แม้จะได้ผลที่น่าเชื่อถือ แต่ความพยายามที่จะเพิ่มคุณภาพให้สูงขึ้นยังมีอย่างต่อเนื่อง จึงมีการแสวงหาเทคนิค วิธีการต่าง ๆ มาเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการวิจัยในแต่ละเรื่อง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการที่บางครั้ง นักวิจัยมีแนวคิดตรงข้ามกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นวิธีการวิจัยที่เป็นวงจรแตกต่างกับวิธีการในเชิงปริมาณ แต่การวิจัยเชิงคุณภาพก็มีแนวคิดและจุดเด่นเป็นของตนเอง และมีการใช้มากขึ้นในปัจจุบัน จึงควรพิจารณาว่าจะนำมาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณได้หรือไม่ และนำมาใช้อย่างไร (โกศล มีคุณ, 2551)

การออกแบบผสมตามลำดับ (sequential mixed method design) การออกแบบการวิจัยที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามลำดับก่อนหลัง กล่าวคือ ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อค้นหาตัวแทนที่จะนำไปศึกษาเชิงคุณภาพต่อไป (Tashakkori and Teddlie, 1998 อ้างถึงใน กนกวรรณ สร้อยคำ, 2550)

5.2 ประเภทของวิธีการออกแบบการวิจัยแบบผสม

การวิจัยแบบผสม แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การออกแบบสามเส้า (The triangulation design) การออกแบบฝังตรึง (the embedded design) การออกแบบเพื่ออธิบาย

(the explanatory design) และ การออกแบบเพื่อบรรยาย(the exploratory design) ซึ่ง Creswell (2007) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1)การออกแบบสามเส้า (The triangulation design) เป็นการวิจัยแบบผสมประเภทที่พบมากที่สุดและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป วัตถุประสงค์ของการออกแบบสามเส้าคือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จากหลายแหล่งในเรื่องเดียวกัน เพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาวิจัยได้ดีที่สุด

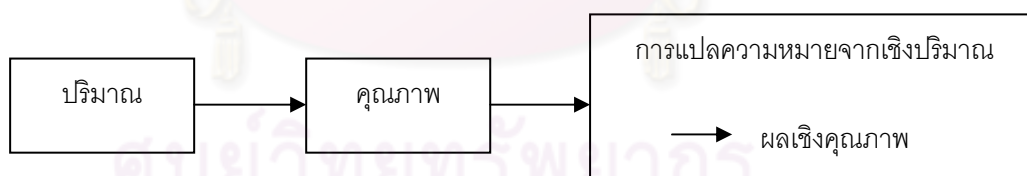
2)การออกแบบฝังตัว(the embedded design) เป็นการออกแบบเป็นการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณตอบคำถามอันดับแรกในการออกแบบความสัมพันธ์และข้อมูลเชิงคุณภาพถูกฝังตัวภายในการออกแบบความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการอธิบายวิธีการที่สัมพันธ์กับการทำนายตัวแปรผลลัพธ์

3)การออกแบบเพื่อบรรยาย(the exploratory design)

การออกแบบเพื่อบรรยายเป็นการออกแบบการเก็บข้อมูลโดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นขั้นตอนแรก และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนที่สองถูกเชื่อมโยงกับการพัฒนาเครื่องมือจากการศึกษาในขั้นตอนแรก จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างเครื่องมือให้สำเร็จตามหัวข้อที่สนใจ

4)การออกแบบเพื่ออธิบาย(the explanatory design)

การออกแบบเพื่ออธิบายเป็นการวิจัยแบบผสมที่มีการออกแบบเป็น 2 ส่วน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยอธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาในเชิงปริมาณในเบื้องต้น ดังภาพที่ Creswell (2006) ได้นำเสนอดังต่อไปนี้

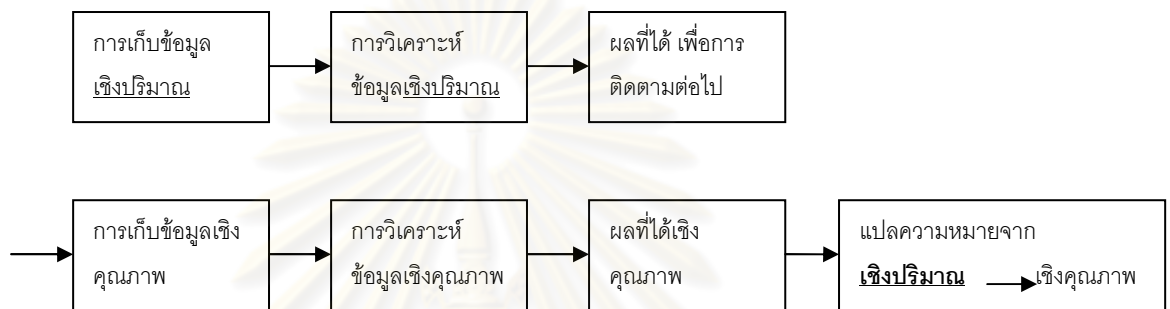

ภาพที่ 2.2 การออกแบบเพื่ออธิบาย(explanatory design)ของ Creswell (2006)

5.3การวิจัยแบบผสมการออกแบบเพื่ออธิบาย

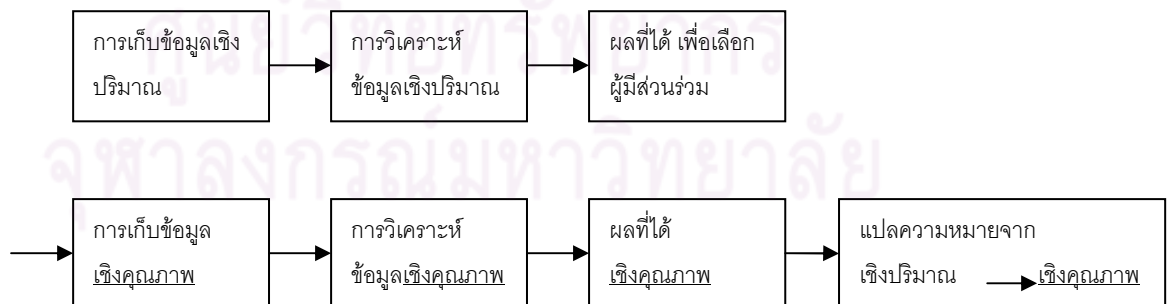
Creswell (2006) ได้นำเสนอลักษณะการออกแบบเพื่ออธิบาย เป็นการออกแบบ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการติดตามผล (Follow-up Explanations Model)และ รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม (Participant Selection Model)

1) การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการติดตามผล (explanatory design: follow-up explanations model) การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการติดตาม ผู้วิจัยจะเลือกใช้เมื่อ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ มีความจำเป็นต้องขยายความ ซึ่งไม่สามารถแยกแยะให้ชัดเจนได้ หลังศึกษาเชิงปริมาณเสร็จสิ้น จึงมาศึกษาต่อในขั้นที่สองเชิงคุณภาพ ตามที่ Creswell (2006) ได้อธิบายไว้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการติดตามผล (explanatory design: follow-up explanations model) ของ Creswell (2006)

2) การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม (explanatory design: participant selection model) ใช้เมื่อนักวิจัยต้องการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อที่จะเลือกผู้มีส่วนร่วมสำหรับในส่วนของการติดตามศึกษาเชิงคุณภาพหรือศึกษาในหน่วยงาน รูปแบบนี้มีจุดเน้นที่การศึกษาขั้นที่สอง คือ ในส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ ตามที่ Creswell (2006) ได้อธิบายไว้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 การออกแบบเพื่อการอธิบาย รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม (explanatory design: participant selection model) ของ Creswell (2006)

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบผสม แบบการวิจัยเพื่ออธิบาย รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม(explanatory design: participant selection model) โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณไปสู่การวิจัยเชิงคุณภาพ

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

ตามแนวนโยบายด้านการศึกษาเป็นมาตรฐานการศึกษาชาติมาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองโลก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบาย ปีงบประมาณ 2552 กลยุทธ์ที่ 1 ปลุกฝังคุณธรรม สำนึกความเป็นไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนทุกคน โดยมีเป้าหมายความสำเร็จ คือ นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านการประเมินคุณธรรม มีสำนึกในความเป็นชาติไทย และ โรงเรียนทุกแห่งต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลุกฝังคุณธรรม สำนึกความเป็นไทย โดยมีมาตรการให้ความสำคัญแก่การสร้างเสริมจิตสำนึกในความเป็นชาติไทย

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสำนึกความเป็นไทย สามารถนำมาวิเคราะห์รวมเพื่อให้ได้ตัวแปรสำนึกความเป็นไทย เป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ สำนึกในความเป็นชาตินิยม สำนึกรักชาติ สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย สำนึกในศาสนา และสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังแผนภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม การออกแบบการวิจัยเพื่อการอธิบาย รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม (explanatory design: participant selection model) ดังนั้นจึงมีการดำเนินการวิจัย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้ 1)เชิงปริมาณ การวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบวัดสำนักความ เป็นไทย 2)เชิงคุณภาพ การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา โดยการศึกษาแบบกิจกรรมปลูกฝังความ สำนึกในความเป็นชาติในโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก โดย มีการดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนใน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 985 โรง รวมจำนวนนักเรียนประถมทั้งหมด 85,441 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วย การสุ่ม (sampling unit) ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้ขนาด ของโรงเรียนเป็นระดับชั้น (strata) มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณตามสูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของ Yamane (1973, อ้างถึงใน วรณี แกมเกต, 2549) ได้ขนาด กลุ่มตัวอย่างของประชากรนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน และเพื่อความแกร่งของข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 700 คน

ขั้นที่ 2 แบ่งโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ขั้นที่ 3 สุ่มโรงเรียนจากแต่ละสังกัด โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ให้ขนาดโรงเรียนเป็นระดับชั้น (strata) แล้วสุ่มอย่างง่าย (sample random sampling) ด้วยการ จับฉลาก กำหนดสังกัดละ 6 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน ขนาดกลาง 2 โรงเรียน และขนาดเล็ก 2 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์การจำแนกขนาดโรงเรียนของสำนักงานรับรอง

มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียน	300 คน
โรงเรียนขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียน	301-1,000 คน
โรงเรียนขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	1,001 คนขึ้นไป

จากการสุ่มหน่วยโรงเรียนดังกล่าว ทำให้ได้โรงเรียนประถมศึกษา สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 18 โรงเรียน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(โรงเรียน)

สังกัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(โรงเรียน)			
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม
สพฐ.	2	2	2	6
กทม.	2	2	2	6
สช.	2	2	2*	6
รวม	6	6	6	18

* หมายเหตุ ใช้โรงเรียนสังกัด สช.ขนาดกลาง 1 โรงเรียนแทน เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนสังกัด สช.ขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน

ชั้นที่ 4 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ได้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนทั้งสิ้น 720 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 18 โรงเรียน โดยในแต่ละโรงเรียนประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 40 คน

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน

สังกัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน							รวม จำนวน	รวม จำนวน
	ร.ร. ขนาด เล็ก	จำนวน นร.	ร.ร. ขนาด กลาง	จำนวน นร.	ร.ร. ขนาด ใหญ่	จำนวน นร.	รวม จำนวน		
							ร.ร.		
สพฐ.	2	80	2	80	2	80	6	240	
กทม.	2	80	2	80	2	80	6	240	
สช.	2	80	2	80	2	80	6	240	
รวม	6	240	6	240	6	240	18	720	

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวัดสำนึกความเป็นไทยที่ผู้วิจัยพัฒนามาจาก เครื่องมือวัดความสำนึกรักประเทศชาติของ สมชาย อุ่นดี (2542) และ Despina M. Rothi et al. (2005) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นผู้ตอบแบบวัด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบเติมคำ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบวัด

ตอนที่ 2 แบบวัดสำนึกความเป็นไทย รูปแบบของคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้

นักเรียนมีความสำนึกมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
นักเรียนมีความสำนึกมาก	ให้ 4 คะแนน
นักเรียนมีความสำนึกปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
นักเรียนมีความสำนึกน้อย	ให้ 2 คะแนน
นักเรียนมีความสำนึกน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นอื่นและความรู้สึกที่เกี่ยวกับชาติไทย รูปแบบคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยนี้ คือ แบบวัดสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อย่างละเอียดและนิยามปฏิบัติการสำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

สำนึกความเป็นไทย หมายถึง การยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย จึงมีความรู้สึกรักและความปรารถนาดีต่อประเทศไทย พร้อมทั้งยึดถือแนวคิดและค่านิยมไทยที่ดีงาม ก่อให้เกิดการดำรงรักษาและปฏิบัติตนเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ มีลักษณะ 7 ประการ คือ 1) สำนึกชาตินิยม 2) สำนึกรักชาติ 3) สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สำนึกในประเพณีวัฒนธรรมไทย 5) สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6) สำนึกในศาสนา 7) สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

สำนึกรักชาติ หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีที่มีต่อประเทศชาติ อันได้แก่ การต่อต้านการวิจารณ์ถึงประเทศในแง่ลบ การส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของประเทศชาติ มี

ความคิดเชิงบวกต่อประเทศ ส่งเสริมความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ วิจารณ์การปฏิบัติมิชอบของผู้อื่นด้วยความประสงคดียิ่งให้เกิดการพัฒนาชาติ

สำนึกชาตินิยม หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนัก ความภูมิใจ นิยมในความเป็นชาติ อันได้แก่ ความรักสามัคคีร่วมชาติเดียวกัน ความภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกของชาติไทย การเลือกที่จะเป็นสมาชิกของชาติไทย มากกว่าที่จะเป็นสมาชิกของชาติอื่น ความรู้สึกที่ชาตินิยมของตนยิ่งใหญ่ และสูงส่ง และการรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาติที่จะต้องปกป้องเอกลักษณ์ของชาติไทยไว้

สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย หมายถึง ความตระหนักในความสำคัญของหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี อันได้แก่ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพลเมืองกับการปกครองของประเทศ และการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศ

สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในความสำคัญของประเพณีและวัฒนธรรมไทย อันได้แก่ การปกป้องรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย การให้ความสำคัญกับประเพณีวัฒนธรรม

สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในการให้ความสำคัญแก่สัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติไทย ได้แก่ เพลงชาติ และธงชาติไทย

สำนึกในศาสนา หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในการยึดมั่นเลื่อมใสและปฏิบัติในข้อปฏิบัติต่าง ๆ คำสอน หลักธรรม และความสำคัญของศาสนา ยอมรับถึงความแตกต่างความเชื่อทางศาสนาของบุคคลอื่น

สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ หมายถึง ความรู้สึก ความตระหนักในความสำคัญขององค์พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นที่เคารพสักการะสูงสุดของปวงชน และมิ่งขวัญของชาติไทย ผู้ใดจะละเมิดมิได้

2) กำหนดรูปแบบเครื่องมือและกำหนดตารางโครงสร้างด้วยตาราง 2 มิติ คือ มิติด้านหนึ่งเป็นประเด็นเนื้อหา และอีกด้านหนึ่งเป็นน้ำหนักร้อยละ และจำนวนข้อ เพื่อความเหมาะสมสำหรับการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จึงกำหนดให้ความยาวของแบบวัดมีจำนวน 35 ข้อ และกำหนดให้น้ำหนักความสำคัญของความสำนึกความเป็นไทยในแต่ละด้านเท่า ๆ กัน ซึ่งระบุด้วยค่าร้อยละโดยมีผลรวมทั้งหมดเป็นร้อยละ 100 รายละเอียดดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 โครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญของคุณลักษณะสำนักความเป็นไทย

ตัวแปรสำนักความเป็นไทย	น้ำหนัก (ร้อยละ)	จำนวน (ข้อ)	ข้อ	พัฒนาข้อคำถาม มาจาก
สำนักรักชาติ	14	5	1-5	Roti et al.(2005)
สำนักชาตินิยม	14	5	5-10	สมชาย อุ่นดี(2542)
สำนักในหน้าที่พลเมือง	14	5	11-15	Roti et al.(2005)
สำนักในประเพณี วัฒนธรรมไทย	14	5	16-20	Roti et al.(2005)
สำนักในสัญลักษณ์ของชาติไทย	14	5	21-25	สมชาย อุ่นดี(2542)
สำนักในศาสนา	14	5	26-30	สมชาย อุ่นดี(2542)
สำนักในสถาบันพระมหากษัตริย์	14	5	31-35	สมชาย อุ่นดี(2542)
รวม	100	35	1-35	

3) กำหนดประเภทของข้อ ประเภทเครื่องมือ คะแนนรายข้อและจำนวนข้อ

4) เขียนข้อคำถามและข้อคำตอบให้สอดคล้องกับเนื้อหา

5) การตรวจสอบแบบวัด ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษา

วิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมโครงสร้างของเนื้อหา ความเหมาะสมเกี่ยวกับปริมาณข้อคำถาม ความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และการใช้ภาษาโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. นักวิชาการสาขาสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2. นักวิชาการสาขาการวิจัยที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

3. นักวิชาการสาขาวัดและประเมินผลที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 2

คน

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยมีการกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินอย่างเป็นระบบ มีลักษณะการให้คะแนน ดังนี้

คะแนน(+1) หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

คะแนน (0) หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

คะแนน(-1) หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา คือ ค่าดัชนี (IOC) ต้องมากกว่า .5 จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

แล้วนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มาคำนวณค่า IOC เป็นรายข้อและ

คัดเลือกข้อรายการที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการพิจารณาพบว่า มีข้อรายการที่มีค่า

ดัชนี IOC ต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ตัดออกและปรับปรุงข้อความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผ่านความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดความสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ที่	ข้อรายการ	IOC	ข้อ คำถาม เชิง
สำนึกรักชาติ			
1	ถ้าฉันได้ยืมชาวต่างชาติวิพากษ์วิจารณ์ถึงประเทศไทยฉันจะเดินเลี้ยวไป	0.8	-
2	ถึงประเทศอื่น ๆ จะไม่เห็นด้วยกับการเมืองของไทย แต่ฉันก็ยังจะสนับสนุนประเทศไทยอยู่	1	+
3	สิ่งสำคัญสำหรับฉันคือได้เรียนรู้ถึงการพัฒนาชาติไทย	1	+
4	ฉันจะสนับสนุนกิจการบ้านเมืองของประเทศไทยในทุกด้าน	1	+
5	การกล่าวถึงชาติไทยในทางที่ดีเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ฉันสามารถทำเพื่อชาติได้	1	+
สำนึกชาตินิยม			
6	เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวถึงแม้ต้องทำลายคนไทยฉันก็จะทำ	1	-
7	ประเทศไทยมีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมโลก	1	+
8	ฉันภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย	1	+
9	ถ้ามีโอกาสควรย้ายไปอยู่ต่างประเทศที่มีความเจริญกว่าประเทศไทย	1	-
10	ฉันยินดีเมื่อมีคนอื่นคิดว่าฉันเป็นคนชาติอื่น	1	-
สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย			
11	ฉันไม่สนใจการออกเสียงเลือกตั้ง ใครจะได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนประชาชนก็ได้	1	-
12	ฉันเห็นความสำคัญของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย	0.6	+
13	ฉันจะเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิ์ในวันเลือกตั้ง	1	+
14	ฉันยึดมั่นในหน้าที่ความเป็นพลเมืองไทย	1	+
15	ฉันเคารพต่อระบบกฎหมายของไทย	0.6	+
สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย			
16	ฉันยึดมั่นในวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย	0.8	+
17	วัฒนธรรมไทยของบรรพบุรุษจะสูญสิ้นไปในอนาคตอันใกล้	0.6	-
18	ประเพณีและวัฒนธรรมไทยแสดงถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรม	1	+
19	ประเพณีและวัฒนธรรมไทยส่งผลให้สังคมไทยมีความสงบสุข	0.6	+
20	หลักประเพณีและวัฒนธรรมของไทยนั้นล้ำหลังไม่ทันสมัย	0.8	-

ตารางที่ 3.4 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดความ
สำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6(ต่อ)

ที่	ข้อรายการ	IOC	ข้อ คำถาม เชิง
ความสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย			
21	เมื่อได้ยินเพลงชาติไทยไม่จำเป็นต้องยืนตรงเพื่อแสดงความเคารพ	1	-
22	การประดับธงชาติไทย ในวันสำคัญของชาติ เช่น วันรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งสมควร กระทำ	1	+
23	ควรแสดงความรังเกียจคนที่ยืนตรงเคารพเพลงชาติไทย	1	-
24	ธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทยที่เราภูมิใจ	1	+
25	การแสดงความเคารพธงชาติและเพลงชาติไทย เป็นหน้าที่ของนักเรียน ทหาร ตำรวจ และข้าราชการเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับประชาชนทั่วไป	1	+
สำนึกในศาสนา			
26	ศาสนามีความสำคัญต่อจิตใจของชาวไทย	1	+
27	การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องไม่มีประโยชน์ และเป็นเรื่องมงาย	1	-
28	ฉันยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอนหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ	1	+
29	รัฐควรออกกฎหมายให้คนนับถือศาสนาเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อลดความขัดแย้งของ ผู้นับถือศาสนาต่างกัน	1	-
30	ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี	1	+
สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์			
31	การปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเพื่อประโยชน์ของ ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า	1	+
32	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นชาติไทย	1	
33	เมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีไม่จำเป็นต้องยืนตรง	1	-
34	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น วันจักรี วันฉัตร มงคล	1	+
35	ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์กล่าวเท็จหมิ่น เบื้องสูงต้องได้รับโทษ	0.6	+

6)ทดลองใช้แบบวัดที่สร้างขึ้นกับนักเรียนที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างจริงทุก
ประการ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบภาษาและปัญหาในการตอบ เพื่อค้นหาจุดบกพร่อง
จุดอ่อนของแบบสอบถามเพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไข ก่อนการใช้จริง โดยตรวจสอบของภาษาทั้ง
ด้านความถูกต้อง ความชัดเจนและตรวจสอบความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ

ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามแต่ละด้านมีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.46 ถึง 0.71 เนื่องจากจำนวนข้อในแต่ละด้านมีจำนวนน้อย เพื่อให้แบบสอบถามมีจำนวนข้อเหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับค่าความเที่ยงของแบบสอบถามแสดงในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ค่าความเที่ยงของแบบวัดสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร	จำนวนข้อ	ค่าความเที่ยง
1.สำนึกรักชาติ	5	0.46
2.สำนึกชาตินิยม	5	0.66
3.สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย	5	0.64
4.สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย	5	0.51
5.สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย	5	0.71
6.สำนึกในศาสนา	5	0.57
7.สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์	5	0.63

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบวัดทางไปรษณีย์ และส่งแบบวัดด้วยตนเอง และดำเนินการติดตาม โดยใช้การติดตามด้วยตนเองและโทรศัพท์ติดตาม โดยเว้นระยะห่างจากเวลาที่ส่งแบบสอบถามเป็นเวลาครั้งละ 2 สัปดาห์ขึ้นไป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1)ดำเนินการขอข้อมูลรายชื่อโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 531 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 417 โรงเรียน และตรวจสอบข้อมูล

2)ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3)นำส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามทางไปรษณีย์ หลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้ว 2 สัปดาห์ ติดตามการตอบกลับทางโทรศัพท์และติดตามกลับจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยตรง

4)ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลพบว่าแบบสอบถามทุกฉบับมีความสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบวัด วิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการทางสถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มประชากร ลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และการเปรียบเทียบระดับสังกัดและระดับโรงเรียนโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 11.5

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเชิงคุณภาพความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชาติไทยในปัจจุบัน

2) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ได้แก่ ค่ามัชฌิมาเลขคณิต หรือค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (SK) ค่าความโด่ง (KU)

3. วิเคราะห์ค่าสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

6. เกณฑ์การแปลผล

เกณฑ์การแปลความหมายของตัวแปรที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ของการแปลผลจากคะแนนระดับสำนึกความเป็นไทยที่คำนวณได้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีสำนึกความเป็นไทยในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีสำนึกความเป็นไทยในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีสำนึกความเป็นไทยในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีสำนึกความเป็นไทยในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (multiple case study) เพื่อศึกษารูปแบบปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (NonParticipant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองซึ่งมีประเด็นวิจัย คือ รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งการวิจัยแบ่ง

ขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบการศึกษาภาคสนาม และขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเริ่มศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนรวมระยะเวลาในการศึกษาในขั้นตอนนี้ 5 เดือน โดยสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หนังสือ เอกสาร วารสารการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และได้ดำเนินการติดต่อขอข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนที่เพียงพอต่อการทำวิจัยในขั้นตอนของการศึกษาภาคสนาม และใช้ในการวางแผนสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ในการศึกษาภาคสนามมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย โดยศึกษาจากกรณีศึกษา 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่นักเรียนมีระดับสำนึกความเป็นไทยในระดับมากขึ้นไป ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณโรงเรียนละ 1 เดือน การออกจากสนามแล้วแต่ความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากแต่ละสนาม รวมเวลาที่อยู่ในสนามทั้งสิ้น 3 เดือน

1.การเลือกกรณีศึกษา

ผู้วิจัยคัดเลือกกรณีศึกษา โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1)พิจารณาจากผลการรวมคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสำนึกความเป็นไทยในระดับมากขึ้นไป และมีค่าเฉลี่ย 4.00 ขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียน จากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สังกัดละ 1 โรงเรียน

2)ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือ เต็มใจ และให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

3)ผู้วิจัยมีความสะดวกในเรื่องที่พักและการเดินทางไปเก็บข้อมูลที่โรงเรียน

จากเกณฑ์การพิจารณาข้างต้นผู้วิจัยจึงคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาจากการแบบวัดระดับสำนึกความเป็นไทย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อกลับไปโรงเรียนที่คาดว่าจะเป็กรณีศึกษาเพื่อสอบถามความสมัครใจในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กรณีศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน 3 สังกัด

2. แหล่งข้อมูลในการศึกษา

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
- 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
- 3) ครู ประกอบด้วยครู 3 กลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ครูกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ครูกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย ครูกลุ่มสาระวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
- 4) นักเรียนให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ได้โรงเรียนละ 1 กลุ่ม

ตารางที่ 3.6 จำนวนกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษา จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	โรงเรียนฐานไทย	โรงเรียนเทพนิมม	โรงเรียนเอกชาติ	รวม
1.ผู้บริหารโรงเรียน	1	1	1	3
2.รองผู้บริหารโรงเรียน	1	1	0	2
3.ครู	3	3	3	9
4.นักเรียน	7	7	7	21
รวม	12	12	11	35

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ชัดเจน ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยถือว่าผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย และเพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำตรงมากขึ้นจึงใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคคลหลายกลุ่มและต่างสถานภาพกัน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย

1.1) แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและมีโครงสร้างที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังความสำนึกความเป็นไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

1.2) แบบสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและมีโครงสร้างที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

1.3)แบบสัมภาษณ์ครู เป็นการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีโครงสร้างคำถามที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปลูกฝังความสำนึกในความเป็นชาติ ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

2)การสังเกต (observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตสภาพทั่วไปและเอกสารของโรงเรียน สังเกตการปฏิบัติงานของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนที่นักเรียนมีระดับสำนึกความเป็นไทยในระดับมากที่สุด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

2.1)แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน การจัดสภาพทางด้านกายภาพ

2.2)แบบสังเกตพฤติกรรมผู้อำนวยการ สังเกตพฤติกรรมการบริหารจัดการ บุคลิกลักษณะ และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

2.3)แบบสังเกตพฤติกรรมรองผู้อำนวยการ สังเกตพฤติกรรมการบริหารจัดการ บุคลิกลักษณะ และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

2.4)แบบสังเกตพฤติกรรมครู สังเกตพฤติกรรมสำนึกในความเป็นชาติไทย และการเข้าร่วมจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การสนทนากลุ่มนักเรียน เพื่อศึกษาระดับขั้นสำนึกความเป็นไทยและการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

4)การวิเคราะห์เอกสาร(Document Analysis) ศึกษาจากเอกสารของโรงเรียน แล้วนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลประกอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ในแบบวิเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1)ผู้วิจัยศึกษากรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก่อนสร้างเครื่องมือซึ่งประกอบด้วย แบบสำรวจสภาพโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ แบบสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการ แบบสัมภาษณ์ครู แบบสังเกตพฤติกรรมผู้บริหาร แบบสังเกตพฤติกรรมครู แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแนวทางการสนทนากลุ่ม

2)นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพิจารณาและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและสำนวนของภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมาย ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1.นักวิชาการสาขาสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2. นักวิชาการสาขาวัดและประเมินผลที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3. นักวิชาการสาขาการวิจัยที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

3) นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ชัดเจนและเหมาะสมในการนำไปใช้

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และวิเคราะห์เอกสาร โดยมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ สมุดบันทึก เครื่องอัดเสียงดิจิทัล แบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลการสังเกต แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ สมุดบันทึก เครื่องอัดเสียงดิจิทัล แบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลการสังเกต แบบวิเคราะห์เอกสาร กล้องถ่ายภาพ

เริ่มต้นศึกษาภาคสนามโดยติดต่อโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนด้วยตนเองในเบื้องต้น ด้วยการแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย และวิธีการดำเนินการวิจัย จากนั้นจึงนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าไปศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการ

7. การสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยเข้าสู่สนามโดยเข้าไปแนะนำตนเองและความรู้จักกับผู้อำนวยการ หลังจากนั้นผู้อำนวยการโรงเรียนได้แนะนำให้รู้จักรองผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปทำการวิจัยแบบเปิดเผยตนเอง มีการสร้างสัมพันธ์ภาพและปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของโรงเรียน คือ แต่งกาย กิริยาจา มารยาทเรียบร้อย ซึ่งเป็นปกตินิสัยของ

ในกรณีศึกษาที่ 1 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้เข้าไปทำความรู้จักผู้อำนวยการโรงเรียนก่อนลำดับแรก ทานผู้อำนวยการโรงเรียนได้ให้ความเมตตากรุณาต่อผู้วิจัยเป็นอย่างดี โดยแนะนำให้รู้จักกับครูผู้สอน นักเรียน และนำไปดูบริเวณโรงเรียนโดยรอบ

ในกรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เข้าไปพูดคุย สอบถามข้อมูลโรงเรียนและนัดหมายเวลาเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ธุรการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ให้ความร่วมมือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมทั้งแนะนำรายชื่อครูที่จะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความ

เป็นไทยได้ เมื่อถึงเวลานัดผู้วิจัยได้เข้าไปพบผู้อำนวยการ ท่านได้มีความเมตตากรุณาบอกให้สัมภาษณ์ได้เลย พร้อมทั้งนำผู้วิจัยไปเดินดูรอบ ๆ โรงเรียน

ในกรณีศึกษาที่ 3 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยเข้าไปพูดคุย สอบข้อมูลกับเจ้าหน้าที่โรงเรียน ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีผู้บริหาร ได้แก่ ครูใหญ่เพียงคนเดียว ซึ่งครูใหญ่เป็นบุตรของผู้ก่อตั้งโรงเรียนที่ได้รับสืบทอดให้ดำเนินกิจการต่อ และนอกจากครูใหญ่แล้ว ยังมีญาติของครูใหญ่ทำงานอยู่ในโรงเรียน และบุตรชายของครูใหญ่ยังเป็นครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งต่อมาในภายหลังก็ได้รับความช่วยเหลือจากบุตรของครูใหญ่ในการนัดสัมภาษณ์ในเวลาต่อมา หลังจากนัดเวลาเรียบร้อยแล้วได้ขออนุญาตสำรวจโรงเรียนโดยรอบ

ในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยยึดถือหลักสำคัญในการเก็บข้อมูล โดยหลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัดหรือไม่สบายใจ และให้ความเป็นมิตรกับทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มาติดกับโรงเรียนและเมื่อออกจากสนามผู้วิจัยได้มอบของที่ระลึกและแลกเบอร์ดิจิทัลให้กับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และนักเรียน

8. การจัดการทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งทั้งสามกระบวนการกระทำควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูลและในขั้นตอนสุดท้ายจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนา ดังนี้

1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) หลังจากเสร็จสิ้นการบันทึกข้อมูลภาคสนามในแต่ละวัน จะต้องอ่านทบทวนแล้วเลือกจุดที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาเขียนใส่แผ่นการ์ดและลงหัวเรื่องและแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น

2) ตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ จะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการซักถามและสังเกตพฤติกรรมตลอดจนปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มต่าง ๆ

3) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์จะเริ่มทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวันโดยนำข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ในแต่ละวันมาอ่านหลาย ๆ ครั้งแล้วแยกเพื่อลงรหัส (code) และสร้างเกณฑ์หัวเรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2.การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป มี 3 แบบได้แก่

1)การจำแนกชนิดของข้อมูล(Typological Analysis) โดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎี และแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

2)การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย(analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้ และวิเคราะห์คล้ายคลึงกัน ความแตกต่างจากสมมติฐานชั่วคราวหลายสมมติฐาน

3)การวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยนำข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมาเขียนอธิบายเพื่อแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์โดยการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายและสรุปภาพรวมทั้งหมดของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยว่ามีรูปแบบอะไรบ้าง มีการดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างไร และส่งผลกระทบต่อระดับชั้นสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นใด เพื่อเป็นข้อมูลให้กับโรงเรียนอื่นได้นำไปปรับใช้ได้ปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยให้นักเรียนมีความสำนึกอยู่ในระดับมากขึ้นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด 3) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก 4) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสังกัดต่างกัน ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนจำแนกเป็นแต่ละด้าน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาจำแนกตามโรงเรียน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาจำแนกตามสังกัด

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบวัดสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษา

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนในแต่ละกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบวัดสำนึกความเป็นไทย โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 653 คน โดยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย โรงเรียน สังกัด เพศ ศาสนา เชื้อ

ชาติ สัญชาติ จังหวัดที่เกิด ประเทศที่เกิด ความประสงค์ในการประกอบอาชีพในอนาคต และ เหตุผลในการเลือกประกอบอาชีพ

จำนวนและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พบว่า เป็นนักเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 34.6 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 33.1 และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 32.3 คน ส่วนใหญ่ เป็นหญิงคิดเป็นร้อยละ 60.5 และชาย คิดเป็นร้อยละ 39.4 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิด เป็นร้อยละ 91.7 รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 7.5 และนับถือศาสนาคริสต์น้อย ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.8 ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย คิดเป็นร้อยละ 97.5 และส่วนที่เหลือมีเชื้อชาติจีน คิดเป็นร้อยละ 2.5 โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีสัญชาติไทย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดในกรุงเทพมหานคร คิด เป็นร้อยละ 84.1 ส่วนที่เหลือเกิดในต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 15.9 รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (N=653)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
สังกัด		
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	216	33.1
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร	226	34.6
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	211	32.3
เพศ		
หญิง	396	60.5
ชาย	257	39.4
ศาสนา		
พุทธ	599	91.7
คริสต์	5	0.8
อิสลาม	49	7.5
เชื้อชาติ		
ไทย	637	97.5
จีน	16	2.5
สัญชาติไทย		
	653	100
จังหวัดที่เกิด		
กรุงเทพ	549	84.1
ต่างจังหวัด	104	15.9

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียน จำแนกเป็นแต่ละด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นชาติไทย ในแต่ละด้าน ปรากฏว่าค่าความเบ้ (Sk) ของระดับสำนึกความเป็นไทยทุกด้านมีค่าติดลบ แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับสำนึกความเป็นไทยในแต่ละด้านมีค่าสูง และนักเรียนส่วนน้อยมีระดับสำนึกความเป็นไทยในแต่ละด้านมีค่าน้อย และค่าความโด่ง (Ku) ของระดับสำนึกความเป็นไทยด้านสำนึกรักชาติ สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยมี สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย สำนึกในศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าใกล้เคียง 0 แสดงว่าค่าความโด่งของข้อมูลปกติ ส่วนระดับสำนึกชาตินิยมเป็น 1.80 มีการกระจายตัวของข้อมูลน้อย และนักเรียนส่วนใหญ่มีระดับสำนึกชาตินิยมใกล้เคียงกัน ดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐานตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนจำแนกเป็นแต่ละด้าน

ตัวแปร	Mean	S.D.	Sk	Ku	ความหมาย
สำนึกรักชาติ	3.70	0.60	-0.09	-0.06	ระดับมาก
สำนึกชาตินิยม	4.17	0.69	-1.30	1.80	ระดับมาก
สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย	4.04	0.68	-0.65	0.86	ระดับมาก
สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย	3.90	0.66	-0.12	-0.73	ระดับมาก
สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย	4.25	0.79	-1.20	0.79	ระดับมาก
สำนึกในศาสนา	4.17	0.66	-0.81	0.48	ระดับมาก
สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์	4.30	0.69	-1.10	0.81	ระดับมาก
รวม	4.08	0.50	-0.66	0.40	ระดับมาก

(หมายเหตุ N=653)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียน ประถมศึกษาจำแนกตามโรงเรียน

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาจำแนกตามโรงเรียนพบว่า ทุกโรงเรียนที่มีความสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก โดยโรงเรียนที่นักเรียนมีความสำนึกความเป็นไทยโดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนลำดับที่ 12 ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร นักเรียนมีความสำนึกในความเป็นไทยโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 โรงเรียนลำดับที่ 05 เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนมีความสำนึกความเป็นไทยโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และโรงเรียนที่นักเรียนมีความสำนึกในความเป็นไทย

โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนลำดับที่ 10 เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาระดับพื้นฐาน นักเรียนมีความสำนึกในความเป็นไทยโดยเฉลี่ย 3.81 ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมจำแนกตามสังกัดและโรงเรียน

โรงเรียน	สพฐ.			โรงเรียน	กทม.			โรงเรียน	เอกชน		
	Mean	N	S.D.		Mean	N	S.D.		Mean	N	S.D.
01	3.90	37	0.42	07	4.21	37	0.46	13	4.20	31	0.46
02	3.93	35	0.56	08	3.85	37	0.58	14	3.83	36	0.41
03	4.19	35	0.56	09	4.17	35	0.48	15	4.10	40	0.34
04	4.08	36	0.46	10	3.81	37	0.45	16	3.84	31	0.64
05	4.24	37	0.43	11	4.17	40	0.49	17	4.15	36	0.58
06	4.22	36	0.43	12	4.30	40	0.34	18	4.14	37	0.42
รวม	4.09	216	0.49	รวม	4.09	226	0.50	รวม	4.05	211	0.50

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียน ประถมศึกษาจำแนกตามสังกัด

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนจำแนกในแต่ละสังกัด ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.5 พบว่า แต่ละสังกัดมีระดับสำนึกความเป็นไทยทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ สำนึกรักชาติ สำนึกชาตินิยม สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย สำนึกในศาสนา สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนจำแนกตามสังกัดโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

สำนึกในความเป็นชาติไทย	สังกัด	Mean	S.D.	levene's Statistic	sig	F	Sig.
1.สำนึกรักชาติ	สพฐ.	3.72	0.61	0.18	0.84	0.40	0.67
	กทม.	3.67	0.59				
	เอกชน	3.69	0.61				
2.สำนึกชาตินิยม	สพฐ.	4.16	0.67	1.3	0.27	0.03	0.97
	กทม.	4.17	0.71				
	เอกชน	4.18	0.70				

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนจำแนกตามสังกัดโดย
การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) (ต่อ)

สำนึกในความเป็นชาติไทย	สังกัด	Mean	S.D.	Levene's Statistic	sig	F	Sig.
3.สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย	สพฐ.	4.06	0.66	1.21	0.3	0.55	0.57
	กทม.	4.00	0.72				
	เอกชน	4.06	0.65				
4.สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย	สพฐ.	3.93	0.67	0.04	0.97	0.45	0.64
	กทม.	3.88	0.65				
	เอกชน	3.89	0.66				
5.สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย	สพฐ.	4.28	0.75	6.88	0.00	2.74	0.07
	กทม.	4.31	0.74				
	เอกชน	4.15	0.88				
6.สำนึกในศาสนา	สพฐ.	4.18	0.65	0.70	0.5	4.18*	0.02
	กทม.	4.26	0.64				
	เอกชน	4.07	0.69				
7.สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์	สพฐ.	4.29	0.69	0.29	0.74	0.27	0.76
	กทม.	4.32	0.71				
	เอกชน	4.28	0.65				
ภาพรวม	สพฐ.	4.09	0.49	0.33	0.72	0.57	0.56
	กทม.	4.09	0.50				
	เอกชน	4.05	0.50				

*p<.05

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับสำนึกความเป็นไทย ตามสังกัดแล้ว พบว่าค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยระดับสำนึกความเป็นไทย ด้านสำนึกในศาสนาของนักเรียน อย่างน้อย 1 กลุ่มไม่เท่ากันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงทำการทดสอบต่อมาโดยเลือกใช้สถิติ Dunnett t 3 ในการทดสอบค่าเฉลี่ย จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับสำนึกในศาสนา พบว่านักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับสำนึกในศาสนา

	ค่าเฉลี่ย	สพฐ.	กทม.	เอกชน
สพฐ.	4.18		0.57	0.25
กทม.	4.26			0.01*
เอกชน	4.07			

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบวัดสำนึกความเป็นไทยจากนักเรียนประถมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทดสอบด้วยแบบวัดสำนึกความเป็นไทย ตอนที่ 3 ความรู้สึกอื่น ๆ ที่มีต่อประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า มีประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่

1) ความคิดเห็นที่มีต่อประเทศไทยในปัจจุบัน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นที่มีต่อประเทศไทยในปัจจุบันมากที่สุด ได้แก่ อยากให้คนไทยสามัคคีกัน รองลงมา คือ อยากให้คนไทยรักกัน และอยากให้ประเทศไทยสงบสุข

2) ความรู้สึกที่มีต่อประเทศไทย นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้สึกต่อประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ ภูมิใจและดีใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย รองลงมา ได้แก่ รักประเทศไทย และประเทศไทยเป็นประเทศมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม

3) ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้สึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มากที่สุด ได้แก่ อยากให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระพลานามัยที่แข็งแรง รองลงมา คือ รักพระมหากษัตริย์ไทย และภูมิใจที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงครองแผ่นดินด้วยทศพิธราชธรรม

4) ความตั้งใจที่จะทำเพื่อประเทศไทยของนักเรียน นักเรียนตั้งใจจะทำมากที่สุด ได้แก่ จะช่วยแก้ไขปัญหาของชาติตามกำลังความสามารถ รองลงมาคือจะช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและจะเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประเทศไทย

ลำดับ	รายการความคิดเห็น	จำนวนความถี่
1	อยากให้คนไทยสามัคคีกัน	84
2	อยากให้คนไทยรักกัน	37
3	อยากให้ประเทศสงบสุข	23

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับ	รายการความคิดเห็น	จำนวนความถี่
4	อยากให้ประเทศไทยเจริญรุ่งเรือง จึงควรให้ความร่วมมือต่อประเทศ	7
5	อยากให้คนไทยไม่ใช้ความรุนแรง	5
6	อยากให้คนไม่เห็นแก่ตัว หรือ โกงชาติบ้านเมือง ติดยาเสพติด ชื้อขายสินค้าเถื่อนทั้งหลาย	3
7	อยากให้ประเทศมีเศรษฐกิจดีขึ้น	3
8	อยากให้ทุกคนมีน้ำใจ และช่วยเหลือกัน	2
9	เราต้องรักชาติไทยและนับถือประเพณีไทย	2
10	ไม่อยากให้มีการประท้วงเพราะจะทำให้คนไทยแตกแยกไม่รักกัน และทำให้มีคนบาดเจ็บและล้มตาย เตือนรื้อนทั้งประชาชนและตำรวจ	2
11	การทะเลาะกันในสภาเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทำให้เด็กหลาย ๆ คน เห็นว่าขนาดผู้ใหญ่ที่เก่งยังทะเลาะกัน เราแค่เด็กน้อยทำไมจะทะเลาะกันไม่ได้	2
12	อยากให้คนไทยทุกคนร่วมมือกันจับคนร้ายที่แอบโกงชาติบ้านเมือง	2
13	ควรมาช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น ของโบราณ เครื่องปั้นดินเผา อาหารไทย ประเพณีไทย วัฒนธรรมไทย และธรรมชาติให้อยู่กับคนไทยทุกภาคไปนาน ๆ	2
14	ประเทศของเราขาดความรักและสามัคคีประเทศของเรา	1
15	อยากให้ประเทศไทยมีประชาธิปไตยให้มากกว่านี้	1
16	อยากให้ช่วยกันแก้ปัญหาทางการเมืองที่มีอยู่ในตอนนี้เพราะสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนทุกคน	1
17	ควรลดโรงงานอุตสาหกรรมลง เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม	1
18	ให้ประชาชนอายุต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิเลือกตั้งได้	1
19	ควรให้โทษรุนแรงจะได้ไม่กล้าทำ	1
20	เมื่อการเมืองไทย หยุดสักที พวกหนูจะสอบก็ต้องหยุดเรียน เพราะมีผู้ไม่หวังดีขอให้หยุดจะดีมากๆ	1
21	อยากให้เปลี่ยนระบบการศึกษา เช่น การสอบโอเน็ต และอยากให้เรียนไม่ต้องเต็มวัน อย่างเช่น ประเทศอิสราเอลที่เรียนจบเทียบเท่า ปวช. แต่มีความสามารถทำงานเก่ง ส่วนประเทศไทยเรียนไปเพื่อสอบ ทำให้การศึกษาไทยไม่เจริญ	1
22	ประเทศไทยเคร่งครัดกฎระเบียบให้มากกว่าเดิม ทุกฝ่ายของเรื่องการเมือง ประธาน ครม. ควรมีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ประชาชนทุกคนควรเป็นกลาง ไม่อยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากประชาชนทุกคนสามัคคีกัน ร่วมมือ ร่วมใจ ประเทศไทยจะรุ่งเรือง และพ่อหลวงจะอุ่นใจมากขึ้น	1

ตารางที่ 4.7 ความรู้สึกของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประเทศไทย

ลำดับ	รายการแสดงความรู้สึก	จำนวนความถี่
1	ภูมิใจที่ได้เกิดเป็นคนไทย	62
2	รักประเทศไทย	36
3	ดีใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย	18
4	เป็นประเทศที่มีประเพณีดีงาม และเอกลักษณ์ที่ดี เป็นเมืองน่าอยู่	8
5	เป็นประเทศมีความอุดมสมบูรณ์ อยู่แล้วมีความสุข	4
6	ภูมิใจที่ประเทศมีวัฒนธรรมไทย	5
7	ประเทศของเราควรได้รับการพัฒนาให้เจริญและควรกำจัดปัญหาทางการเมืองของไทยที่วุ่นวาย	5
8	ประเทศไทยเป็นประเทศที่ดีที่สุดของทุกๆ คน	3
9	อยากให้ประเทศไทยมีดีเท่ากับประเทศอื่นบ้างเพื่อจะให้ประเทศอื่นรู้ว่าประเทศไทยก็มีดีเหมือนกัน	2
10	อยากให้ทุกคนในประเทศไทยมีความสุข	1
11	ประเทศไทยตอนนี้แย่ลงทุกวัน ไม่สามัคคีกัน	1
12	ไม่สบายใจ	1
13	เราโชคดีที่เกิดมาเป็นคนไทย	1
14	รู้สึกไม่ดี เพราะเศรษฐกิจประเทศไทยยังไม่ดี	1
15	ไม่ค่อยชอบประเทศไทยสักเท่าไร	1
16	อยากปกป้องประเทศไทย	1
17	ประเทศไทยเปรียบเสมือนบ้านหลังใหญ่ของเรา	1
18	ในปัจจุบันนี้ ประเทศของเรามีปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางการเมือง ปัญหาในชุมชน ทำให้หลายคนรวมทั้งฉันเบื่อหน่ายกับปัญหาเหล่านี้	1
29	รู้สึกเสียใจที่คนในประเทศทะเลาะกันเกิดความวุ่นวาย เพราะว่าเรื่องพวกนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้น	1

ตารางที่ 4.8 ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ลำดับ	รายการความคิดเห็น	จำนวนความถี่
1	อยากให้ในหลวงอยู่กับเราไปนานๆ หรือสุขภาพแข็งแรง	8
2	รักพระมหากษัตริย์ของเรา	7
3	ภูมิใจที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นพ่อของแผ่นดิน ปกครองทุกหมู่เหล่า เพราะท่านปกครองชาวไทยด้วยทศพิธราชธรรม	5
4	มีพระมหากษัตริย์คุ้มครอง เปี่ยมไปด้วยพระเมตตา ห่วงใยประชาชนศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกคน	4
5	ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ที่มีความเมตตา กรุณาต่อประชาชน ทุกหมู่เหล่า	4

ตารางที่ 4.8 ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (ต่อ)

ลำดับ	รายการความคิดเห็น	จำนวนความถี่
6	ในหลวงทรงพระราชดำรัสสิ่งที่ดีให้แก่เราทุกคน เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	3
7	โชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ที่ดี	2
8	ดีใจที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่รักประชาชน	1
9	ควรทำความดีถวายในหลวง	1

ตารางที่ 4.9 ความตั้งใจของนักเรียนที่จะทำเพื่อประเทศไทย

ลำดับ	รายการความคิดเห็น	จำนวนความถี่
1	ฉันจะช่วยชาติเมื่อมีปัญหา หรือเมื่อฉันโตขึ้น	5
2	เราควรจะช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย	3
3	ฉันจะเป็นคนดีต่อประเทศชาติและบ้านเมือง	2

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้บริหาร รองผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 4-5 คน รวมจำนวน 14 คน จากการสนทนากลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 7 คน 3 โรงเรียน รวมจำนวน 21 คน และการศึกษาจากเอกสารของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปความตามประเด็นการสัมภาษณ์ โดยการนำเสนอแบ่งเป็น

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนในแต่ละกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาใน

กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนในแต่ละกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐานขอใช้นามสมมุติว่า โรงเรียนฐานไทยเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตั้งอยู่ในเขต กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 3 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนฐานไทย มีเนื้อที่ 4 ไร่ 2 งาน 29 ตารางวา พื้นที่โรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ติดกับคลองสนามไชย มีอาคารเรียนทั้งหมด 4 อาคาร ประกอบด้วย 1.อาคารภวานากวี 2.อาคารพรพิศาล 3.อาคารสีลสุนทร 1 4.อาคารสีลสุนทร 2 โรงอาหาร 1 อาคาร และสนามคอนกรีต มีประวัติตั้งนี้ วันที่ 15 กุมภาพันธ์

2475 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นที่โรงเรียนฐานไทย วันที่ 5 พฤษภาคม 2491 ได้ยกฐานะครูประชาบาลทั่วไปเป็นข้าราชการ จึงโอนไปสังกัดแผนกโรงเรียน กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา อีกครั้งหนึ่ง และได้รับพิจารณาให้เป็นโรงเรียนทดลองทางวิชาการ โครงการทดลองเลื่อนชั้นนักเรียนโดยสอบปลายปีเป็นบางชั้น ในปีพุทธศักราช 2509 ได้มีการโอนโรงเรียนต่าง ๆ ที่สังกัดอยู่ในเขตเทศบาล และโรงเรียนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ให้ไปสังกัดอยู่กับกรุงเทพมหานคร สำหรับโรงเรียนฐานไทย กระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งวงไว้เป็นโรงเรียนตัวอย่างในการจัดการศึกษา จึงได้รับการยกเว้นไม่ไปสังกัดอยู่กับกรุงเทพมหานคร ต่อมา พุทธศักราช 2523 กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า “สพช.” โรงเรียนฐานไทยจึงได้โอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2523 กลุ่มโรงเรียนกรุงเทพมหานครกลุ่มที่ 4 สำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ชื่อย่อว่า “สพช.กทม.” และในปีพุทธศักราช 2546 ได้โอนมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ชื่อย่อว่า “สพท.กทม.3” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชื่อย่อว่า “สพฐ” กระทรวงศึกษาธิการ และปี 2553 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โรงเรียนฐานไทยจึงได้กลับมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในวันที่ 18 สิงหาคม 2553

ภาพที่ 4.1 บริเวณโรงเรียนฐานไทย

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ขอใช้นามสมมุติว่าโรงเรียนเทพนิม เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 4 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา โดยที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของวัด โรงเรียนจัดการเรียนการสอนครั้งแรกโดยใช้ศาลากาการเปรียญเป็นสถานที่เรียนเมื่อพุทธศักราช 2475 ปัจจุบันโรงเรียนมีอาคารเรียน 4 หลัง และศาลากลางน้ำ (ศาลาโรจนธรรม) 1 หลัง สภาพทั่วไปของชุมชนมีศูนย์บริการสาธารณสุข สถานีตำรวจนครบาล บางเสาธง ตลาด สถานีบริการน้ำมัน 3 แห่ง ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงเทพ หมู่บ้านจัดสรรใกล้เคียงบริเวณโรงเรียน 4 แห่ง คอนโดมิเนียม 1 แห่ง วัดศาสนาคริสต์ จำนวน 1 วัด

ภาพที่ 4.2 บริเวณโรงเรียนเทพนิม

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

การจัดการศึกษาเอกชน ขอใช้นามสมมุติว่า โรงเรียนเอกชาติ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประวัติดังนี้ โรงเรียนเอกชาติ ก่อตั้งในปี พ.ศ.2498 จัดทำการสอนเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2498 ตั้งอยู่บนที่ดินของวัด กรุงเทพมหานคร ผู้ก่อตั้งโรงเรียนเป็นบิดามารดาของเจ้าของโรงเรียนคนปัจจุบัน และเจ้าของโรงเรียนดำรงตำแหน่งผู้บริหารหรือตามที่ทุกคนในโรงเรียนเรียกว่า ครูใหญ่ เมื่อแรกตั้งมีอาคารธุรการหนึ่งหลัง และอาคารเรียนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 2 หลัง ปัจจุบันมีอาคารเรียน 4 หลัง เพิ่มอาคารคอนกรีต 3 ชั้น 2 หลัง นอกจากนั้น ยังมีอาคารอื่น ๆ ได้แก่ โรงอาหาร โรงจอดรถ ศาลารับรองผู้ปกครอง เรือนรักษาสี่พื้นบ้าน สระว่ายน้ำขนาด 8x16 เมตร เรือนเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น นกยูง นกเขา นกเป็ดน้ำ เป็นต้น ในปี พ.ศ.2533 กิจการของโรงเรียนได้โอนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด มีผู้ถือหุ้น 6 หุ้น โดยมีเจ้าของโรงเรียนเป็นผู้ลงนามแทน ผู้รับใบอนุญาตและดำรงตำแหน่ง ผู้จัดการและครูใหญ่

ภาพที่ 4.3 บริเวณโรงเรียนเอกชาติ

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยขอเสนอ 5 ส่วน ได้แก่ 1.นโยบายเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา 2.กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย 3.โครงสร้างกิจกรรม 4.สรุปรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 5.การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

1. นโยบายเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา

นโยบายเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ นโยบายระดับสังกัด และนโยบายระดับโรงเรียน ซึ่งนโยบายในระดับสังกัดทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรเอกชน) หรือ สมศ.

นโยบายเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนฐานไทย

1) นโยบายระดับสังกัดเป็นแนวทางและหลักการดำเนินงานกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย มีนโยบายจากต้นสังกัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) นโยบายตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรเอกชน)

“มีนโยบายและงบประมาณมาเยอะ พยายามให้มีความเป็นไทย ก็มีสถานศึกษา 3 ดี มีงบประมาณให้และทางโรงเรียนก็ได้ยึดตามมาตรฐานของ สมศ.”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

2) นโยบายระดับโรงเรียน โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย โดยมีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินงาน นำมาปฏิบัติ และการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

“โรงเรียนมีนโยบายที่เน้นความมีคุณธรรม เน้นความมีระเบียบวินัย โรงเรียนฐานไทย เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความสำนึกความเป็นไทย ...ซึ่งมีนโยบายมานานแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 มีดนตรีนาฏศิลป์ มีวงของโรงเรียน ตอนนี้อาเอาเด็กซ้อมอยู่ ดนตรีไทยยังไม่ค่อยจะเก่งเพราะว่า ...ช่วงนี้เปลี่ยนครูบ่อย ตอนนี้นำกำลังซื้อเครื่องเสียงและเครื่องดนตรี แต่จะซื้อของดีหน่อย ตอนนี้นำก็ได้ครูใหม่มา 1 คน ก็คงจะดีขึ้น ผอ.เขาไปหามาเป็นคนในพื้นที่ที่มีความสามารถด้านนี้”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค. 53)

ทางโรงเรียนฐานไทยได้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการ กิจกรรมและรวบรวมผลงานของโรงเรียนและนักเรียนในแต่ละปี เพื่อประกอบการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ หรือรับงบประมาณสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รายงานข้อมูลสถานศึกษาเพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลเกียรติคุณ สัญญา ธรรมศักดิ์ เอกสารประกอบการขอรับเงินสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ในเอกสารได้ระบุถึงการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนโดยอิงกับนโยบายทั้งตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และนโยบายสถานศึกษา 3 ดี จากการศึกษาในรายงานข้อมูลที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นแล้วร่วมกับการ

สังเกตก็พบว่าโรงเรียนมีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับความเป็นไทยไว้อย่างชัดเจน คือ เป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และมีการนำไปปฏิบัติ และมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

ภาพที่ 4.4 ป้ายแสดงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนติดอยู่ที่อาคารศิลปะสุนทร

นโยบายเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนเทพนิม

1) นโยบายระดับสังกัด เป็นแนวทางและหลักการดำเนินงานกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย มีนโยบายจากต้นสังกัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายสถานศึกษา 3 ดี(3D) นโยบายตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์กรเอกชน) นโยบายการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตามหลัก SMART SCHOOL

“นโยบายเกี่ยวกับสำนึกความเป็นไทยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เริ่มทำสักประมาณปี 48-49 เขาจะกำหนดเป็นกิจกรรมมาให้ว่าทำอะไรบ้าง มีเยอะมาก อย่างเช่นที่โรงเรียนก็มีกิจกรรมหน้าเสาธงในตอนเช้า ให้ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ เพลงปลูกใจ การทำสมาธิ กิจกรรมต้องทำเพื่อการประเมิน สมศ. ประเมินSmart school โดย s มาจาก m มาจาก moral คุณธรรม”

(ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“มีนโยบาย 3 ดี แล้วก็ปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. พวกตัวชี้วัดอะไรต่างๆ ซึ่งเป็นนโยบายของ กทม.”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

2) นโยบายระดับโรงเรียน โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย โดยมีกิจกรรมเด่นในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการทุกสมัย

โดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ส่งเสริมครูให้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยและนำความรู้มาปฏิบัติในโรงเรียน

“นโยบายกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากผู้อำนวยการคนเก่า ปลุกบ้าน ทำไร่นาสวนผสม เลี้ยงปลา ปลุกผัก เป็นแหล่งเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา”

(ผอ.ร.ร. เทพนियม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“มีส่งครูไปอบรมเชิงรุกชาติ เรียกว่า พรบ. ธงชาติ มีอาจารย์ท่านหนึ่งไปอบรมมาเกี่ยวกับการเคารพธงชาติ การเชิญธงชาติ แล้วให้เด็กนักเรียนที่เป็นตัวแทนมารับธงชาติที่ห้องผู้อำนวยการ แล้วก็ทำเคารพ การเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา ให้นักเรียนมารับธงชาติไปผูกที่เสา และเชิญธงชาติตอน 8 โมง ตอนเย็นการธงจะเก็บมาไว้ที่ห้องผู้อำนวยการ เป็นการให้ความเคารพความเป็นชาติ”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนियม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ผอ.แต่ละท่านก็พยายามส่งเสริมให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ก็พยายามปรับ แต่ก็มีมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการขยาย หรือย้ายบ้าง เรื่องของตัวโครงการก็ยังมีอยู่”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนियม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ก็จะมีคำสั่งให้ไปอบรมเกี่ยวกับธงชาติและเพลงชาติ แล้วก็ตามที่ผอ.สั่ง”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนियม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

ทางโรงเรียนเทพนियมได้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการ กิจกรรมและรวบรวมผลงานของโรงเรียนและนักเรียนในแต่ละปี เพื่อประกอบการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ เช่น รายงานสรุปผลการดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมประจำปี รายงานข้อมูลสถานศึกษาเพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลเกียรติคุณ สัญญา ธรรมศักดิ์ ในเอกสารได้ระบุถึงการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนโดยอิงกับนโยบายทั้งตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และนโยบายสถานศึกษา 3 ดี จากการศึกษาในรายงานข้อมูลที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นแล้วร่วมกับการสังเกตก็พบว่าโรงเรียนมีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินการปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการทุกสมัย โดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งยังส่งเสริมครูหรือบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยและนำความรู้มาปฏิบัติในโรงเรียนด้วย

ภาพที่ 4.5 ป้ายสถานศึกษาพอเพียงและโรงเรียน 3 ดี (D) ติดที่ด้านหน้าอาคารเรียนเทพนิม

นโยบายเกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนเอกชาติ

1) นโยบายระดับสังกัด เป็นแนวทางและหลักการดำเนินงานกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย นโยบายตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์กรเอกชน)

“ในส่วนนโยบาย เขาก็จะมีใน สมศ.อยู่แล้ว ตามมาตรฐานที่ 1 คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์”

(ผอ.ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ที่จะทำเกี่ยวกับมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนต้องมี จริยธรรม คุณธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการจัดค่ายพุทธบุตร เป็นนโยบายของโรงเรียนเลยว่า นักเรียนชั้นป.5 ต้องไปเข้าค่ายพุทธบุตร”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

2) นโยบายระดับโรงเรียน โรงเรียนเอกชาติได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย โดยมีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินงานโดยโรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ นำมาปฏิบัติ เมื่อจบภาคการศึกษามีการจัดรายงานสรุปผลการดำเนินกิจกรรม มีการวัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม และมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น นอกจากนี้การดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนผู้บริหารนับว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมมาก ผู้บริหารโรงเรียนเอกชาติได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมนโยบายด้านการกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยมาก ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนดังนี้

“ทางโรงเรียนจะสนับสนุนเรื่องสำนึกความเป็นไทยมาก อย่างเช่น พระอาจารย์อลงกรณ์ที่วัดพระบาทน้ำพุ ท่านจะทำงานหนักเพื่อที่จะดูแลผู้ป่วยติดเตียงเอดส์ ทางโรงเรียนได้ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ด้วยกันรับบริจาคเงินและสิ่งของจากที่โรงเรียนและชุมชน และอีกอย่างหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน ก็คือ ทุกปีจะมีรายได้จากงานวันพ่อต้องถวายเงินให้กับมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท เพื่อเป็นพระราชกุศลแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...เราก็มั่นมา

อยู่แล้วในนโยบายของโรงเรียนว่าเราจะสนับสนุนทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม จริยธรรม ที่เกี่ยวกับทางพุทธ ตั้งแต่อนุบาลจนถึงป.6”

(ผอ.ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ท่านจะอนุมัติมาให้เราทำค่ายพุทธบุตรเราก็ไปกัน ครูจะไป 2 ปี ครั้ง ไปค้าง ไปปฏิบัติ ธรรม ท่านจะอนุรักษ์มาก ไม่ว่าจะเป็พวกการไหว้ พวกพีโซคติ ที่เจอผู้ใหญ่ ที่มีความพอเพียง จริงๆ แม้แต่คนไปเรียนต่อปริญญาโท ที่อยู่โรงเรียนอื่นมา 3 โรงเรียน ถ้าเบียดบังเวลาของ โรงเรียนที่อื่นไม่ให้ไปนะ แต่ที่นี่เปิดโอกาสให้ไปเรียน ไปหาความรู้ ไม่หักเงินเดือน แต่เวลางาน คุณต้องส่งงานให้เราให้ได้ โรงเรียนที่ทุกเดือนจะมีศึกษานิเทศก์มาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง หลักสูตรเกี่ยวกับเรื่องอะไรต่างๆ ทางโรงเรียนจะจ้างมา เหมือนกับเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนไป เลย เราต้องมาเรียนวันเสาร์ คนที่ติดยุทธที่อื่น ก็เปิดโอกาสให้ไปเรียน ให้ไปศึกษาหาความรู้ ใครไม่ได้ไปวิชาที่พคุณก็ต้องไป ท่านเปิดกว้าง”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

และจากการศึกษาเอกสารรายงานการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชาติได้ระบุนการ ดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบุคลากร ฝ่ายกิจการนักเรียนและสัมพันธ์ ชุมชน และฝ่ายธุรการและอาคารสถานที่ ดำเนินงานตามโครงการ 23 โครงการ ครูที่ได้รับแต่งตั้ง จากผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละฝ่ายจะเป็นผู้รับผิดชอบโครงการแต่ละโครงการที่ได้รับมอบหมายจะมี แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และเมื่อจบภาคการศึกษาจะต้องทำรายงานสรุปผลการ ดำเนินงานให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบ โดยแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนและรายงานสรุปผล การดำเนินงานในแต่ละฝ่ายนั้น จะอิงถึงมาตรฐานการศึกษา จากการศึกษาในรายงานข้อมูลที่ได้ กล่าวถึงในช่วงต้นแล้วร่วมกับการสังเกตก็พบว่าโรงเรียนมีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินงานโดย ตั้งเป็นวิสัยทัศน์ ที่เน้นเชิดชูคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย และสัมพันธ์ ชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้าง เห็นคุณค่าของการ เรียนรู้ ให้ความสำคัญกับความเป็นไทย โดยโรงเรียนมีการดำเนินปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย อย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

ภาพที่ 4.6 ภาพวาดการละเล่นเด็กไทยบนผนัง และอาคารเรียนของโรงเรียนเอกชาติ

2.กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสารโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครมีการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยจำนวนมาก และมีความคล้ายคลึงในหลาย ๆ กิจกรรม ส่วนรายละเอียดในการจัดกิจกรรมนั้นอาจจะแตกต่างกันออกไป สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 สรุปกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละสังกัดใน กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนฐานไทย(สังกัด สพฐ.)	โรงเรียนเทพนิมย(สังกัด กทม.)	โรงเรียนเอกชาติ(สังกัด สช.)
1.กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย	1)กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย	1)กิจกรรมเลือกตั้งประธานสี
2)กิจกรรมเลือกตั้งประธานสี	2)กิจกรรมเลือกตั้งประธานสี	2)กิจกรรมการรณรงค์การเลือกตั้ง
3)กิจกรรมการรณรงค์การเลือกตั้ง	3)กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง	3)กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี
4)กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด	4)ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง	4)การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน
5)ลูกเสือเนตรนารี และยุวกาชาด	5) กิจกรรมลูกเสือ และยุวกาชาด	5)กิจกรรมชมรมดนตรีไทย และชมรมนาฏศิลป์
6)การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน	6)การรับประทานอาหารไทย	6)กิจกรรมหน้าเสาธง
7)กิจกรรมโฮมรูม(home room)	7)กิจกรรมชมรมดนตรีไทย	7)กิจกรรมการประกวดภายในและภายนอกโรงเรียน
8)กิจกรรมสมุดธนาคารความดี	8)กิจกรรมฐานมารยาทไทย	8)กิจกรรมประเพณีลอยกระทง
9)การรับประทานอาหารไทย	9)การประกวดมารยาทไทย	9)กิจกรรมวันสงกรานต์
10)กิจกรรมชมรมดนตรีไทย	10) กิจกรรมเสียงตามสาย	10)การอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมไทย
11)การฝึกมารยาทไทย	11)กิจกรรมวันลอยกระทง	11)การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้
12)กิจกรรมคู่มือทัศนประเพณีและวัฒนธรรมไทย	12)กิจกรรมทัศนศึกษา	12)กิจกรรมวันภาษาไทย
13)กิจกรรมวันลอยกระทง	13)เชิญวิทยากรท้องถิ่นให้ความรู้	13) กิจกรรมชมละครวรรณกรรม
14)กิจกรรมวันสงกรานต์	14)กิจกรรมวันภาษาไทย	14)กิจกรรมเสียงตามสาย
15)กิจกรรมทัศนศึกษา	15)กิจกรรมการประกวดแข่งขัน	15)การแต่งกายชุดไทย
16)กิจกรรมมัดคุเทศน์น้อย	16)กิจกรรมรักการอ่าน	16)กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
17)เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้	17)การแต่งกายชุดไทย	
	18)กิจกรรมหน้าเสาธง	
	19)กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	

ตารางที่ 4.10 สรุปกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละสังกัดใน กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

โรงเรียนฐานไทย(สังกัด สพฐ.)	โรงเรียนเทพนิม(สังกัด กทม.)	โรงเรียนเอกชาติ(สังกัด สช.)
นักเรียน 18) กิจกรรมการประกวดแข่งขันภายใน และระหว่างโรงเรียน 19) การอนุรักษ์ภาษาไทย 20) กิจกรรมการแต่งกายชุดไทย 21) กิจกรรมหน้าเสาธง 22) ห้องอาชยานบทกลอนรักชาติ 23) กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 24) กิจกรรมสวดมนต์และฟังเทศน์ 25) การศึกษาและสอบนักเรียนธรรม 26) กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา 27) กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ 28) กิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ 29) กิจกรรมการออมทรัพย์	20) การสอบนักเรียน 21) กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา 22) กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ 23) กิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ 24) กิจกรรมส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ 25) กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม	17) กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ 18) กิจกรรมชาวพุทธร่วมใจ 19) เรียนและสอบธรรมศึกษา 20) กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา 21) กิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ 22) กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ 23) กิจกรรมการออมทรัพย์

จากการวิจัยสามารถวิเคราะห์หากิจกรรมที่โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเหมือนกันได้แก่กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียน กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง ลูกเสือเนตรนารี และยุวกาชาด กิจกรรมชมรมดนตรีไทย กิจกรรมวันลอยกระทง กิจกรรมเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และทัศนศึกษา เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน กิจกรรมการประกวดแข่งขันภายในและระหว่างโรงเรียน กิจกรรมการแต่งกายชุดไทย กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การศึกษาและสอบธรรมศึกษา กิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ตารางที่ 4.11 วิเคราะห์กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร

ด้านคุณลักษณะสำนึก ความเป็นไทย	ชื่อกิจกรรม	ร.ร. ฐาน ไทย	ร.ร. เทพ นิม	ร.ร. เอก ชาติ
1.สำนึกรักชาติ	1.1กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย	✓	✓	
2.สำนึกชาตินิยม	2.1.กิจกรรมแต่งกายชุดไทย	✓	✓	✓
	2.2 กิจกรรมรับประทานอาหารไทย	✓	✓	
	2.3 กิจกรรมห้องอาชยานบทกลอนรักชาติ	✓		

ตารางที่ 4.11 วิเคราะห์กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ด้านคุณลักษณะสำนึก ความเป็นไทย	ชื่อกิจกรรม	ร.ร. ฐาน ไทย	ร.ร. เทพ นิยม	ร.ร. เอก ชาติ
3.สำนึกในความเป็น พลเมืองไทย	3.1 กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียน	✓	✓	✓
	3.2 กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง	✓	✓	✓
	3.3 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด	✓	✓	✓
	3.4 การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน	✓		✓
	3.5 กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด	✓		
	3.6 กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง		✓	
4.สำนึกในประเพณีและ วัฒนธรรมไทย	4.1 กิจกรรมประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ	✓	✓	✓
	4.2 กิจกรรมทัศนศึกษา	✓	✓	✓
	4.3 การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้	✓	✓	✓
	4.4 กิจกรรมวันสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมไทย	✓	✓	✓
	4.5 กิจกรรมชมรมดนตรีไทย	✓	✓	✓
	4.6 กิจกรรมเกี่ยวกับภาษาไทย	✓	✓	✓
	4.7 กิจกรรมฝึกมารยาทไทย	✓	✓	
	4.8 กิจกรรมเสี่ยงตามสาย		✓	✓
	4.9 กิจกรรมโฮมรูม(home room)	✓		
	4.10 กิจกรรมคู่มือทัศนประเพณีและวัฒนธรรมไทย	✓		
	4.11 กิจกรรมศิลปหัตถกรรมไทย			✓
	4.12 กิจกรรมชมละครวรรณกรรม			✓
5.สำนึกในสัญลักษณ์ ของชาติไทย	5.1 กิจกรรมหน้าเสาธง	✓	✓	✓
	5.2 การติตภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	✓	✓	✓
6.สำนึกในศาสนา	6.1 กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	✓	✓	✓
	6.2 การศึกษาและสอบธรรมศึกษา	✓	✓	✓
	6.3 กิจกรรมประกวดแข่งขันภายในและระหว่าง ร.ร.	✓	✓	✓
	6.4 กิจกรรมสวดมนต์และฟังเทศน์	✓		✓
	6.5 กิจกรรมสมุดธนาคารความดี	✓		
7.สำนึกในสถาบัน พระมหากษัตริย์	7.1 กิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์	✓	✓	✓
	7.2 กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง	✓	✓	✓
	7.3 กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม		✓	

กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาศึกษามีหลายกิจกรรมในแต่ละภาคเรียน ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบกิจกรรมตามคุณลักษณะของความเป็นไทย 7 ประการ ได้แก่ 1)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกรักชาติ 2)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกชาตินิยม 3)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย 5)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย 6)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในศาสนา 7)กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยดังนี้

1.กิจกรรมปลูกฝังสำนึกรักชาติ

โรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกรักชาติ จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติ รายละเอียดของการจัดกิจกรรมมีดังนี้

1)กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิมมีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย เนื่องจากในปัจจุบันการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา ที่แบ่งแบบเรียนออกเป็นวิชาสังคมศึกษาทั่วไปและประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งในรายละเอียดหรือจุดเน้นของการจัดกิจกรรมนั้นจะแตกต่างกันออกไป ดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยมีการปลูกฝังสำนึกรักชาติโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทยในรายวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนมีความรักชาติผ่านเรื่องราวในอดีต พร้อมทั้งครูได้อธิบายให้เข้าใจเหตุผล ให้นักเรียนมีการพิจารณาถึงความถูกต้องของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยมุ่งเน้นถึงความสามัคคีกันของคนในชาติ จากการปลูกฝังกระบวนการวิเคราะห์ถึงเหตุและผลในการรักชาติด้วย พร้อมทั้งนักเรียนได้เรียนรู้ประวัติบุคคลสำคัญ นักเรียนจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และจะได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นทุกชั้นปี ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะมีการกำหนดประวัติของบุคคลด้วย ตามคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ให้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคนไทย แต่จะดูว่านักเรียนมีความรักชาติแบบชัดเจนไม่ได้ เช่น การพาเด็กไปเดินร่วมขบวนนั้นดูไม่เหมาะสม นักเรียนก็มีความคิดเห็นได้ แต่ถ้าไปเจอพวกที่รักชาติแบบไม่ลืมหูลืมตา ก็อาจจะเป็นอันตรายได้ ก็ต้องอธิบายให้นักเรียนฟัง ว่าต้องพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ก็ต้องอธิบายว่าไม่ควรทำให้สังคมไทยแตกแยก ควรจะสามัคคีกัน ”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“บอกเล่าเรื่องราวในอดีตของชาติไทย แล้วยิ่งในช่วงนี้บ้านเมืองเกิดวิกฤตค่อนข้างหนัก จึงต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ความเป็นมาของชาติในอดีต ที่เราดำรงชาติมาถึงปัจจุบันนี้ได้อย่างไร คือต้องมีความสามัคคี ดังนั้นจึงเน้นให้นักเรียนมีความสามัคคีกันมากๆ ในเรื่องการเรียนการสอนเน้นมากในวิชาสังคมศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รวมไปถึงเศรษฐกิจในยุคอดีตและปัจจุบัน ครูก็จะคอยให้ชี้แนะ เมื่อเด็กถามว่าคนนี่ดีไหม ครูต้องสามารถอธิบายทั้งเหตุและผล ให้เด็กรับทราบได้ว่าคนนี่เขาดีเพราะอะไรทำไมถึงว่าเขาดี นำมาบวกลบกัน ข้อดีเขามีมากแค่ไหน ข้อเสียมากแค่ไหน ลักษณะเป็นประชาธิปไตย แต่ก็ต้องชั่งน้ำหนัก บางครั้งเชื่อว่าดีเสมอไป หรือชั่วเสมอไป แต่เด็กเค้าจะถามตลอดเรื่องนั้นเรื่องนี้ ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ถาม ซึ่งบางทีเด็กนักเรียนเขามีความคิดดีๆ บางเรื่องที่ครูไม่รู้ นักเรียนจะสอนครูเอง เพราะปัจจุบันนี้ยุคโลกาภิวัตน์ ผู้ใหญ่ตามเด็กไม่ทันด้วยซ้ำไป ก็มีนักเรียนมาคุยเรื่องทางบ้านอยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เขาก็นำมาคุยตลอดเวลา แต่ในฐานะที่เราเป็นบุคคลากรของชาติ ก็พยายามชี้แนะให้ตรงจุดว่าเราเป็นส่วนกลางเราอย่าไปเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องคอยดูกันต่อไป ใครดีหรือไม่ดี...ยกตัวอย่างบุคคลสำคัญสอนตั้งแต่ชั้น ป.1 จะมี 3 คน แล้วเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ช่วงชั้นป.4-6 ในหลักสูตรจะระบุมาเลยว่ามีใครบ้าง ในแต่ละยุคแต่สมัย สุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี รัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน การสอนว่าบุคคลที่ควรเคารพต้องทำอะไร บุคคลที่เราเคารพมีคุณความดีต่อชาติอย่างไรบ้าง และเมื่อรักบุคคลนั้นแล้วมีเหตุผลอย่างไรบ้าง ผมสอนเน้นที่แผ่นดินไทย ราชวงศ์ใดก็ตาม ประเทศไทยที่ยืนยงมาถึงทุกวันนี้ เพราะบุคคลสำคัญ สามารถดึงดูดจากบุคคลสำคัญนั้นได้”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“เล่าเกี่ยวกับประวัติชนชาติไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไร แต่ละสมัยคนไทยต้องเสียเลือดเสียเนื้อและมีความกล้าหาญชาญชัย ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ 14 ตุลา เน้นให้นักเรียนเข้าใจ”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมมีการปลูกฝังสำนึกรักชาติโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา ในปัจจุบันประวัติศาสตร์ชาติไทยแยกออกจากเนื้อหาสังคมศึกษาทั่วไป โดยวิชาสังคมศึกษาจะมีแบบเรียนจำนวน 2 เล่ม คือ เล่มหนึ่งจะมีเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาทั่วไป และอีกเล่มหนึ่งมีเนื้อหาประวัติศาสตร์ชาติไทย นอกจากเรียนจากแบบเรียนแล้ว ครูยังให้ผู้เรียนค้นคว้าในห้องสมุดด้วย

“ประวัติศาสตร์ชาติไทย มีอยู่ในเนื้อหาวิชาสังคม ครูสังคมก็จะสอนอยู่แล้ว แล้วยิ่งในตอนนี้อยู่ในหลักสูตรจะแบ่งเนื้อหาประวัติศาสตร์ออกจากเนื้อหาวิชาสังคมทั่วไป เพื่อให้นักเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติชาติไทยมากขึ้น”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ประวัติศาสตร์ชาติไทยแบ่งให้ไปศึกษาข้อมูลในห้องสมุด เป็นหนังสือประวัติศาสตร์กาล ในหนังสือก็มี หนังสือเรียนจะมี 2 แบบ มีหนังสือเรียนทั่วไป อันดับแรกเราก็สอนทั่วๆ ไป ไปก่อน แล้วก็สอนเรื่องของประวัติศาสตร์ เพราะว่าเขามีนโยบายตอนนั้นว่า ที่มีในหนังสือพิมพ์ที่เขา ออกมาว่า พระราชินีมีทรงดำริว่าเด็กไทย เป็นเด็กไทยแต่ทำไมไม่รู้เรื่องของประวัติศาสตร์ชาติไทย ทำให้ไม่รู้สำนึกถึงพระคุณคนที่สร้างมา”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ให้นักเรียนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย ประวัติบุคคลสำคัญในสมัยต่าง ๆ ก็มีให้นักเรียนทำรายงานประวัติศาสตร์ชาติไทยบ้าง พาเข้าไปศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดแล้วทำไปงาน”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

2.กิจกรรมปลูกฝังสำนึกชาตินิยม

จากการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกชาตินิยมของโรงเรียนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร ทั้งหมดจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1)การแต่งกายชุดไทย 2)การรับประทาน อาหารไทย 3)ห้องบพิทอาชยานรักชาติ

1)การแต่งกายชุดไทย

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนได้ให้ครูและนักเรียนแต่งกายชุดไทย โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียน เอกชาติให้นักเรียนแต่งกายในวันสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมไทย ส่วนโรงเรียนเทพนิมจะให้ นักเรียนแต่งกายชุดไทยทุกวันศุกร์ รายละเอียดมีดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยได้มีการปลูกฝังสำนึกชาตินิยมโดยให้ครูและนักเรียนแต่งกายชุดไทย จะขอ ความร่วมมือจากผู้ปกครองและนักเรียนสวมใส่ชุดไทยในวันกิจกรรมประเพณีไทย เพื่อให้นักเรียน ได้ทราบถึงการแต่งกายชุดไทยในโอกาสต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องไม่รบกวนทางผู้ปกครองมากเกินไป นัก จึงได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและนักเรียนเป็นอย่างดี ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“การแต่งชุดไทยก็มีแต่งเป็นบางวัน วันที่มีกิจกรรม ขอความร่วมมือหรือเชิญชวนเป็น บางครั้ง เด็กให้ความร่วมมือดี นักเรียนจะมีชุดไทยอยู่แล้ว กิจกรรมประเพณีไทย เช่น วันลอย กระทง แต่ถ้าเป็นวันอื่นเราก็ไม่กล้ารบกวนมาก เพราะค่าชุดไทยมีราคาแพง เศรษฐกิจเดี๋ยวนี้อันนี้ไม่ ค่อยดีด้วย”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ที่โรงเรียนมีกิจกรรมวันลอยกระทง เด็กจะใส่ชุดไทยทั้งชายและหญิง เตรียมกระทงมา จากบ้าน โรงเรียนก็จะทำบ่อเล็ก ๆ ให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมกัน มีกระทงชาย ซึ่งเด็กจะต้องใส่ชุด มา แล้วก็บอกว่าคนไทยในอดีตที่เขาไปเที่ยวใส่ชุดอย่างไร จะใส่ชุดไทยในเทศกาลหรือวันสำคัญ

เช่น วันธรรมสวนะ จะมีตัวแทนนักเรียนไปทำบุญที่วัดหนึ่ง หรือวัดใกล้ จะส่งตัวแทนไปห้องละ 6-7 คน เด็กจะทราบตรงนี้อยู่แล้ว เด็กผู้ชายจะใส่ผ้าหม้อฮ่อม โรงเรียนไม่ได้บังคับ แต่เด็กจะรู้เอง ถ้าเป็นเด็กที่เรียนตั้งแต่อนุบาลที่นี่จะรู้เอง แต่ถ้าเป็นเด็กที่ย้ายมาจากที่อื่นจะไม่รู้”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.7 นักเรียนโรงเรียนฐานไทยแต่งกายชุดไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนฐานไทยได้มีการปลูกฝังสำนึกชาตินิยมโดยให้ครูและนักเรียนแต่งกายชุดไทย โรงเรียนได้ขอความร่วมมือครูและผู้ปกครองให้นักเรียนแต่งกายชุดไทยทุกวันศุกร์ ในช่วงแรกนักเรียนแต่ละคนจะใส่ไม่เหมือนกัน บางคนใส่เป็นชุดไทย บางคนใส่ชุดผ้าไทย มีทั้งสีและรูปแบบที่แตกต่างกัน ต่อมาทางโรงเรียนจึงได้ดำเนินการตัดเป็นชุดผ้าลายไทยประยุกต์เป็นแบบเดียวเหมือนกันหมดทั้งโรงเรียน เพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

“ให้นักเรียนและครูได้ใส่ผ้าไทยวันศุกร์ ตอนแรกให้ใส่แกมบังคับ เพื่อให้เด็กได้เรียนเกี่ยวกับชุดไทย ให้ใส่กันทุกคน บางโรงเรียนให้ใส่วันพุธ วันศุกร์ใส่ชุดตามสบาย ใครอยากใส่ชุดอะไรก็ใส่มา แต่ไม่เหมือนกัน ดูแล้วไม่เป็นระเบียบ เด็กบางคนก็ไม่ใส่ ก็เลยว่าจะให้ใส่เป็นผ้าลายไทยตัดให้เหมือนกัน แบบชุดของครูทั้งโรงเรียน”

(ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“ในวันศุกร์ให้ใส่ชุดไทย ทางโรงเรียนไม่ได้บังคับ แต่จะขอความร่วมมือ แล้วผู้ปกครองก็เห็นดีด้วย”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ให้นักเรียนมีการแต่งชุดไทยทุกวันศุกร์ ครูก็แต่งด้วย เป็นชุดผ้าไทย”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“นักเรียนโรงเรียนนี้ใส่ชุดไทยทุกวันศุกร์ ไม่ได้บังคับ แต่ขอความร่วมมือ ซึ่งครูจะมีเทคนิคในการพูด พอเห็นเพื่อนใส่เขาก็จะใส่ แล้วก็น่ารักด้วย ผู้ปกครองก็ซื้อให้ใส่ ไม่ได้จำกัด

รูปแบบ ผู้ชายส่วนใหญ่ใส่กางเกงม่อห้อม บางคนก็ใส่เสื้อท่านเจ้าขุน ตามโรงเรียนได้นำตัวอย่างมาให้ดู”

(สัมภาษณ์ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิม, 9 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.8 นักเรียนโรงเรียนเทพนิมสวมชุตไทยในวันศุกร์

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติได้มีการปลูกฝังสำนึกชาตินิยมโดยให้ครูผู้สอนแต่งกายชุดไทยทุกวันจันทร์ และนักเรียนแต่งกายชุดไทยในวันที่มีกิจกรรมประเพณีไทย โรงเรียนได้ขอความร่วมมือจากครูและนักเรียนให้สวมชุดไทยในวันดังกล่าว เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแต่งกายชุดไทย ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูและการสนทนากลุ่มกับนักเรียนดังนี้

“อนุรักษ์ไทยให้สวมใส่ผ้าไทยวันจันทร์ แต่บางที่เจ้าหน้าที่วัยรุ่นก็จะใส่ชุดไทยประยุกต์บ้างก็ถือว่าอนุรักษ์ไทย เพราะเสื้อผ้าใหม่มีราคาแพง โรงเรียนพื้ให้ครูใส่วันจันทร์ ถ้าเป็นผ้าไทยอย่างผ้าฝ้าย ก็ถือเป็นอนุรักษ์ไทย โรงเรียนจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ ครูและนักเรียนก็จะใส่เสื้อผ้าอนุรักษ์ไทย จัดขบวนกลองยาว แล้วก็มีการละเล่นของเด็กไทยหรือครูพละจัดเกม”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ส่วนใหญ่ก็จะออกความคิดเห็นกันว่าให้ใส่เดียวกัน(สีชมพู) ส่วนวันจันทร์จะอนุรักษ์ไทย”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“วันจันทร์คุณครูจะใส่ชุดไทย แล้ววันอังคารใส่สีชมพู ก็ชอบค่ะ สวยดี”

(น.ร. ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 6 เม.ย.53)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นครูผู้สอนบางท่านและผู้บริหารได้แต่งกายชุดไทยถึงแม้จะไม่ใช่วันจันทร์ตามที่โรงเรียนกำหนด

2)การรับประทานอาหารไทย

โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิมมีการส่งเสริมให้นักเรียนรับประทานอาหารไทยที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ โรงเรียนฐานไทยส่งเสริมให้นักเรียนรับประทานอาหารไทย และงดขาย

เครื่องดื่มน้ำอัดลม ส่วนโรงเรียนเทพนิมซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร นั้นได้รับงบประมาณจากทางต้นสังกัดสำหรับจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานฟรี โรงเรียนจึงจัดอาหารและขนมไทยให้นักเรียนได้รับประทาน สำหรับโรงเรียนเอกชาติ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นจากอาหารที่ขายในโรงเรียนก็พบว่าโรงเรียนขายอาหารและขนมไทยหลายชนิดเช่นกัน รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยมีการปลูกฝังสำนึกชาตินิยมการส่งเสริมให้นักเรียนรับประทานแบบไทย อาหารหลักครบ 5 หมู่ การสนับสนุนให้นักเรียนงดดื่มเครื่องดื่มน้ำอัดลม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ให้นักเรียนกินขนมไทย แต่บางอย่างนักเรียนก็ไม่กิน เพราะไม่เคยกิน แต่ก็พยายามปลูกฝัง เราพยายามไม่ให้พุ่งเพื่อกับเรื่องภายนอก แล้วก็มีขนมไทยที่โรงเรียนพานักเรียนไปออกร้านที่วัดและงานของชุมชน ก็มีขนมดอกจอก ข้าวตังนางเล็ด ค่อนข้างขายดี ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น และในโรงเรียนไม่ขายน้ำอัดลม”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ให้กินอย่างไทยอาหารหลัก 5 หมู่ ขนมไทย น้ำผลไม้ ไม่ให้กินน้ำอัดลม แต่เด็กก็ไม่ค่อยชอบเท่าไร เราก็มักน้ำลำไย น้ำเก๊กฮวย แล้วก็มีนมให้ทาน”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“มีของขายตลาดนัดการเรียนรัฐ มีแม่ค้านำขนมไทยๆ มาขาย เช่น ข้าวต้มมัด ขนมใส่ไส้ ซึ่งตอนนี้อิทธิพลจากต่างประเทศได้รับความนิยมมาก เราต้องยอมรับตรงจุดนี้ ว่าในปัจจุบันค่านิยมมันเปลี่ยนแปลงไป แต่ความเป็นไทยก็ยังคงเดิม”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกชาตินิยมโดยจัดอาหาร กลางวันให้นักเรียนรับประทานฟรี เป็นอาหารที่มีประโยชน์และส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักอาหารไทย ขนมไทย เช่น ลอดช่องน้ำกะทิ น้ำผลไม้ไทย

“ที่โรงเรียนไม่มีน้ำอัดลมขาย จะมีอาหารกลางวันให้เด็กรับประทานฟรี บางทีก็มีขนมไทย พวกลอดช่องน้ำกะทิ”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“มีอาหารกลางวันเน้นให้รับประทานขนมไทย รอดช่อง ขนมไทยต่างๆ แต่บางที่ตั้งน้ำกะทิ ไม่สะอาด บางที่เด็กรับประทานไม่เป็น พยายามให้รับประทานอยู่”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“โรงเรียนไม่ได้ขายน้ำอัดลม แต่จะขายน้ำลำไย และน้ำเก๊กฮวย พวกน้ำโบราณ แต่ก็มีขายขนมขบเคี้ยวบ้าง แต่มีทำรอดช่องให้เด็กกิน ให้ทานฟรี ได้รับงบประมาณจากทางทท.ฟรี”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

3)ห้องบทธาชยานรักชาติ

โรงเรียนฐานไทยได้ให้นักเรียนห้องบทธาชยานรักชาติ รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกชาตินิยมโดยให้นักเรียนห้องบทธาชยานรักชาติในวิชาภาษาไทย และให้นักเรียนห้องบทธาชยานรักชาติในช่วงเช้าแถวหน้าเสาธง การห้องบทธาชยานรักชาติ เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนห้องจำเพื่อก่อให้เกิดการซึมซับเข้าไปในจิตใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ของครู และนักเรียนดังนี้

“มีให้นักเรียนห้องบทธาชยานรักชาติในตอนเช้า ในวิชาภาษาไทยก็มีสอน มีหลายบทมาก ก็แล้วแต่ว่าครูเขาจะสอนบทไหน”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ให้นักเรียนห้องบทธาชยานมีอยู่ในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนห้อง เช่น ธงชาติไทย ไก่กวัดสะบัดพริ้ว แลร์วิ้วสลับงามเป็นสามสี เด็กเล็กต้องสอนให้จำก่อนแล้วเขาจะพัฒนาซึมซับต่อไปเมื่อโตขึ้น ถ้าไม่ท่องไม่จำก่อนต่อไปก็ไม่มีสำนึก”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“มีให้กล่าวคำสัตย์ปฏิญาณตน ให้ห้องบทธาชยานรักชาติ เป็นบทธาชยาน”

(นร. ร.ร.ฐานไทย, สอนทนากลุ่ม, 5 มี.ค.53)

3.สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย

โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย ด้วยการจัดกิจกรรมดังนี้ 1)กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียน 2)กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง 3) กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี และยุวกาชาด 4)การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน 5)กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด 6)กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง รายละเอียดมีดังนี้

1)กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียน

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน จัดให้มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมีลักษณะกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันทั้ง 3 โรงเรียน

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยจัดให้มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ในรายงานการดำเนินงานโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนได้ระบุถึงกิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนเรียนได้ทราบหลักการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย และผู้ที่ได้รับเลือกเป็นประธาน และกรรมการนักเรียนจะได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบดูแลช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนด้วยกันในด้านความปลอดภัย ระเบียบแถว นำร้องเพลงชาติ สวดมนต์ ดูแลการทิ้งขยะ และช่วยงานของโรงเรียน จากข้อมูลตรงกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“มีวันเลือกตั้งประธานนักเรียน ให้เด็กมาดูแลกัน มาจัดแถวนักเรียน ตอนเช้าๆ สภา นักเรียนจะดูแลการเข้าแถว นำร้องเพลงชาติ สวดมนต์ด้วย..กรรมการนักเรียนจะตรวจการทานอาหารในโรงเรียนอาหาร แล้วก็ดูแลบริเวณที่เด็กทิ้งขยะ ไม่ทิ้งขยะ...ดูแลเด็กมาเรียนสายเค้าจะจดชื่อส่งคุณครู คนที่มาเรียนสายก็ให้ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ ตอนนี่ให้เก็บขยะ เพื่อมีเศษผง เศษใบไม้”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค. 53)

“มีกิจกรรมประชาธิปไตย การเลือกตั้งประธานนักเรียนและประธานสี ในตลอดปี การศึกษาจะมีกิจกรรมเยอะมาก กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียนจะเห็นเด่นชัดมาก เป็นเรื่อง ของระบบประชาธิปไตย จะให้เด็กที่เป็นตัวแทนรับผิดชอบเลือกเป็นประธานนักเรียนเป็นนักเรียนชั้น ป. 6 มาหาเสียงพูดคุยกับน้องระดับตั้งแต่ ป.1-ป.6 ที่เป็นผู้เลือก ครูในหมวดสังคมจะเน้นว่าเป็นที่ ป.6 เพราะต้องทำหน้าที่มากพอสมควร”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.9 กิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียนโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมมีการปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยจัดให้มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการนักเรียน กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการโครงสร้างตำแหน่งหน้าที่คล้ายกับการบริหารโรงเรียนที่จะแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารบุคคลากร ฝ่ายการเงิน ในแต่ละฝ่ายก็จะได้รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง นอกจากการเลือกตั้งประธานนักเรียนแล้ว โรงเรียนเทพนิมยังมีการให้นักเรียนเรียนรู้หลักประชาธิปไตยผ่านกระบวนการทำงานกลุ่ม ให้นักเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

“การเลือกตั้งสถานักเรียน เลียนแบบจากการบริหารโรงเรียนที่แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย มีฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารบุคคลากร ให้จัดการดูแลความสะอาดของโรงเรียน ความปลอดภัย คอยดูแลเวร ซึ่งปกตินักเรียนจะทำความสะอาดห้องเรียนของตนเองอยู่แล้ว โรงเรียนจะปลูกฝังการดูแลการทิ้งขยะ ให้จัดซื้อและลงโทษผู้ที่มาโรงเรียนสาย...ในห้องเรียนก็มีการเลือกหัวหน้าห้อง รองหัวหน้าห้อง โดยให้นักเรียนในห้องเสนอชื่อคนใดคนหนึ่งขึ้นมาแล้วก็เลือก ใครได้คะแนนมากที่สุดเป็นหัวหน้า ใครได้คะแนนรองลงมาก็เป็นรองหัวหน้า และในรายวิชาที่จะมีให้ทำงานเป็นกลุ่มที่มีหัวหน้ากลุ่ม ในตอนแรกก็จะให้เปลี่ยนกันเป็น แต่ตอนหลังคนที่เป็หัวหน้ากลุ่มก็คนเดิม ๆ เพราะเรียกใช้กันจนเคยชิน”

(ผอ.ร.ร. เทพนิม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“มีโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการเลือกประธานนักเรียน เลือกหัวหน้าชั้น เลือกสถานักเรียน ในห้องเรียนจะมีการเลือกหัวหน้า รองหัวหน้า...ก็มีบ้างที่ทะเลาะกันในการทำงานกลุ่ม ก็ให้มีการยอมรับความคิดเห็นของเสียงข้างมาก ทำตามใจตนเองอย่างเดียวไม่ได้ ต้องยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มว่าเป็นอย่างไร”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนมีการเลือกประธานนักเรียน เลือกหัวหน้าชั้น เลือกสถานักเรียน ในห้องเรียนจะมีการเลือกหัวหน้า รองหัวหน้า การลงประชามติ การแสดงความคิดเห็น ข้อตกลงของห้อง พยายามปลูกฝังให้เด็ก ตั้งคำถาม ตอบคำถาม ยอมรับความคิดเห็นของทั้งคู่หรือ ลงคะแนน ใครเป็นผู้มีน้ำใจมากที่สุด เน้นกระบวนการกลุ่มทุกวิชา”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยโดยจัดกิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ใช้สิทธิเลือกตั้ง กิจกรรมนี้จัดขึ้นช่วงต้นปีการศึกษา เริ่มจากการ

รับสมัครประธานนักเรียน รองประธาน และคณะกรรมการ ครูให้นักเรียนรวมกลุ่มกัน แล้วเลือกตำแหน่งหน้าที่กันเองภายในกลุ่ม หลังจากนั้นจึงให้กลุ่มจับสลากเลือกเบอร์พร้อมทั้งกำหนดนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง ครูมีหน้าที่กลั่นกรองนโยบายว่ามีความเหมาะสมและสามารถดำเนินการได้จริงหรือไม่ แล้วให้นักเรียนหาเสียงเลือกตั้ง หลังจากนั้นจึงดำเนินการเลือกตั้ง แล้วนับคะแนนเสียง กระบวนดังกล่าวของโรงเรียนเอกชาติถือว่าความคล้ายคลึงกับระบบการเลือกตั้งของไทยในปัจจุบันมาก ส่วนลักษณะการทำงานของคณะกรรมการนักเรียนถือว่ายังไม่มีบทบาทมากนัก ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูและสนทนากลุ่มนักเรียนดังนี้

“เปิดเทอมมาเราจะเน้นภาวะผู้นำด้วยการเลือกตั้งประธานนักเรียน แบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับช่วงชั้นที่ 1 ก็จะมีเลือกที่โรงอาหาร ตั้งแต่ห้องอนุบาลเขาก็เลือกเป็น จะเอารูปพิมพ์ลงในกระดาษแล้วเด็กก็จะกาว่าเลือกคนไหน ปลุกฝังตั้งแต่ชั้นเล็กถึงชั้นโต...การคัดสรร เราจะต้องประชาสัมพันธ์ครูประจำชั้นบอกว่าเด็กต้องมีผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 2 มีภาวะผู้นำอย่างไร กล้าแสดงออก แล้วก็รู้จักการควบคุมตัวไหว้วาระ การร้องเพลงชาติ อันนี้เป็นพื้นฐาน แล้วก็คัดเป็นตัวแทนห้อง แล้วคัดเหลือ 6 คน คัดแล้วใส่เบอร์ การเลือกตั้งมีเข้าของเลือกปกติเลย มีการนับคะแนนละเอียดเหมือนเลือกตั้งจริง ๆ การคัดเลือกจะมีประธาน รองประธานและคณะกรรมการที่ไม่ได้ก็เป็นคณะกรรมการ สิ้นปีจะมีของที่ระลึกให้ประธานและรองประธาน อาจจะเป็นเงินใส่ซองให้เขาไปเมื่อจบการศึกษา มีรับเกียรติบัตร และก็มีปดอกแขน”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน น้องๆ เป็นคนเลือก คนที่ชนะได้คะแนนเสียงมาประมาณ ร้อยกว่า...มีคนที่ลงสมัคร 8 คน เลือกตั้งประธาน 1 คน แล้วก็รองประธาน 4 คน ประธานทำหน้าที่พูดหน้าเสาธง กล่าวคำขวัญและคำปฏิญาณของโรงเรียน”

(นร. ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

และจากการศึกษาเอกสารรายการดำเนินงานกิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียนของฝ่ายวิชาการ ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมว่าเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ความเป็นประชาธิปไตย และส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย โดยฝ่ายวิชาการได้รวบรวมใบสมัครผู้สมัครเลือกตั้งประธานนักเรียน เป็นนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.3 ถึง ป.6 รายชื่อผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และตัวอย่างบัตรเลือกตั้งหน่วยที่ 1 (ช่วงชั้นที่ 1) และหน่วยที่ 2 (ช่วงชั้นที่ 2)

ภาพที่ 4.10 กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียนของโรงเรียนเอกชาติ

2) กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งในช่วงที่ใกล้ถึงช่วงที่จะมีการเลือกตั้ง มีการจัดเดินรณรงค์ไปรอบ ๆ โรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง นอกจากนักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิในการเลือกตั้งแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งด้วย ในรายละเอียดของกิจกรรมมีดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย โดยจัดเป็นกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง ซึ่งกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมย่อยของโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนทางการเมือง และประชาชนในชุมชนตื่นตัวมาใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีคุณธรรมมาเข้ามาทำงาน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“โรงเรียนมีโครงการประชาธิปไตย มีการจัดกิจกรรมเดินรณรงค์เลือกตั้ง ไปทีเดียวพร้อมกันกับรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด”

(ผ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“นักเรียนจะตั้งแถวเดินขบวนเชิญชวนคนในหมู่บ้านให้ไปเลือกตั้ง ชาวบ้านเขารู้ว่าจะมีการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. หมวดยังคมเป็นคนทำ แล้วก็มีการเดินทางรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด รณรงค์ป้องกันเชื้อเอดส์ด้วย เมื่อก่อนนี้มึงดูสบุหรีโลกก็ไปเดินรณรงค์กัน ให้นักเรียนใส่ชุดขาว ถือแผ่นป้ายรณรงค์ที่ครูและนักเรียนช่วยกันทำ”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค. 53)

“ไปเดินรณรงค์เลือกตั้งในชุมชน รอบโรงเรียน ถือป้ายรณรงค์ประชาธิปไตย แล้วก็ต่อต้านยาเสพติด ต่อต้านโรคเอดส์”

(น.ร. .ร.ร.ฐานไทย, สอนหน้ากลุ่ม, 5 มี.ค.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมได้ปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย โดยนำนักเรียนไปเดินรณรงค์เลือกตั้งในชุมชนรอบโรงเรียนและให้นักเรียนนำคู่มือของเชิญชวนผู้ปกครองมาเลือกตั้ง ผู้ปกครองที่มาเลือกตั้งต้องนำคู่มือของเชิญชวนของนักเรียนมาให้โรงเรียนด้วย นักเรียนคนใดได้รับคู่มือมากที่สุดก็จะได้รับรางวัล การรณรงค์ในลักษณะแข่งขันสะสมคู่มือเช่นนี้ ถือว่าเป็นการรณรงค์ทางเลือกใหม่ที่ได้ผลดี ทั้งยังทำให้นักเรียนไม่เสี่ยงอันตรายจากการไปเดินรณรงค์เลือกตั้งตามท้องถนนและการจราจรไม่ติดขัดด้วย

“กิจกรรมวันเลือกตั้งโรงเรียนจะทำบัตรไว้ให้นักเรียนไปเชิญชวนผู้ปกครอง และประกวดกันว่าใครจะมีคู่มือเยอะที่สุด (โรงเรียนเป็นหน่วยเลือกตั้ง) บางปีก็ไปเดินรณรงค์ เพราะรถเยอะก็ไม่ได้ไป แต่ถ้าทางเขตขอความร่วมมือก็จะไปร่วมเดินรณรงค์ด้วย ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง แต่ทำกิจกรรมทางเลือกอื่นก็ดีอย่างคู่มือเชิญชวนผู้ปกครองให้มาเลือกตั้ง”

(ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“มีการเดินรณรงค์เชิญชวนให้มาเลือกตั้ง จะเดินวนรอบชุมชน และในตลาด แล้วอ้อมมาที่หน้าวัดแล้วย้อนกลับมาที่โรงเรียน แล้วก็มีแจกเป็นคู่มือเชิญชวนผู้ปกครองให้มาเลือกตั้ง นักเรียนคนใดได้คู่มือจากผู้ปกครองมากที่สุดก็จะได้รับรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ไป”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.11 กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งของโรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในหน้าที่พลเมืองไทย โดยนำนักเรียนไปเดินรณรงค์เลือกตั้งเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปทราบ และกระตุ้นให้ผู้ใหญ่เห็นประโยชน์ของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

“เรามีการรณรงค์เลือกตั้งตามวาระ การเลือกตั้ง ส.ส. การเลือกตั้งผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานคร เราก็จะประชาสัมพันธ์”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการนำนักเรียนไปเดินรณรงค์การเลือกตั้ง ในช่วงวันก่อนถึงวันเลือกตั้ง ก็ไปบริเวณ
ชุมชนใกล้โรงเรียน แต่ถ้าเป็นช่วงใกล้สอบก็ไม่ได้นำนักเรียนไป”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการเดินรณรงค์ให้ประชาชนไปเลือกตั้ง ก็จะมีป้ายผ้าคำขวัญเชิญชวน บอกให้
ผู้ปกครองและประชาชนทราบว่ามีการเลือกตั้ง และบอกสิทธิของการไปเลือกตั้งด้วย”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สอนทากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

3) ลูกเสือเนตรนารี และยุวกาชาด

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนได้ให้นักเรียนเรียนลูกเสือเนตรนารี และยุวกาชาด โรงเรียนฐานไทย
จัดให้นักเรียนชายเรียนลูกเสือ นักเรียนเลือกเรียนเนตรนารีหรือยุวกาชาด โรงเรียนเทพนิมจัดให้
นักเรียนชายเรียนลูกเสือ และนักเรียนหญิงเรียนยุวกาชาด ส่วนโรงเรียนเอกชาติจัดให้นักเรียนชาย
เรียนวิชาลูกเสือ นักเรียนหญิงเรียนเนตรนารี รายละเอียดของกิจกรรมมีดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี
และยุวกาชาด กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และ
การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มีการนำนักเรียนไปเข้าค่ายพักแรมและเดินทางไกลนอกสถานที่

“กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ มีกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ พานักเรียนไปเข้าค่ายพัก
แรมลูกเสือมีกิจกรรมเดินทางไกล ได้ร่วมกิจกรรมฝึกความเป็นระเบียบ นักเรียนพอไปเข้าค่าย
พฤติกรรมจะเปลี่ยน เป็นการปูพื้นฐาน ไปลูกเสือถือเป็นการฝึกทุกอย่าง ตั้งแต่เข้า ตื่นเสิร์จก็
วิ่งดูๆ วิ่งเสิร์จก็ทานอาหารเป็นหมู่ ฝึกความเป็นระเบียบวินัย รู้จักคอยรู้จักเสียสละ ฝึกทุก
อย่าง...ยุวกาชาดก็ไปด้วยกันนั่นแหละ แต่เวลาเดินก็เดินห่างกันหน่อย ลูกเสือเนตรนารีก็ไป
ด้วยกัน”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“กรรมการนักเรียนเขาก็นำกิจกรรมลูกเสือ มาเป็นลูกเสือยามแดง ลูกเสือยามแดง
หมายถึงว่า ผู้อาสาตัวเอง ในกลุ่มกรรมการนักเรียนเขาก็จะรับสมัคร พวกลูกเสือเนตรนารี ยุ
วกาชาด ที่เป็นลูกเสือยามแดง ยามแดงในที่นี้ ก็คือถุงเก็บขยะ จะเห็นว่าโรงเรียนฐานไทย
ค่อนข้างสะอาดตา เดินไปไหนไม่มีขยะ จะเห็นถึงขยะรอบโรงเรียนตามจุด”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

ภาพที่4.12 กิจกรรมลูกเสือของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยจัดกิจกรรมลูกเสือและยุวกาชาด ให้นักเรียนชายเรียนลูกเสือและนักเรียนหญิงเรียนยุวกาชาด โรงเรียนได้นำเอาลูกเสือยุวกาชาดมาฝึกระเบียบแถวในช่วงเช้าเพื่อสร้างระเบียบวินัยให้กับนักเรียน มีการเข้าค่ายพักแรมให้ลูกเสือ และยุวกาชาดเข้าค่ายที่เดียวกัน แต่จะแยกจัดกิจกรรมในบางกิจกรรม เช่น การเรียนรู้นในเนื้อหาสาระ และร่วมกันในบางกิจกรรม เช่น การเดินทางไกล ที่ร่วมกันในบางกิจกรรมนั้นก็เพราะโรงเรียนต้องการให้นักเรียนหญิงและชายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ได้ฝึกปฏิบัติวิชาลูกเสือและยุวกาชาดอย่างเข้มข้นแล้ว นักเรียนยังได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ด้วย ดึงคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“กิจกรรมลูกเสือมีไปค่ายนอกสถานที่ ปีที่แล้วไปที่จังหวัดสมุทรสาคร กิจกรรมลูกเสือที่ทางเขตเขามาตรวจดูว่าได้นำเอาวิชาลูกเสือมาใช้ในชีวิตประจำวันจริงหรือปล่าว เช่น การเดินแถว การเข้าค่ายลูกเสือ ตอนอบรมนักเรียนหญิงนักเรียนชายไปสถานที่เดียวกันแต่เวลาทำกิจกรรมจะแยกกัน จะมีเป็นบางกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เช่น ผจญภัย เดินทางไกล ลูกเสือ และยุวกาชาดจะไปด้วยกัน แต่การเรียนจะแยกกันเรียน เพราะลูกเสือกับยุวกาชาดคนละเนื้อหา...เราคิดว่าจะให้ช่วยเหลือดูแลกัน เพื่อให้มีความเป็นสุภาพบุรุษ เพราะในสังคมไม่ได้มีแต่ผู้หญิงอย่างเดียวหรือผู้ชายอย่างเดียว เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากกว่า เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และมีครูดูแลด้วยดี ๆ ชอบ เพราะเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ กลับมาแล้วก็จะมีภาวะผู้นำมากขึ้น”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ปลูกฝังการอยู่ร่วมกันก็ต้องมีศีลธรรม การปฏิบัติตามกฎจราจร การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขเมื่อออกไปนอกโรงเรียน”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมลูกเสือมีเข้าค่ายพักแรม ลูกเสื่อยุวกาชาดไปด้วยกัน ก็ดูเรื่องภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น เช่น กล้ามากขึ้น แต่จะได้เพื่อนเยอะมาก เพราะไปด้วยกัน 2 โรงเรียน ผอ.สองคนเขาร่วมมือกันไปกับอีกโรงเรียนหนึ่ง ตอนเช้าๆ ลูกเสื่อยุวกาชาดเข้าแถวแล้วก็เดินไปเรียนและรับประทานอาหาร”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรในสัปดาห์หนึ่ง นักเรียนจะต้องเรียนวิชาลูกเสือ เนตรนารี 1 วัน มีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ในช่วงเดือนตุลาคม โรงเรียนจะจัดกิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ-เนตรนารี โดยชั้นป. 1 ถึง ป.3 จะเข้าค่ายที่โรงเรียน ส่วนชั้น ป.4 ถึง ป.6 จะไปเข้าค่ายพักแรมนอกสถานที่ การเข้าค่ายพักแรมนอกสถานที่ของนักเรียนชั้น ป.4 ถึง ป.6 ทางโรงเรียนได้ว่าจ้างให้หน่วยงานเอกชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมโดยมีครูของโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมดูแลร่วมด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูและนักเรียนดังนี้

“ในช่วงโมงลูกเสือ ให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม เดินเก็บขยะบ้าง ดูแลต้นไม้บ้าง บางครั้งก็ไปบำเพ็ญประโยชน์ที่วัด ช่วงปิดเทอมเดือนตุลาคมมีไปเข้าค่าย ปีนี้ ป.1-3 เข้าค่ายลูกเสือที่โรงเรียน ส่วนป.4-6 ไปเข้าค่ายที่จังหวัดกาญจนบุรี นักเรียนชอบเข้าค่ายที่ต่างจังหวัดมากกว่าค่ายที่ไปเป็นของเอกชน มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่ตอนนี้รัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ โรงเรียนก็สามารถนำนักเรียนไปเข้าค่ายต่างจังหวัดได้สะดวกขึ้น ค่ายลูกเสือจัดได้ดีมีวิทยากรที่มีความรู้ลูกเสือดี มีกิจกรรมหลากหลาย ครูมีหน้าที่ไปช่วยดูแลและควบคุมนักเรียน ถือว่าคุ้มค่าสมราคา ค่าใช้จ่ายคิดเป็นเหมารวมรายหัวงบประมาณไม่พอโรงเรียนก็เอางบลูกเสือบัญชีเก่ามาสมทบด้วยส่วนหนึ่ง”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ไปเข้าค่ายลูกเสือที่จังหวัดกาญจนบุรี แล้วก็ไปทัศนศึกษาที่กาญจนบุรี ไปปราสาทเมืองสิงห์ เป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นเมืองเก่า”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค. 53)

และจากการศึกษาเอกสารโครงการ การเข้าค่ายลูกเสือ-เนตรนารี สำรองและสามัญได้มีการตั้งวัตถุประสงค์ด้วยกัน 4 ประการ 1) เพื่อให้นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนเองนับถือ 2) เพื่อให้นักเรียนมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติต่อผู้อื่น 4) เพื่อให้นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

ภาพที่ 4.13 กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ เนตรนารีนอกสถานที่ของโรงเรียนเอกชาติ

4) การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน

โรงเรียนฐานไทย และโรงเรียนเอกชาติให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน เพื่อเป็นการฝึกนิสัยให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสังคม ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยปลูกฝังให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบหน้าที่ และต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของนักเรียนทุกคน ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูดังนี้

“กฎระเบียบในชีวิตประจำวัน อย่างน้อยเด็กจะต้องรู้จักกฎระเบียบของโรงเรียน ต้องเรียนรู้เมื่อขึ้นไปบนอาคารจะต้องถอดรองเท้าทุกคน นักเรียนจะใส่รองเท้าขึ้นไปไม่ได้ เป็นนักเรียนเธอจะต้องอยู่ในกฎ ขอบข่ายของโรงเรียน เมื่อเจอครูจะต้องวางรองเท้า ไม่ใช่ไหว้ด้วยรองเท้า เด็กก็จะเรียนรู้”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“หน้าที่ต่อตนเอง มีการให้ทำความสะอาดเวรห้อง โดยนักเรียนจะต้องแบ่งหน้าที่กันเอง ครูจะไม่แบ่งให้ เพื่อให้นักเรียน”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

จากการสังเกตบริเวณโรงเรียนฐานไทยค่อนข้างสะอาด มีความเป็นระเบียบ ไม่มีเศษขยะแต่งกายสะอาด ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน และหน้าที่ของตนเอง หน้าที่ของนักเรียนคือการรับผิดชอบเวรประจำวัน ตามสถานที่ต่างๆ ของโรงเรียน และนักเรียนชั้นป.6 จะทำหน้าที่เพิ่มขึ้นไปอีก คือ การดูแลน้องๆ ใน

ตอนเช้าขณะที่ผู้ปกครองมาส่งบริเวณลานวัดติดกับโรงเรียน ปี.6 จะพาน้องมาส่งที่หน้าโรงเรียน และดูแลแก้วน้ำตรงถึงน้ำดื่มในช่วงพักกลางวัน

“พอเปิดเทอมจะให้นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่เวรประจำวัน ตามสถานที่ เช่นหน้าประตู อันนี้ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนด อย่างพี่ช่วยน้องที่ลานวัดที่มีรถเยอะมาก เราก็จะประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบว่าถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ต้องนำรถเข้ามาโรงเรียน แล้วก็มีโครงการพี่ช่วยน้อง คือนักเรียนผู้หญิงไปช่วยจูงน้องมา ผู้ปกครองจะสามารถขับรถออกมาได้เลย และมีให้ล้างแก้วน้ำดื่มตรงถึงน้ำบ้าง ช่วยดูแลโต๊ะเก้าอี้ ดูแลน้องรับประทานอาหารเช้า วันไหนมีใส่บาตรก็ช่วยจัดสถานที่”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการให้ทำเวรบ้างนิดๆ หน่อยๆ เพื่อให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ แต่ส่วนใหญ่ก็จะมีแม่บ้าน ภารโรงทำให้ เพราะว่าเด็ก ๆ ก็ยังทำไม่ค่อยสะอาด”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ถ้าเป็นนักเรียนทั่วไปก็มีแบ่งเวรกันรับผิดชอบช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดภายในห้อง หลังเลิกเรียนบ้าง บางทีก็ไม่สะอาด แต่พอเข้ามาที่สะอาดเรียบร้อย คงมีคนมาทำให้”

(นักเรียน ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

5)กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

โรงเรียนฐานไทยจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในหน้าที่พลเมืองไทย โดยจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชน ทางโรงเรียนจะจัดกิจกรรมเดินรณรงค์ไปพร้อมกับรณรงค์การเลือกตั้ง กิจกรรมนี้เป็นประโยชน์ในด้านลดปัญหาสังคมและช่วยชาติบ้านเมืองในการลดผู้ติดสารเสพติด

“โรงเรียนมีโครงการประชาธิปไตย มีการจัดกิจกรรมเดินรณรงค์เลือกตั้ง ไปที่เดียวพร้อมกันกับรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด”

(ผอ. ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ไปเดินรณรงค์เลือกตั้งในชุมชน รอบโรงเรียน ถือป้ายรณรงค์ประชาธิปไตย แล้วก็ต่อต้านยาเสพติด ต่อต้านโรคเอดส์”

(น.ร.ร.ฐานไทย, สนทนากลุ่ม, 5 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.14 กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดของโรงเรียนฐานไทย

6)กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง

โรงเรียนเทพนิมมมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองแก่นักเรียน รายละเอียดของกิจกรรมมีดังนี้

โรงเรียนเทพนิมม

โรงเรียนเทพนิมมปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง กฎวินัยจราจร ยาเสพติด การบรรเทาสาธารณภัย มีวิทยากรจากภายนอก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ดับเพลิง ตำรวจ ทหาร และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมาให้ความรู้แก่นักเรียน

“มีวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ มีตำรวจ มีทหาร กฎวินัยจราจร เกี่ยวกับทหาร เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ระเบียบวินัยจราจร ยาเสพติด พวกพนักงาน อภปร. มาให้ความรู้ เกี่ยวกับการดับเพลิง การอพยพเมื่อเกิดอัคคีภัย บรรเทาสาธารณภัย”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิมม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ก็มีพวกตำรวจ ทหารมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบวินัย กฎจราจร และความรู้ เกี่ยวกับการเกิดอัคคีภัย บรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิมม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“บางครั้งก็มีพี่ๆ ดับเพลิงมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเกิดไฟไหม้ ว่าเมื่อเวลาผ่านไปกี่นาที ไฟ จะรวมไปได้มากเท่าไร อุณหภูมิก็องศา ต้องใช้อะไรดับไฟบ้าง แล้วก็สาธิตวิธีการดับไฟให้ดู ด้วย”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิมม, สนทนากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

4.กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย จำนวน 12 กิจกรรม ดังนี้ 1)กิจกรรมการประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ 2)กิจกรรม

ทัศนศึกษา 3) การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้ 4) กิจกรรมวันสำคัญประเพณีไทย 5) กิจกรรมชมรมดนตรีไทย 6) กิจกรรมเกี่ยวกับภาษาไทย 7) กิจกรรมฝึกมารยาทไทย 8) กิจกรรมเสี่ยงตามสาย 9) กิจกรรมโฮมรูม 10) กิจกรรมดูวิถีทัศนประเพณีและวัฒนธรรมไทย 11) กิจกรรมศิลปหัตถกรรมไทย 12) กิจกรรมชมละครวรรณกรรม

1) กิจกรรมการประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน การประกวดแข่งขันระหว่างโรงเรียนนั้นจะมีวัดและองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยมีการปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดให้มีการประกวดแข่งขันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การประกวดมารยาทไทย ซึ่งทางโรงเรียนฐานไทยมีครูภาษาไทยที่มีความรู้ความสามารถด้านการแต่งบทกลอน และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี และเพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียนจึงได้ส่งประกวดยุวกวีศิลป์ประกวดแสดงละครวรรณกรรม ที่องค์กรภายนอกเป็นผู้จัดกิจกรรมการประกวด

“ประกวดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาก็มีที่สนามหลวงเป็นของสหภาพพุทธศาสนา เป็นของธนาคารศรีนคร เขาจะเชิญมา เรื่องวรรณกรรม ครูนาฏนภางค์พานักเรียนไปประกวดยุวกวีศิลป์ ครูแต่งกลอนเก่ง เมื่อก่อนเคยไปสอนที่เมืองนอก เป็นโครงการของพระ แกพาเด็กไปแสดงละครได้ที่ 1 ที่ 2 เลิกเด็กเก่ง แล้วเด็กก็มีพรสวรรค์ทางด้านนี้ด้วย”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค. 53)

“มีการประกวดมารยาทไทยของธนาคารนครหลวง ก็จะมีให้เดินผ่านผู้ใหญ่ กิจกรรมนี้เน้นให้เด็กได้ร่วมกิจกรรม แม้ชนะไม่เป็นไร อยากให้เด็กได้ฝึกฝน และก็มีวัน สุภร์ เสาร์ อาทิตย์ จะมีการประกวดการแสดงละครพระเวสสันดรชาดก ส่งเป็นที่ม ครูเป็นคนเขียนบท ได้รับชนะเลิศประจำ ส่วนเรื่องการพูดจะมีพระสงฆ์มาช่วยฝึกให้”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 26 มี.ค. 53)

จากการศึกษาจากเอกสารประกาศนียบัตรที่โรงเรียนได้รับมีมากพอสมควร ทั้งที่ได้รับรางวัลและเข้าร่วมกิจกรรม

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยส่งเสริมการประกวดแข่งขันงานต่าง ๆ แบ่งออกเป็นการประกวดแข่งขันภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ประกวดแข่งขันทักษะกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา การแข่งขันภายในโรงเรียน การประกวด

แข่งขันทักษะกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยจะจัดขึ้นในวันภาษาไทย นักเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจะได้เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันในระดับต่อไป และการประกวดแข่งขันทักษะกลุ่มวิชาสังคมศึกษา พุทธศาสนา และวัฒนธรรม ครูประจำชั้นจะเป็นผู้คัดเลือกเอง โดยสังเกตความถนัด ความสามารถเฉพาะตัวจากกิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ

“มีการจัดส่งประกวดการไหว้ ของธนาคารนครหลวงไทย ไม่ได้หวังรางวัล แต่อยากกระตุ้น แล้วก็มีส่วนทำนองสรภัญญะ แพ้ชนะไม่เป็นไร คือ อยากให้เด็กทุกคนฝึกกัน”

(ผอ.ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“วันภาษาไทยได้มอบหมายให้ครูกลุ่มสาระภาษาไทยเป็นคนดูแล มีการแข่งขันคัดลายมือ แต่งกลอน แต่งคำขวัญ มารยาทไทย เป็นการคัดเลือกตัวแทนโรงเรียนไปด้วยในตัว”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ส่งเด็กเข้าประกวดที่สนามหลวง สวดมนต์หมู่ แข่งขันการแสดงละครธรรมะ เล่านิทานตอบปัญหาธรรมะ ที่ชมรมพุทธศาสน์แห่งประเทศไทย ชาวสารตรงนี้ พระอาจารย์จะเป็นคนมาบอก มาติดต่ออีกที ก็จะมีอาจารย์บุญนำ แต่ตอนนี้ย้ายไปแล้ว พระอาจารย์เขาเก่งมีเขียนหนังสือจนได้รับรางวัล ลงหนังสือพิมพ์ บางทีก็ชวนเด็กไปเขียนก็ได้รางวัล เป็นพระอาจารย์ที่วัดพระยาธรรม แต่ตอนนี้ย้ายไปแล้ว แต่ตอนที่พาเด็กไปประกวดแสดงละครจะเป็นพระอาจารย์บุญนำ ก็ได้ช่วยมา แล้วเด็กที่ได้ลงวารสารก็มี ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ แล้วก็มีการประกวดมารยาทไทย”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมการประกวด คัดลายมือ แสดงละคร พุด อ่านทำนองเสนาะก็เคยไปช่วยการประกวดพูดอะไรบ้าง พระอาจารย์ก็จะช่วยด้วย มันสำคัญตรงบท นักเรียนก็จะฝึกพูด น้ำเสียงและลีลา ก็คัดจากนักเรียนที่เขาพูดจาชัดเจน และมีน้ำเสียงดี”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยการส่งเสริมกิจกรรมการประกวดภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ประกอบด้วย กิจกรรมการประกวดมารยาทไทย การอ่านทำนองเสนาะ กิจกรรมเด็กดีศรีเปี่ยม “จรรยา ดงาม” ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูและการสนทนากลุ่มนักเรียนดังนี้

“การประกวดจะได้รับของเป็นสถานการณณ์ เช่นวันนี้เจ้าอาวาสเอาของกุฉินไปให้ปู่ย่าตายายนักเรียนที่บ้านนักเรียนต้องทำอะไร เป็นโจทย์มาให้แล้วก็ปฏิบัติ...ที่พาเด็กไปประกวด เช่นการเล่านิทานธรรมะ เด็กจะเก่งมาก ถ้าเราไม่ได้ไปเห็นเองนะ เด็กก็จะทำเสียงคนแก่ แล้วก็

ทำเสียงเด็ก คู้ยไซ้เหรอ ถ้าใครจะโง่งนะ ที่ไปแข่งที่เสะเวทของเขตนะ ได้ก็ได้นะเลิศมา”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการจัดประกวดมารยาทไทยกับธนาคารนครหลวง สรรพัญญาที่สนามหลวง ประกวดมารยาท โรงเรียนจะส่งประกวดตลอด กิจกรรมเปิดสารานุกรมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็นำมาทำ การประกวดมารยาทไทย เช่น การไหว้ การกราบ แล้วมีการแสดงบทบาทสมมติด้วย เช่น การรับของจากผู้ใหญ่...ภายในโรงเรียนก็จัดประกวด มีตั้งแต่ อนุบาลจนถึง ป.6 เลยภายในก็ประกวด การไหว้ การกราบ การถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การไหว้พ่อแม่ การไหว้ครู มีหมด...การประกวดมีไปที่สนามหลวง แล้วทางโรงเรียนก็มีเครือข่ายโรงเรียนที่มีการจัดงานวิชาการ เขาก็จะส่งมา คือ ถ้ามีเกี่ยวกับมารยาททั้งหมด เราไปหมด เกี่ยวกับมารยาท เกี่ยวกับการอ่านทำนองเสนาะ ไปหมด ไปประกวดวาดภาพ อย่างพุทธมณฑลนี้เขาจะจัดมา เราก็ไปวาดภาพ ...ได้รับรางวัลค่อนข้างเยอะ มีตั้งแต่ที่ 1 2 3 ชมเชย พลาดก็เยอะ...วันพุทธเป็นวันเอกลักษณ์ ทุกการแข่งขันต้องมอบวันพุทธ”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ประกวดชุดแดนเซอร์ วิชาการภาษาไทย พุทธศาสนา ประกวดมารยาทไทย ที่สนามหลวง แล้วก็วัดปากน้ำ มีการแสดงละคร...ประกวดวาดภาพเรารักในหลวง แล้วก็ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สันทนาการ, 8 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.15 นักเรียนโรงเรียนเอกชาติประกวดและรับรางวัลการประกวดแข่งขันทักษะวิชาการ

3)กิจกรรมทัศนศึกษา

โรงเรียนฐานไทย โรงเรียนเทพนิม และโรงเรียนเอกชาติมีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา พิพิธภัณฑ์ศิลปกรรมและวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยการได้นำนักเรียนไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ศิลปกรรมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น และฝึกนักเรียนเป็นมัคคุเทศก์น้อย นักเรียนที่เป็นมัคคุเทศก์น้อยจะใช้ช่วงเวลาวางน่านักท่องเที่ยวไปชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดใกล้ ๆ โรงเรียน นักเรียนจะได้เรียนรู้ไปพร้อมกับเผยแพร่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ และทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

“พานักเรียนไปดูศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่วัด ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา นักเรียนก็จะไปดูและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเขต...มีกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย พานักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ก็จะคัดเลือกนักเรียนที่พูดได้ ไปเป็นมัคคุเทศก์ ใช้เวลาช่วงที่นักเรียนไม่มีเรียนไปทำ ตรงนี้ก็จะไม่กระทบต่อการเรียน”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“โรงเรียนมีการพานักเรียนไปดูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วัดใกล้ๆโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนภูมิใจในท้องถิ่น ซึ่งเมื่อก่อนเขตนี้นี้เป็นสวนส้มมาก่อน ก็จะมีข้าวของเครื่องใช้ในการทำสวนส้มอยู่”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย เยี่ยมพิพิธภัณฑ์ที่วัด ส่วนใหญ่ก็จะเรียนหนังสือวันธรรมดา ก็ไม่สามารถไปได้ แต่ถ้ามีเวลาวางก็สามารถได้ เด็กที่เป็นมัคคุเทศก์น้อย จะมีแกนนำนักเรียนไป”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ได้ไปดูพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่วัดหนึ่ง เป็นพิพิธภัณฑ์ของเขต ก็มีวัดอุโบสถ แล้วของใช้ที่ชาวบ้านเอามาให้ที่วัด นักเรียนที่เป็นแกนนำมัคคุเทศก์น้อยพานักท่องเที่ยวไปชมพิพิธภัณฑ์ที่วัด จะใช้เวลาที่ไม่มีเรียน”

(นร.ร.ร.ฐานไทย, สอนทนากลุ่ม, 5 มี.ค.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ปีละ 1 ครั้ง แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 เป็นนักเรียนชั้น ป.1-3 และชุดที่ 2 ชั้น ป.4-6 นักเรียนชุดที่ 1 โรงเรียนจัดให้ไปทัศนศึกษาภายในกรุงเทพหรือจังหวัดใกล้ๆ ส่วนนักเรียนชุดที่ 2 โรงเรียนจัดให้ไปทัศนศึกษาในจังหวัดที่ไกลกว่านักเรียนชุดที่ 1 ซึ่งทางโรงเรียนได้เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ไทย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย

“กิจกรรมทัศนศึกษาที่บึงฉวาก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี ไปดูวัฒนธรรมแบบไทยๆ ปีหน้าจะพาไปพิพิธภัณฑสถานสยามที่มีการแสดงวัฒนธรรมไทย 4 ภาค”

(ผอ.ร.ร.เทพนิยาม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“การพานักเรียนไปทัศนศึกษา พยายามจะไปสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทย ปีที่แล้วไปค่ายสุรสีห์ที่จังหวัดกาญจนบุรี ป.4-6 ส่วน ป.1-3 ไปองค์พระปฐมเจดีย์ ไปพิพิธภัณฑสถานห้วยผึ้ง จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่จะเน้นสถานที่ที่เป็นไทยๆ ให้เขาารู้ถึงประวัติศาสตร์”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยาม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมทัศนศึกษา ป.1-3 มีไปพระราชวังสนามจันทร์ไปพิพิธภัณฑสถานห้วยผึ้งไทย แล้ว ป.4-6 ไปโรงถ่ายหนังพระนเรศวร ที่ค่ายสุรสีห์ ได้ไปฟรีกันทุกคน เพราะมีงบจากกทม. เกี่ยวกับงบประมาณโรงเรียนในโลกกว้างมาให้”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยาม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาตินำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์พร้อมไปเข้าค่ายลูกเสือที่จังหวัดกาญจนบุรี

“ไปเข้าค่ายลูกเสือที่จังหวัดกาญจนบุรี แล้วก็ไปทัศนศึกษาที่กาญจนบุรี ไปปราสาทเมืองสิงห์ เป็นพิพิธภัณฑสถาน เป็นเมืองเก่า”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค. 53)

ภาพที่ 4.16 กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของโรงเรียนเอกชาติ

3) เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นหรือผู้ประกอบการที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมไทย การทำอาหารไทย รวมไปถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยได้เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ ความรู้แก่นักเรียน เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับขนมไทย การ ปลูกมะพร้าว การหลามข้าว

“โรงเรียนเชิญคนแก่ที่ทำขนมมาสอน เป็นขนมไทยๆ มีนำไปออกร้านที่วัด และงานอื่นๆ ครูเขาทำไปขาย มีนักเรียนไปร่วมด้วยในช่วงโรงเรียนเลิก”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“กลุ่มเกษตรจะสอนวิธีการปลูกมะพร้าวของชาวสวน โดยให้ชาวบ้านมาสอน เขาใช้มีด อีโต้ควั่น ตัดกิ่งที่ห้อยก่อน แล้วควั่น 1 2 3 แล้วตัดส่วนบนออก เป็นวิธีจะกินน้ำแบบง่าย ๆ ส่วน น้ำจะเอามาทำน้ำตาลสด น้ำตาลมะพร้าว...กิจกรรมของโรงเรียนฐานไทยเน้นปฏิบัติจริง ให้เห็น เป็นรูปธรรม ครูคอยแนะนำตัวเอง อย่างเรื่องของอาหาร เด็กจะได้ทำจริง เวลาไปออกค่าย เด็ก จะได้ทอดไข่ดาว หุงข้าว ผสมสอนลูกเสียด้วย เวลาหุงข้าวไม่ได้ใช้หม้อต้มนะ ใช้กระบอกลมไฟ เหมื่อนการหลามข้าว”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“งานวัดหนึ่ง งานของดีเขตจอมทองก็ได้ไปทำขนมไทยที่วัดก็มีเด็กไปช่วยด้วย ทำขนม ดอกจอก...ขนมไทยมีคนแก่ในชุมชนที่เขาทำเป็นมาสอนให้ ก็เอาไปทำขายกัน พอได้กำไรมาก็ แบ่งให้เด็ก”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยมีการเชิญวิทยากร ท้องถิ่นให้ความรู้แก่นักเรียน โรงเรียนได้เชิญวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนมาให้ ความรู้ด้านงานศิลปะหัตถกรรม อาหาร และวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบไทย

“การประกวดกระทง ก็มีวิทยากรจากข้างนอกมาสอนเป็นผู้ปกครองนักเรียน แข่งพับ กระทง ตกแต่งกระทง ของรางวัลที่ได้ก็เป็นดินสอ กล่องดินสอ สมุด ...คนเข้าร่วมก็ประมาณ 50 คน อุปกรณ์ที่ทำกระทงบางคนก็เตรียมมา บางคนก็ซื้อเอาหน้าโรงเรียน ชุดละประมาณ 5 บาท ก็ จะมีผู้ปกครองมาขาย”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ได้เชิญวิทยากรที่เป็นผู้ปกครองมาให้ความรู้เรื่องการสานตุ๊กตา แล้วนักเรียนก็นำไปขาย วันที่มีตลาด สอนทำวุ้น ทำพานไหว้ครูนัด...แล้วก็มีสอนทำกระทงลอยวันลอยกระทง เราเคยจัด ขายเอาเงินเข้าวัด ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือให้ชาวบ้านมาสอนเด็กทำกระทง ให้เด็กเอาไปตอมมา

แล้วให้ชาวบ้านมาสอน”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“บางทีก็มีญาติเพื่อนมาให้ความรู้แทนคุณครู ก็มางานประดิษฐ์บ้าง แล้วก็มาทำนาให้ดูด้วยครับ”

(นักเรียนร.ร.เทพนิม, สอนทนากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยมีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน โรงเรียนมีกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ได้เชิญวิทยากร ซึ่งเป็นผู้ประกอบการและผู้บริหารรู้จักมาให้ความรู้ต่างๆ แก่ครูและนักเรียน ประกอบด้วย ความรู้ด้านศิลปหัตถกรรม อาหาร และการนวดแผนไทย

“ครูเรามีความสามารถด้านนี้หลายคน มีทำขนมไทย งานใบตอง ประเภทบายศรีต่างๆ แล้วก็ขนมไทยการประดิษฐ์ ริโซเคิล การทำลูกประคบ เราก็สอนเด็กหมดแล้ว บางครั้งครูเป็นวิทยากรเอง บางครั้งก็เชิญวิทยากรข้างนอก เป็นวิทยาทาน ผู้ปกครองแนะนำมาบ้าง เขารู้จักก็มาสอนให้”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

และจากการศึกษาเอกสารพบว่าโรงเรียนมีโครงการประสานสัมพันธ์ชุมชนในเรื่องอาหารดี มีประโยชน์ โดยครู นักเรียน และผู้ประกอบการทำอาหารร่วมกัน ซึ่งอาหารที่ทาจะเน้นอาหารไทย และมีคุณค่าทางอาหาร เป็นการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนสูตรอาหารซึ่งกันและกัน เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะแบ่งกันไปรับประทาน

นอกจากการทำอาหารแล้วยังมีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาสอนการนวดแผนไทย มีการจัดทำเนื้อหาเป็นรูปเล่มเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจด้วย

4)กิจกรรมวันสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมไทย

โรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ กิจกรรมวันลอยกระทง และกิจกรรมวันสงกรานต์ โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวันลอยกระทง ส่วนวันสงกรานต์ของทุกปีนั้นจะตรงกับช่วงวันหยุดภาคเรียนที่ 2 จึงมีโรงเรียน 2 โรงเรียนที่จัดกิจกรรมนี้ ได้แก่ โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเอกชาติ โรงเรียนฐานไทยจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ในช่วงก่อนปิดภาคเรียนที่ 2 เพื่อประกอบบทเรียน และโรงเรียนเอกชาติได้เปิดเรียนภาคฤดูร้อนด้วย โรงเรียนจึงนำกิจกรรมมาปลูกฝังให้นักเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย รายละเอียดดังนี้

วันลอยกระทง

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยจัดกิจกรรมวันลอยกระทง มีการให้นักเรียนประดิษฐ์กระทง ประกวดกระทงประกวดนางนพมาศ และสวมชุดไทย มาร่วมกิจกรรม เพื่อสืบสานประเพณี วัฒนธรรมไทย

“วันลอยกระทง จัดให้เด็กรู้สึกสำนึกถึงความเป็นไทย มีการสานกระทง ประดิษฐ์กระทง ครูจะสอนแล้วตอนเย็นก็ให้นักเรียนเอากลับไปลอยกับพ่อแม่ที่บ้าน แล้วก็มีการแห่เชิญชวนชาวบ้านชุมชนโรงเรียนฐานไทย ให้รู้ว่าจะไปประเพณีวันลอยกระทงแล้ว ให้รู้ว่ามีประเพณีอันดีงามแล้ว แล้วก็ให้เด็กลอยตรงข้างโรงเรียน ถ้าเด็กเล็กมีขายให้บ้าง ส่วนนักเรียนโตจะเตรียมวัสดุที่ใช้ทำกระทงมาเอง จะเป็นวัสดุที่ย่อยสลายได้ พวกกาบกล้วย ใบตอง ที่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์อื่นๆ ก็ไม่มีอะไรมาก มีด กรรไกร คัทเตอร์ ครูเขาจะมีอยู่...มีการประกวดกระทง ที่นักเรียนทำเองแล้วนำมาประกวดกัน มีการประกวดนางนพมาศของโรงเรียน แล้วแต่ว่าใครจะส่งก็ได้ตั้งแต่ป.1-6 บางปีก็อนุบาลด้วย อย่างอนุบาลก็แข่งอนุบาล ประถมก็แข่งกับประถม มีของรางวัลเล็กๆน้อยๆ มอบให้”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ที่โรงเรียนมีกิจกรรมวันลอยกระทง เด็กจะใส่ชุดไทยทั้งชายและหญิง เตรียมกระทงมาจากบ้าน โรงเรียนก็จะทำบ่อเล็กๆ ให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมกัน มีกระทงขาย ซึ่งเด็กจะต้องใส่ชุดมา”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“วันลอยกระทงก็ให้นักเรียนเตรียมต้นกล้วยใบตองมา แต่อุปกรณ์เป็นของตัวเอง ครูเอามาจากที่บ้าน เอามาใช้ในหลาย ๆ งาน พวกงานประดิษฐ์ก็ต้องใช้ มีที่หายไปก็เยอะ ต้องไปซื้อเพิ่ม ปีนี้เบิกค่าอุปกรณ์งานประดิษฐ์ได้ งานประดิษฐ์พวกนี้ต้องเอาจริงเอาจัง ถ้าเป็นเด็กเอาจริงเอาจังก็จะทำออกมาสวย”

(ครูกลุ่มการเรียน ฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยจัดกิจกรรมวันลอยกระทง มีการจัดประกวดนางนพมาศ และการประดิษฐ์กระทง การประกวดนางนพมาศตั้งแต่นักเรียนชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ครูในโรงเรียนเป็นคณะกรรมการตัดสินตามเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนที่เข้าร่วมประกวดจะได้รับรางวัลเป็นของขวัญและประกาศนียบัตร ส่วนการประดิษฐ์กระทงทางโรงเรียนได้เชิญวิทยากรจากภายนอกซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนมาสอนนักเรียน

“วันลอยกระทง ก็มีการประกวดนางนพมาศ ตั้งแต่อนุบาล ป.1 ป.2 ป.3 ทำมาประกวดกัน มีคนสมัครประมาณ 10 คนก็เยอะนะ...การประกวดกระทง ก็มีวิทยากรจากข้างนอกมาสอน เป็นผู้ปกครองนักเรียน แข่งพับกระทง ตกแต่งกระทง ของรางวัลที่ได้ก็เป็นดินสอ กล่องดินสอ สมุด ...คนเข้าร่วมก็ประมาณ 50 คน อุปกรณ์ที่ทำกระทงบางคนก็เตรียมมา บางคนก็ซื้อเอาหน้าโรงเรียน ชุดละประมาณ 5 บาท ก็จะมีผู้ปกครองมาขาย แล้วก็มีความรู้ในช่วงการประกวด หรือตอนเข้าแถวกิจกรรมหน้าเสาธง”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“แล้วในวันลอยกระทง มีการประกวดนางนพมาศ คุณครูเป็นผู้ตัดสิน โดยแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการขึ้นมาตัดสินตามเกณฑ์ที่กำหนด และให้ตุ๊กตาเป็นรางวัลหรือให้เป็นของผู้ปกครองและนักเรียนชอบมากเลย ก็จะมีงบประมาณจากโรงเรียน ไปซื้อมาหรือผู้ปกครองบริจาค หรือจากงานอื่นๆ อย่างงานวันเด็ก มีตุ๊กตาเหลือมา แต่ถ้าไม่พอก็จะจัดหาเพิ่ม จากผู้ปกครองหรือจากคุณครู บางทีตุ๊กตาเหลือใช้จากที่บ้าน เด็กได้ก็ดีใจ ...มีนักเรียนทำกระทง แต่วันลอยกระทงลอยที่วัดไชยฉิมพลี ตอนนั้นมีวัดมาให้เราทำกระทงส่ง วัดพิบูล ร่วมมือทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนด้วย ถ้ามีงานวันสำคัญ จะมีครูเวรให้ความรู้หน้าเสาธง มีกิจกรรมเสียงตามสาย และมีให้ความรู้ในวิชาสังคม”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“วันลอยกระทง ถ้าตรงกับเด็กเปิดเรียน ให้พับกระทง แล้วก็ให้พูดที่มีความสำคัญของวันนั้น ๆ บางปีก็มีประกวดนางนพมาศ ประกวดการพับกระทง การประกวดมีให้แต่งชุดไทย และถามความรู้สำหรับผู้ประกวดเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทง แล้วก็ให้โหวตเลือก มีนักเรียนเข้าร่วมเยอะนะ อนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 20-30 คน คนเข้าร่วมกิจกรรมเพราะส่วนใหญ่อยากดูลูกตัวเองประกวด ประกวดตอนกลางวัน เพราะเดี๋ยวจะชนกับงานที่วัด และส่วนใหญ่เป็นเด็กเล็กด้วย ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะจัดกลางคืน ก็มีรางวัลเป็นตุ๊กตา ใบประกาศนียบัตรของรางวัลได้นิดหน่อย”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยจัดกิจกรรมวันลอยกระทงในทุก ๆ ปีโรงเรียนจะสอนนักเรียนทำกระทง แล้วนำกระทงมาประกวดกัน เมื่อประกวดเสร็จก็ให้นักเรียนนำไปลอยกับผู้ปกครอง นอกจากประกวดกระทงแล้วยังมีการประกวดนางนพมาศที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้เชิญโรงเรียนไปเข้าร่วมการประกวด ทางโรงเรียนได้ให้ความร่วมมือส่งนักเรียนที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์เข้าร่วมการประกวดเป็นอย่างดี ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เราเคยจัดประกวดกระทงลอย แต่งกระทงแล้วนำไปลอยจริงๆ ประกวดแล้วก็ได้เป็น
วุฒิปัตร์แล้ว แล้วเขาก็ได้เอาไปใช้จริงๆ ไว้ให้พ่อแม่ลอยอะไรอย่างนี้ ก็เป็นความภูมิใจของเขา
การทำงานส่วนมากก็จะแบ่งเป็นทีม”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ประเพณีวันลอยกระทง ก็คือ รับหนังสือทางราชการให้ไปประกวดนางนพมาศบ้าง
ประกวดกระทงบ้าง อันนั้นเราก็ร่วมกับชุมชน หรือบางปี ให้เด็กประกวดกระทงในโรงเรียน เป็น
กระทงใบตองสด”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“วันลอยให้ทำกระทง แล้วกลับไปลอยกับพ่อแม่ที่บ้าน กระทงทำจากต้นกล้วย กับใบตอง”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สอนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

และจากการศึกษาจากเอกสารรายงานการดำเนินโครงการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ได้ระบุถึงกิจกรรมประเพณีวันลอยกระทงในปีการศึกษา 2553 ว่าใน
กิจกรรมหน้าเสาธงได้ให้ความรู้ประวัติประเพณีวันลอยกระทง และนักเรียนร่วมกันร้องเพลงลอย
กระทงเป็นภาษาไทยและอังกฤษ พร้อมทั้งระบุรายชื่อนักเรียนไปเข้าร่วมการประกวดนางนพมาศ
ณ สถานที่จัดงานต่าง ๆ

วันสงกรานต์

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยจัดกิจกรรมวันสงกรานต์
ซึ่งจะจัดเป็นกิจกรรมประกอบเนื้อหาวิชาสังคม โดยจัดให้มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ให้
พร นักเรียนและครูจะช่วยกันการจัดอุปกรณ์ กิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติได้
ถูกต้องตามหลักประเพณีที่ติงาม

“วันสงกรานต์ก็มี ให้ครูไปทำบุญและถวายสังฆทานที่วัด ในเนื้อหาครูสังคมจะเป็นคน
สอน นักเรียนจะได้เรียนตรงนี้อยู่แล้ว”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ประเพณีสงกรานต์มีการรดน้ำผู้ใหญ่ จะไม่ตรงกับช่วงปิดเทอม แต่จะทำในช่วงมีเนื้อหา
นักเรียนจะผลัดกันรดน้ำ มีขันเล็ก ๆ ผลัดกันรดน้ำผู้ใหญ่ แล้วผู้ใหญ่ก็ให้พรนักเรียนชอบ
กิจกรรมนี้ ส่วนใหญ่จะช่วยกันทำ การจัดเตรียมอุปกรณ์ครูจะแนะนำให้นักเรียนเตรียมมา
นักเรียนเอาใบตองมานะ ไม้อะไรเบาๆ อย่างพวกก้านบัว หรืออะไรที่ลอยน้ำได้เนี่ยก็ให้เด็ก
เตรียมมา ผู้ปกครองเด็กบางคนทำสวน ก็จะมีอุปกรณ์เหล่านี้”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค. 53)

“ประเพณีวันสงกรานต์ ตรงกับช่วงปิดเทอมตรงนี้ก็ไม่ได้ทำ แต่คุณครูก็จะไปถวายสังฆทานที่วัด แต่จะมีสอนในเนื้อหาที่จะมีสอนอยู่แล้ว ว่าวันนี้มีความสำคัญอย่างไร แล้วมีพิธีอะไรบ้างในวันนี้ พิธีสงฆ์ น้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ รวมถึงวิธีการเล่นน้ำสงกรานต์กันอย่างไร ไม่ให้เกิดอันตราย”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ โรงเรียนเอกชาติได้เปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อนในเดือนเมษายน โรงเรียนจะจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ก่อนวันหยุดสงกรานต์ โดยจัดให้มีการสงฆ์ น้ำพระพุทธรูป พิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ มีการแห่กลองยาวรอบบริเวณอนุสาวรีย์ผู้ก่อตั้งโรงเรียน มีการละเล่นของเด็กไทย และประกวดแต่งกายชุดไทย

“เราจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ นี้เลยเป็นเอกลักษณ์ ตอนเช้าจะเรียน ตอนเที่ยงจะจัดพระพุทธรูปมาแล้วก็สงฆ์ น้ำพระ สรงน้ำพระเสร็จก็รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ครูและนักเรียนก็จะใส่เสื้อผ้าอนุรักษ์ไทย จัดขบวนกลองยาว แล้วก็มีการละเล่นของเด็กไทยหรือครูจะจัดเกม “

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

และจากการศึกษาเอกสารรายงานการดำเนินโครงการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมชนบทรอบนิคมประเพณีไทย กิจกรรมวันสงกรานต์ได้ดำเนินการจัดต่อเนื่องทุกปี โดยนักเรียนจะได้เข้าร่วมกิจกรรมสงฆ์ น้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน

ภาพที่ 4.17 กิจกรรมวันสงกรานต์ของโรงเรียนเอกชาติ

5)กิจกรรมชมรมดนตรีไทย

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทย เพื่ออนุรักษ์ดนตรีไทยและเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถได้เข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิมได้นำนักเรียนไปฝึกประสบการณ์แสดงงานต่าง ๆ นอกสถานที่ด้วย

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนมีกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดให้มีชมรมดนตรีไทย เพื่ออนุรักษ์ดนตรีไทยและเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถได้เข้าร่วมกิจกรรม

“เราสนับสนุนชมรมดนตรีไทย ตอนนนี้ โรงเรียนจ้างวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้ มีนาฏศิลป์ไทยทั้งในและนอกโรงเรียน ถ้าวัดหนึ่งขอมาเราก็จะช่วยเหลือ ถ้าเอกชนขอมาก็ไป”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ตอนนี้จะเริ่มแล้ว กำลังซื้อเครื่องเสียง อีกหน่อยจะได้รับงานนอกได้ เครื่องดนตรีจะซื้อของดีหน่อย ใช้เงินงบประมาณและเงินบริจาค จากผู้มีพระคุณ ตอนนนี้ก็ได้อุ๊ยใหม่มา 1 คน ก็คงจะดีขึ้น ผอ.ไปหาครูใหม่ที่เขาจบทางด้านนี้มาช่วย ก็มีนักเรียนสนใจอยู่เยอะเหมือนกัน”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.18 กิจกรรมชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดตั้งชมรมดนตรีไทย เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถและสนใจดนตรีไทย นักเรียนได้เรียนรู้ดนตรีและนาฏศิลป์ไทย พร้อมทั้งได้ประสบการณ์จากการรับแสดงงานนอกสถานที่

“มีชมรมดนตรี ชล่วย ระนาด มีนักเรียนสนใจเยอะ ใครที่เป็นสมาชิกชมรมจะได้รับใบประกาศนียบัตร”

(ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“การสอนดนตรีไทย มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ให้นักเรียนเล่นอังกฤษ เป่าขลุ่ย โดยนักเรียนทุกคนจบแล้วจะต้องเล่นดนตรีเป็นทุกคน ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนก็จะเน้นเป่าขลุ่ย แล้วก็การรำพื้นฐานของโรงเรียน”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“โรงเรียนจะมีเล่นอังกะลุง มีกลองยาว เป็นชมรมดนตรีไทย ยังมีคนมาขอไปงานบวช เลย ก็คิดไม่แพง เป็นค่าแต่งหน้า เพราะคนที่มาก็เป็นผู้ปกครองเด็กโรงเรียน แต่ความชอบของเด็กก็ไม่เท่ากัน คนไหนใจรักก็ได้”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยาม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดกิจกรรมชมรมต่าง ๆ ขึ้นตามความสนใจของนักเรียน เช่น กิจกรรมชมรมดนตรีไทย และชมรมนาฏศิลป์ โดยกิจกรรมชมรมดนตรีไทย ทางโรงเรียนได้สนับสนุนเครื่องดนตรีไทยพื้นบ้าน ได้แก่ อังกะลุง เป็นเครื่องดนตรีหลัก ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารและครูดังนี้

“อังกะลุงนั้นเป็นชมรมเท่านั้นเอง ดนตรีไทยที่เคยมีมาจะเป็นชมรม ก็ยังไม่ถึงขั้นบังคับ อังกะลุงชื่อมานานแล้ว”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ดนตรีไทยเป็นสาระเพิ่มเติม แต่ช่วงซัมเมอร์ก็มีสอนวันจันทร์ อังคาร พุธ”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

และจากการศึกษาเอกสารของชมรมนาฏศิลป์ได้ระบุว่าได้สอนพื้นฐานเบื้องต้นของเพลงและการแสดง รวมทั้งสอนร้องเพลงรำวงมาตรฐาน ได้แก่ เพลงชาวไทย เพลงหญิงไทยใจงาม ทั้งนี้ วัตถุประสงค์หลักของชมรมเพื่อให้ให้นักเรียนผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียน และให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างถูกต้องตามความสามารถของตนเอง

6)กิจกรรมเกี่ยวกับภาษาไทย

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการอนุรักษ์ภาษาไทย โดยโรงเรียนฐานไทยให้นักเรียนพูดและเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง ให้ใช้เลขไทยแทนเลขอารบิก ส่วนโรงเรียนเทพนิยามและโรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมวันภาษาไทยขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาไทยด้านต่าง ๆ นอกจากฐานการเรียนรู้และแสดงผลงานของนักเรียนแล้ว โรงเรียนจัดการแสดงและการแข่งขันทักษะภาษาไทยด้วย

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย ได้ปลูกฝังให้นักเรียนเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง ใช้เลขไทยแทนเลขอารบิก การพูดภาษาไทย โรงเรียนปลูกฝังให้นักเรียนพูดไพเราะ ออกเสียงอย่างถูกต้อง

“ภาษาหรือตัวหนังสืออาจจะเขียนเพี้ยนไปบ้าง แต่ครูผู้สอนก็พยายามจะดึงตรงนี้ก็กลับคืนมาให้ได้ ซึ่งเด็กจะเขียนเป็นตัวการ์ตูนไปเลย หรือตัวภาษาไทยจะเขียนคล้ายตัวภาษาอังกฤษ

ความคิดของเด็กวิวัฒนาการไปเยอะ ในความเป็นไทยก็ยังอยู่ มั่นใจได้เลยว่าความเป็นไทยของเด็กไทยยังดำรงอยู่ถึงปัจจุบันนี้ ความคิดความอ่านของเขาจะพัฒนาไปเทียบเท่ากับนานาชาติอารยประเทศเหมือนกัน แต่ว่าในเรื่องของคำพูดก็ยังคงเดิมไว้ แล้วก็คำพูดของคนไทยที่เป็นไทยแท้จะพูดกันค่อนข้างช้า แล้วก็ห้วนๆ เหมือนชาวสวนพูดกัน แต่เด็กสมัยนี้จะพูดห้วน ๆ ไม่มีครับ ไม่มีหางเสียง แต่อยู่ที่โรงเรียนจะติดกับอยู่ทางบ้านเขาจะเรียกเพื่อนได้ แต่อยู่ในโรงเรียนเขาจะพูดมีหางเสียง ครูครับ ครูขา โรงเรียนจะมีอิทธิพลกับเขามาก ไม่ใช่แต่เพียงวิชาสังคม วิชาอื่นก็พูดด้วย”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“ปลูกฝังให้ใช้เลขไทยแทนเลขอารบิก บอกกติกาของเด็กว่า ต้องใช้เลขไทยในการเขียนหนังสือ ช่วงแรกให้เขียนอารบิกได้ แล้วต่อไปก็ค่อย ๆ เปลี่ยน...แล้วก็ให้นักเรียนจำไว้ว่า พูดไม่ผิด อ่านไม่เพี้ยน เขียนไม่พลาด”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

นอกจากนี้จากการสังเกตระหว่างการสอนทากลุ่มกับนักเรียนพูดจาไพเราะ มีหางเสียง และจากการสังเกตนักเรียนโดยทั่วไปที่เข้ามาสอบถามคนแปลกหน้า ก็คือผู้วิจัย ซึ่งนักเรียนก็ได้เข้ามาสอบถามอย่างสงสัยด้วยถ้อยคำที่สุภาพ มีหางเสียงครับ ค่ะ

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดกิจกรรมวันภาษาไทยขึ้นพร้อมกับงานวันสุนทรภู่ โดยจัดให้มีการแข่งขันทักษะทางภาษาไทย ได้แก่ การคัดลายมือ โคร่งกลอน คำขวัญ บทอาขยาน วาดรูปประกอบสุภาสุคติสำนวนไทย ผู้ที่ชนะเลิศการแข่งขันวันภาษาไทยของโรงเรียนจะได้เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันในระดับต่อไป นอกจากการแข่งขันทักษะภาษาไทยแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นอีก ได้แก่ การแสดงละครวรรณกรรมและละครนิทานพื้นบ้าน

“วันภาษาไทยได้มอบหมายให้ครูกลุ่มสาระภาษาไทยเป็นคนดูแล มีการแข่งขันคัดลายมือ แต่งกลอน แต่งคำขวัญ มารยาทไทย เป็นการคัดเลือกตัวแทนโรงเรียนไปด้วยในตัว แล้วก็มีการแสดงละครเรื่องพระอภัยมณี นักเรียนจะแสดงกันเอง ครูก็ไปช่วยแต่งตัว ช่วยซ้อมให้ บางปีก็มีแสดงละครนิทานพื้นบ้าน ปลายทุ่ง สังข์ทอง พอแสดงเสร็จก็มอบประกาศียบัตร มอบรางวัลให้นักเรียน”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“วรรณกรรมก็จะสอน เรื่องพระอภัยมณี แล้วก็มีการงานวันภาษาไทย ก็จะมีกิจกรรม มีแต่งตัวประกวด เล่าเรื่อง แสดงละครเป็นการยกตอนหนึ่งของเรื่องพระอภัยมาแสดงให้ดู

นักเรียนเป็นคนแสดง ครูจะช่วยในเรื่องการซ้อม การแต่งตัว จริงนิทานพื้นบ้านเด็กๆ เขาก็รู้เเยอะนะ แต่ถ้าเรื่อง ปลาบู่ เจ้าเงาะ นักเรียนจะรู้ แบบเรียนไม่มีแล้ว แต่จะเป็นบทกลอน และบทอาขยาน ก็จะมาทำให้เด็กคัดไทย ให้ฝึก แล้วก็ใส่สุภาษิตสำนวนไทย เริ่มจากสุภาษิตใกล้ตัว แล้วก็ให้เด็กหามาเพิ่ม แล้วก็ให้เด็กวาดรูป ตามความหมาย ก็มีรูปโปสเตอร์ที่มีอยู่แล้วในห้อง ก็เอามาทำมาจัดบอร์ด”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิมม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“วันภาษาไทยมีแสดงละครเรื่องพระอภัยมณี เป็นงานสุนทรภู่ด้วยค่ะ มีเพื่อนในห้องได้ไปแสดงด้วย หนูก็ไปช่วยเพื่อนแต่งตัว ไปดูเขาซ้อมด้วย ก็สนุกดีค่ะ แล้วก็มีการประกวดคัดลายมือเรียงความ ท่องอาขยาน ปีนี้ไม่ได้แข่งอะไรเลย เคยไปประกวดแต่งกลอนอยู่ปีหนึ่ง ก็ไม่ได้”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิมม, สนทนากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจะจัดกิจกรรมภาษาไทยขึ้น ในวันที่ 29 กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ มีกิจกรรมเป็นฐานทักษะทางภาษาไทยและวรรณกรรม และจัดประกวดแข่งขันด้วย

“วันภาษาไทยวันที่ 29 กรกฎาคม จัดเกี่ยวกับประกวดคัดไทย คัดไทยมีภายนอกด้วย คัดไทยหัวกลม มีโครงการพัฒนาด้านภาษาไทย ทางกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยทำอยู่ มีเกี่ยวกับวรรณกรรม”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“วันภาษาไทยก็จะจัดเป็นฐาน เกี่ยวกับเรื่องภาษาไทย นักเรียนชอบ เด็กจะไม่มีหนีเลย โรงเรียนมีนโยบายว่าเด็กอยู่ตรงไหน ครูประจำชั้นต้องอยู่ด้วย มันจะหนักที่ครูประจำชั้น”

(ภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“หนูชอบแต่งกลอนค่ะ พอถึงวันภาษาไทย ก็จะเข้าแข่งขันด้วย ก็ได้ที่ 1 ที่ 2 ตลอด แล้วก็เรียงความตามหัวข้อที่ครูให้ ก็แล้วแต่ว่าใครจะชอบแบบไหน บางคนก็คอยให้กำลังใจเพื่อนในห้อง”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

7)กิจกรรมฝึกมารยาทไทย

โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิมมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมารยาทไทย ได้แก่ การไหว้ การพูดจา การแสดงออกต่อผู้อื่น นอกจากการฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัยแล้วยังมีการประกวดมารยาทไทยด้วย

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ มารยาทไทยจนเป็นนิสัย ได้แก่ การไหว้ พุดจาสุภาพ ความอ่อนน้อมถ่อมต้น เชื้อพืงและให้ความเคารพต่อผู้อื่นหรือผู้อาวุโส โดยครูจะเป็นผู้ประเมินการปฏิบัติของนักเรียน แล้วนำไปรายงานครูประจำชั้น นอกจากนี้ฝึกปฏิบัติแล้วยังมีการประกวดมารยาทไทยเป็นกิจกรรมที่องค์กรภายนอกจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นไทย ทำให้โรงเรียนมีโอกาสได้ฝึกมารยาทให้กับนักเรียนอย่างมีเป้าหมาย และคัดเลือกตัวแทนของโรงเรียนไปประกวดแข่งขันกับโรงเรียนอื่น ๆ แต่โรงเรียนฐานไทยกิจกรรมนี้ไม่ได้มุ่งเพียงแค่ผลรางวัล แต่ต้องการให้เด็กได้ร่วมกิจกรรม

“การปลูกฝังใช้ระบบการไหว้ เมื่อนักเรียนเจอครูต้องไหว้ เช่น ตอนเช้าเมื่อนักเรียนเข้ามาหน้าประตูเจอครูก็จะไหว้แบบคนไทย และมีไปประกวดมารยาทที่วัดมหาธาตุเชิงชุมเราก็ไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไป อย่างพวกวัฒนธรรมเราไปเรื่อย ได้โล่และได้ถ้วยมาเป็นประจำ แต่บางครั้งก็ไม่ได้ก็มีเหมือนกัน การคัดเลือก ครูจะเป็นคนคัด ดูที่เรียบร้อย ความประพฤติดี ครูประจำชั้น เขาจะรู้ว่าเด็กเป็นยังไง อีกอย่างต้องดูที่การปฏิบัติด้วย ก็จะทำให้เด็กคนนี้ทำทางเป็นยังไง ทำได้ไหม ถ้าปฏิบัติดูแล้วไม่เรียบร้อย ไม่แข็งแรง บางปีเขาก็ไม่พาไป ยกเว้นบางคนพาไปแล้วไม่ได้ดู แต่ส่วนใหญ่ต้องดู เวลาพานักเรียนออกไปนอกสถานที่ต้องมีหนังสือขออนุญาตผู้ปกครอง ต้องขออนุญาตก่อนถึงจะออกไปได้ ก็มีโรงเรียนเข้าร่วมหลายโรง ทั้งกรุงเทพมหานคร แต่การไปแข่งขัน จะมุ่งเน้นผลรางวัลอย่างเดียวไม่ได้ จะทำให้เด็กเครียด ก็ให้นักเรียนทำให้เต็มที่เท่าที่ทำได้”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ให้นักเรียนไหว้เมื่อพบผู้ใหญ่ พุดให้ไพเราะ พุดคำสุภาพ เมื่อผู้ใหญ่ขอร้องให้ทำอะไร ให้ช่วยผู้ใหญ่ คนที่ขยัน พอเรียกให้ยกอะไรรีบรุมมาช่วยกันเต็มที่”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“การเดิน การไหว้ เมื่อผ่านผู้ใหญ่เด็กจะมีกิริยาอย่างไร ครูจะคอยประเมิน แล้วนำมาชี้แจงกับครูประจำชั้นเป็นรายคน”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.53)

“มีการประกวดมารยาทไทยของธนาคารนครหลวง ก็จะมีให้เดินผ่านผู้ใหญ่ กิจกรรมนี้ เน้นให้เด็กได้ร่วมกิจกรรม แพ้ชนะไม่เป็นไร อยากให้เด็กได้ฝึกฝน”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดกิจกรรมฐานมารยาทไทย ในช่วงก่อนเปิดเทอมแรกให้นักเรียนที่ขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาเตรียมความ

พร้อมที่จะเป็นนักเรียนชั้นประถม เรื่องที่นำมาสอนเป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้หรือต้องปฏิบัติในโรงเรียน เช่น การไหว้ การแต่งกาย เป็นต้น ครูจะจัดเป็นฐานการเรียนรู้ มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาช่วยดูแลน้อง สาธิตท่าทางประกอบให้น้องดูเป็นตัวอย่าง นอกจากนี้โรงเรียนได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดมารยาทไทยที่องค์กรเอกชนให้การสนับสนุนด้วย จุดประสงค์การเข้าร่วมประกวดมุ่งเน้นกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติมากกว่าผลรางวัลที่จะได้รับ ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“มีการจัดส่งประกวดการไหว้ ของธนาคารนครหลวงไทย ไม่ได้หวังรางวัล แต่อยากกระตุ้น แล้วก็มีส่วนทำนองสรภัญญะ แพ้ชนะไม่เป็นไร คือ อยากให้เด็กทุกคนฝึกกัน”

(ผอ.ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 4 มี.ค.53)

“มีการประกวดมารยาทไทย รายละเอียดเล็กๆต้องถามคนที่ทำโครงการวัฒนธรรมไทย ซึ่งตอนนั้น ผอ.คนเก่าเคยแบ่งตัวโครงการ แต่ว่าพอเปลี่ยนผอ.ก็มีบางโครงการก็คงไว้”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ช่วงต้นปีการศึกษา มีการจัดเป็นฐาน ฐานมารยาทไทย ฐานโรงอาหารในสถานศึกษา”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“อย่างสมมติว่าเปิดเทอมแรกๆ จะเป็นฐาน เป็นกิจกรรมวันหนึ่ง เหมือนกันเรียน แต่ว่าจะมีให้เวียนฐาน มีฐานการไหว้ การแต่งกายในโรงเรียน ซึ่งมันก็มีในเรื่องมารยาทการกราบการไหว้ การอยู่ในโรงเรียน เวียนฐาน คนที่ทำก็จะเป็นครู อาจจะมีเด็กป.6 ช่วย ช่วยทำท่า ช่วยแนะนำ นิดๆ หน่อยๆ”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“มีให้ไปช่วยครูตอนน้อง ป.1 เข้าเรียนใหม่ๆ พาน้องเข้าแถว เดินเวียนตามฐานของคุณครูเพื่อนบางคนต้องไปทำท่าตัวอย่างให้น้องดูด้วย..ได้ไปแข่งประกวดมารยาทไทย มีไหว้ผู้ใหญ่ ไหว้เพื่อน ไหว้พระ การกราบ แล้วก็การแสดงท่าทางตามที่ให้ทำ ก็ตื่นตื่นที่ได้ออกไปนอกโรงเรียน ก็มีของธนาคารนครหลวงไทย ก่อไปแข่ง ครูเขาจะคิดตัวก่อน ให้ทุกคนลองทำในห้อง แล้วครูเขาจะเลือกไปเอง”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิยม, สอนทนากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

8)กิจกรรมเสี่ยงตามสาย

โรงเรียนเทพนิยมและโรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมเสี่ยงตามสาย ให้ความสาระ ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญและสาระประโยชน์ต่าง ๆ รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนเทพนิยม

โรงเรียนเทพนิยมปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดกิจกรรมเสี่ยงตามสาย ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวันสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งประเพณี

และวัฒนธรรมไทย ในช่วงเช้าก่อนเข้าแถวและช่วงพักกลางวัน โดยครูเป็นผู้พูดให้ความรู้เสียงตามสายและในบางครั้งนักเรียนก็พูดเสียงตามสายด้วย ซึ่งทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นผู้นำและความกล้าแสดงออก

“แล้วก็มีกิจกรรมเสียงตามสายให้ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมไทย บอกประวัติความเป็นมาให้นักเรียนเข้าใจ ส่วนใหญ่จะเป็นครูที่เป็นคนให้ความรู้แก่นักเรียนตอนเช้าก่อนเข้าแถว ช่วงกลางวันก็นักเรียนช่วยบ้าง ให้นักเรียนเขาได้ฝึกฝนความเป็นผู้นำ ความกล้าแสดงออก”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ถ้ามีงานวันสำคัญ จะมีครูเวรให้ความรู้หน้าเสาธง มีกิจกรรมเสียงตามสายให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ และในวิชาสังคมก็สอน”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ในวันสำคัญต่างๆ ก็จะมีการครูหรือไม่ก็นักเรียนชั้น ป.6 พูดเสียงตามสาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสำคัญของวันต่าง ๆ อย่างวันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันลอยกระทง”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิม, สอนทากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดกิจกรรมเสียงตามสาย ในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติจะให้ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญของวันนั้นๆ และในวันปกติจะให้เกสต์สาระความรู้ที่มีประโยชน์ โดยนักเรียนชั้น ป.6 จะเป็นผู้พูดให้เพื่อนและน้องๆ ฟัง นอกจากให้พูดให้ความรู้แล้ว ยังมีการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเก็บเป็นคะแนนสะสมอีกด้วย

“ที่นี่เราจะมีเสียงตามสายคอยให้ความรู้แก่นักเรียน ถ้าเป็นวันสำคัญต่าง ๆ ก็จะทำให้ความรู้เกี่ยวกับวันนั้น ๆ แต่ถ้าเป็นวันธรรมดา ก็จะทำให้ความรู้เป็นเกสต์สาระความรู้”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ฝึกให้นักเรียนอ่านเสียงตามสายแล้วให้ผู้ฟังตอบคำถามจากเสียงตามสายว่าวันนี้ที่เขาพูดอะไรบ้าง ส่วนใหญ่คนที่พูดเสียงตามสายจะเป็นพี่ ป.6 นอกจากเสียงตามสาย ก็จะมีวันสำคัญต่าง ๆ ทางหมวดจะฝึกเด็กให้พูด แล้วมีการตอบคำถาม ซึ่งการตอบคำถามก็จะมีคะแนนเก็บให้ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีเพื่อนในห้องพูดเสียงตามสาย ให้ความรู้แก่น้อง ๆ ช่วงเช้าแถวหน้าเสาธงและช่วงพัก ”
(นร.ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

9)กิจกรรมโฮมรูม

โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมโฮมรูม(home room) รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยครูประจำชั้นจะได้พบและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน และจะสอนเน้นในเรื่อง คุณธรรม ความกตัญญูรู้คุณต่อบิดา มารดา หน้าที่ของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน คือ ต้องช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน นอกจากคุณธรรมแล้วก็ สอดแทรกเกี่ยวกับมารยาทการเดิน การไหว้ด้วย

“ให้ฝึกปฏิบัติ การรักษานขนบธรรมเนียมประเพณี ก่อนที่จะโฮมรูม พบครูประจำชั้นต้องเดินเข้าห้องอย่างมีระเบียบ ครูประจำชั้นจะยืนอยู่หน้าประตูทุกเช้า เด็กจะต้องรู้จักระเบียบในเรื่องของการไหว้ ซึ่งการไหว้เป็นวัฒนธรรมของไทย เพราะฉะนั้นต้องสืบสานตรงนี้ไปให้เด็กรู้ เมื่อเด็กโตไปภายภาคหน้าแล้วเนี่ยจะได้รู้ถึงวัฒนธรรมไทยตรงนี้ แล้วก็เรื่องของการไหว้ ไม่ใช่ยกมือเฉย ๆ เด็กจะต้องให้ทราบว่านักเรียนหญิงไหว้อย่างไร นักเรียนชายไหว้อย่างไร นักเรียนหญิงย่อเข้า ไหว้แล้วก้มศีรษะลง ตรงนี้เป็นท่าที่สวยงาม ครูประจำชั้นจะสอนในช่วงโฮมรูม และครูทุกรายวิชา”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ความกตัญญู กิจกรรมโฮมรูม และชั่วโมงสอน เป็นการตั้งคำถามแล้วให้นักเรียนตอบ ว่ากิจวัตรประจำวันเธอทำอะไรบ้าง ทำแล้วมันดี เป็นบวกเป็นลบอย่างไร

(ครู สังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“แล้วก็มีกิจกรรมโฮมรูม ที่ครูจะพูดคุยก่อนกลับบ้านว่า ให้ช่วยเหลือการงานพ่อแม่ สอดแทรกความกตัญญูในช่วงเย็น”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

10)กิจกรรมคู่วิตทัศน์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย

โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมคู่วิตทัศน์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยจัดเป็นกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา และนอกจากเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนแล้ว โรงเรียนยังได้พานักเรียนไปร่วมงานในบางโอกาสอีกด้วย

“สอนตามบทเรียน แล้วก็มีวีดิทัศน์และมีหนังสือห้องสมุด เกี่ยวกับประเพณีต่าง เช่น พิธีแต่งงาน งานบวชพระ โรงเรียนก็จะพานักเรียนไปช่วยงาน เด็กก็ ได้เห็น เมื่อก่อนก็มีเชิญ ไปแสดงรำกลองยาว”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ในเนื้อหาจะมีสอนเกี่ยวกับประเพณีไทยด้วย ก็จะมีหมด งานแต่ง งานบวช ก็มีให้ดู วีดิโอ แล้วก็ให้ทำรายงานเป็นกลุ่ม”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“ครูเขาให้ดูวีดิโอประเพณีไทย แล้วให้ไปหาข้อมูลเพิ่มเติมในอินเทอร์เน็ต ทำรายงาน เป็นกลุ่ม เอามาอภิปรายหน้าชั้นเรียน...แล้วก็เคยไปงานบวชลูกคุณครูด้วย”

(นักเรียน ร.ร.ฐานไทย, สอนทนากลุ่ม, 5 มี.ค.53)

11) การอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมไทย

โรงเรียนเอกชาติมีการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมไทย รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยให้นักเรียนประดิษฐ์งานศิลปหัตถกรรมไทย ได้แก่ การเย็บกระทง 4 มุม 6 มุม การตัดพวงมโหตร สนุบายบวบ ลูกประคบ

“ในช่วงโมงเกี่ยวกับอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมก็ให้เด็กเย็บกระทง 4 มุม 6 มุม ตามสิ่งที่เราควรจะสอน แล้วก็ตัดกระดาษเป็นพวงมโหตร อันนี้อยู่ในโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรม”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“กลุ่มการงานครูให้ทำ น้ำยาปรับผ้านุ่ม ทำข้าวเกรียบว่าว ทำลูกประคบ สนุบายบวบ ทำชุดรีไซเคิล”

(นร.ร.ร.เอกชาติ, สอนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

จากการศึกษาเอกสารประกอบการดำเนินงาน โครงการ ครูผู้รับผิดชอบโครงการได้จัดทำรายงานได้ระบุการดำเนินงานของการทำพวงมโหตร การทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม การทำข้าวเกรียบว่าว การเย็บกระทง 4 มุม 6 มุม

ภาพที่ 4.19 นักเรียนโรงเรียนเอกชาติทำพวงมโหตร และการเย็บกระทง 4 มุม 6 มุม

12)กิจกรรมชมละครวรรณกรรม

โรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมชมละครวรรณกรรม รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยร่วมกับสถาบันภายนอกเข้ามาแสดงละครวรรณกรรมให้นักเรียนที่โรงเรียนเปี่ยมสุวรรณดู ได้แก่ นิสิตจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และทางโรงเรียนสามารถเลือกเรื่องละครได้ สถานที่จัดการแสดงอยู่หอประชุมของโรงเรียน

“วรรณกรรมในกลุ่มสาระภาษาไทย เขาจะมีละครสดเข้ามาจากภายนอกมาติดต่อกับทางโรงเรียน ก็แสดงที่หอประชุม วรรณกรรม วรรณคดี”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“อย่างเรื่องวรรณกรรม ส่วนใหญ่ก็คือ ทางมหาวิทยาลัยศิลปากรเขาจะส่งโบว์ชัวร์มาให้ แล้วให้เด็กเลือกว่าจะดูเรื่องอะไร เมื่อปีที่แล้วพี่เอาเรื่องมะกะโท แล้วเรื่องพระอภัยมณี สังข์ทอง เป็นละครที่แสดงด้วยนักศึกษา ก็จะเอามาให้เด็กดู”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.20 กิจกรรมชมละครวรรณกรรมของโรงเรียนเอกชาติ

5. กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย

จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมหน้าเสาธง 2) การติดตามพงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รายละเอียดของกิจกรรมมีดังนี้

1) กิจกรรมหน้าเสาธง

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมหน้าเสาธง โดยกิจกรรมหน้าเสาธงประกอบด้วย การเชิญธงชาติ การร้องเพลงชาติ สวดมนต์ การร้องเพลงสดุดีมหาราชา กล่าวคำปฏิญาณตน และครูกล่าวให้โอวาท ใน 1 สัปดาห์ กิจกรรมหน้าเสาธงอาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในบางรายการ เช่น อาจกำหนดให้วันใดวันหนึ่งในช่วงที่ครูให้โอวาท เป็นการมอบประกาศนียบัตรให้นักเรียนที่เข้าร่วมและชนะเลิศการแข่งขันต่าง ๆ แทน และโรงเรียนในเทศนิคมที่เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เคยให้ครูไปอบรมพระราชบัญญัติธงชาติแล้วนำมาเผยแพร่ให้เพื่อนครูและนักเรียนทราบและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย โดยจัดกิจกรรมหน้าเสาธง ประกอบด้วย การเชิญธงชาติ การให้ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ การร้องเพลงสดุดีมหาราชา การกล่าวคำปฏิญาณตน ครูครูกล่าวให้โอวาท และมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณแก่นักเรียนที่ทำความดี หรือเป็นตัวแทนไปประกวด โรงเรียนได้ให้ความสำคัญและปลูกฝังให้นักเรียนร้องเพลงชาติถูกต้อง พร้อมทั้งเข้าใจความหมายของเพลง โดยครูเวรในแต่ละวันจะอธิบายหน้าเสาธง และในวิชาดนตรีก็ให้ฝึกร้องให้ถูกต้องและสอนความหมายของเพลง

“นักเรียนจะร้องเพลงชาติทุกวัน และจะให้หัดร้องเพลงด้วย เพราะเดี๋ยวร้องไม่ถูกต้อง เช่น การออกเสียงเพี้ยน ไม่ถูกทำนอง ซึ่งไม่ใช่เรื่องตลก แต่ต้องปรับปรุงแก้ไข บางโรงเรียนก็มีเหมือนกัน คือ นักเรียนจะร้องแบบราบเรียบ และมีการสอนความหมายของเนื้อเพลงด้วย พร้อมทั้งปลูกฝังให้นักเรียนยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“โรงเรียนได้ปลูกฝังสำนึกรักชาติโดยให้นักเรียนร้องเพลงชาติ สะกดคำได้อย่างชัดถ้อยชัดคำ ให้นักเรียนดูเนื้อเพลงว่าเป็นอย่างไรบ้าง แล้วบอกความหมาย ครูเวรในแต่ละวันจะอธิบายก่อนที่นำเสนอเรื่องอื่น พยายามให้ออกเสียง ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“เด็กจะเริ่มร้องเพลงชาติได้ตอนป.1 อนุบาลยังร้องไม่ได้ ก็ยืนตรงเฉยๆ ครูจะสอนอยู่แล้ว ว่าจะให้รักความเป็นไทยในเนื้อหา แต่เด็กเล็กๆ เขาจะรู้แค่พื้นสี ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กด้วย ถ้าเป็นเด็กป.5-6 ก็สอนความหมายของเนื้อร้องด้วย”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ให้นักเรียนร้องเพลงชาติให้ถูกต้อง และรู้ความหมายของธงชาติและเพลงชาติ ตั้งแต่ อนุบาล อย่างเช่นคำว่า ผไท ซึ่งหมายถึง แผ่นดิน ที่แสดงถึงความสามัคคีกัน เนื้อเพลงท่อนที่ว่า แต่ถึงรบไม่ขลาด ระหว่างที่ร้องจะต้องเปล่งเสียงคำควบกล้ำให้ถูกต้อง ไม่เช่นนั้นแล้วจะกลายเป็น แต่ถึงรบไม่ขาด การร้องเพลงชาติอย่างชัดถ้อยชัดคำและรู้ถึงความหมายอย่างทราบซึ่ง จะทำให้นักเรียนรู้สึกสำนึกในความหมายของความเป็นชาติไทย และร้องเพลงสดุดีมหาราชา และงานสำคัญให้ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี เมื่อก่อนร้องเพลงภูมิของแผ่นดิน แต่ว่ามีการโต้แย้งเกี่ยวกับเนื้อร้องเพลง ภูมิของแผ่นดิน ว่า คำว่า พ่อหลวง นั้นไม่สามารถใช้ได้ จึงกลับมา ร้องเพลงสดุดีมหาราชาเช่นแต่ก่อน”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธง จะมีวงดุริยางค์บรรเลงเพื่อเตรียมตัวเข้าแถวตอน 7.45 น. จัดระเบียบแถว ดูแลห้อง พี่ ป.6 นำร้องเพลงชาติ สวดมนต์ บทสั้นในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี และ สวดมนต์ยาวในวันศุกร์ ต่อจากนั้นร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี กล่าวคำปฏิญาณตน คีล 5 และ ครูพูดหน้าเสาธง หรือรับมอบรางวัลหน้าเสาธง เช่น วาดรูป กีฬา รำ”

(นร.ร.ร.ฐานไทย, สนทนากลุ่ม, 5 มี.ค. 53)

ภาพที่ 4.21 กิจกรรมหน้าเสาธงของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย โดยจัดกิจกรรมหน้าเสาธง ร้องเพลงชาติ กล่าวคำปฏิญาณตน อ่านเนื้อเพลงชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของเนื้อเพลงชาติ การแสดงความเคารพต่อธงชาติ

“ให้นักเรียนร้องเพลงชาติ เคารพและนำธงชาติมาผูกก่อนเชิญธงขึ้นยอดเสา แล้วก็เก็บธงชาติ ทำเพื่อให้มีความสำนึกรักชาติ และเป็นการทำความเคารพต่อธงชาติ ซึ่งก็จะมีระเบียบของเขายู่ เพื่อให้เกิดความสำนึกว่าธงชาติและเพลงชาติเป็นของสูง”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนมารับธงชาติที่ห้องผู้อำนวยการ แล้วก็ทำเคารพ แล้วเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา นักเรียนจะมารับธงชาติไปผูกที่เสาและเชิญธงชาติตอน 8 โมง ตอนเย็นการโรงจะเก็บมาไว้ที่ห้องผู้อำนวยการ เป็นการให้ความเคารพความเป็นชาติ...มีกล่าวคำปฏิญาณตนอ่านเนื้อเพลงชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของเนื้อเพลงชาติ”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ได้ไปอบรมพระราชบัญญัติธงชาติ และธงที่เกี่ยวข้อง พยายามปลูกจิตสำนึกให้รักชาติ โดยผ่านการปฏิบัติต่อธง เช่น ถ้ามีการเชิญธงไปที่เสาธง ต้องมีการทำความเคารพโดยการใส่พาน พอถึงเวลาเข้าเรียนก็ให้เด็กถือพานไปพับ อย่างเรียบร้อย ถ้าถึงเวลาเอาลงให้ภารโรงพับเก็บใส่พาน และการแสดงออกต่อธงชาติ ไม่ขยำ ไม่เอาธงชาติที่เก่าแล้วไปขีดโต๊ะ หรือวางชาติที่ขาดวิน หรือในสถานที่ราชการยังดูดีอยู่เสมอ ไม่ใช้ธงชาติเก่าหรือที่สีซีด คงเหมือนกับการเคารพธงชาติทุกจังหวัดมั่ง แต่ว่าอันนี้ให้เด็กปฏิบัติทุกวัน บังเอิญว่าเริ่มใกล้ปิดเทอมอยู่แล้ว จะเริ่มทำอีกครั้งในเทอมหน้า ก่อนจะร้องเพลงชาติจริงก็จะมีให้ท่องเนื้อร้องก่อนด้วย ประเทศไทย รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย และสอนความหมายของเพลงชาติด้วย ร้องเพลงชาติแล้วก็แปลด้วย ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ทุกวันๆ ในชั้น ป.1 2 3 เพราะแก้ปัญหาเรื่องเด็กร้องเพี้ยน หรือร้องเพลงเป็นนกขุนแก้วนกขุนทอง”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ร้องเพลงชาติ เมื่อก่อนนี้ให้ร้องเพลงเฉยๆ เดี่ยวนี้มีให้เชิญธงด้วยนะเชิญธงจากในห้องไปผูกที่เสาธง ทำเพื่อให้เห็นคุณค่า ว่าธงชาติเป็นสิ่งสำคัญ คือการผูกธงชาติเมื่อเราชักธงชาติเสร็จก็ต้องถอดออกมาใส่พานแล้วเก็บในห้อง ให้ความสำคัญ ตอนเช้าต้องยืนเคารพก่อน แล้วก็เอาใส่พานไป ตอนเย็นก็เก็บ ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของภารโรง เพราะนักเรียนเขาจะไม่อยู่แล้วตอน 6 โมงเย็น”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย โดยจัดจะกิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธงใน 1 สัปดาห์รูปแบบกิจกรรมหน้าเสาธงก็จะแตกต่างกันออกไป แต่โดยรวมแล้วได้มีการปฏิบัติกิจกรรมเรียงลำดับกันดังนี้ ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี กล่าวคำปฏิญาณตน และในวันจันทร์อบรมคุณธรรม จริยธรรมระเบียบวินัย บางครั้งให้นักเรียนแสดง

บทธาปสมมติ และส้อมให้นักเรียนมาปฏิบัติ วันพฤหัสบดีมีการร้องเพลงครู ทำกายบริหารและตรวจสุขภาพ ส่วนในวันสำคัญต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนา วันสำคัญของชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ ก็จะทำให้ความรู้ในเรื่องนั้นด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูและสนทนากลุ่มนักเรียนดังนี้

“เรื่องของเพลงชาตินักเรียนจะร้องเพลงชาติแบบมีดนตรีประกอบ เมื่อร้องเพลงชาติแล้วก็สวดมนต์ พระมหากษัตริย์เราก็ร้องเพลงถวายราชสดุดี ส่วนวันพฤหัสบดีเราจะร้องเพลงครูเพื่อให้นักเรียนสำนึกในพระคุณของครู ...และวันสำคัญเกี่ยวกับสถาบันก็จะมีนักเรียนมาพูดหน้าเสาธงถึงวันสำคัญนั้น ๆ เช่นวัน จักรี วันเกิดของในหลวง ก็พูดถึงวันสำคัญนั้นๆ”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ทุกวันจันทร์ก็จะมีการแสดงบทธาปสมมติของเด็กให้ดู เช่น การไหว้ การเดินผ่านผู้ใหญ่เป็นกิจกรรมหน้าเสาธง ให้นักเรียนได้ดูว่าการเดินการไหว้ของนักเรียนที่ถูกต้องเป็นอย่างไร เขาจะมีในแต่ละสัปดาห์ ก่อนนักเรียนเข้าห้องเรียน”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ตอนเช้าร้องเพลงชาติ สวดมนต์ แล้วก็ร้องเพลงพ่อแห่งแผ่นดิน ถ้าเป็นวันพฤหัสบดีจะร้องเพลงครูในดวงใจ”

(น.ร.ร.เอกชาติ, สนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

และจากการศึกษาเอกสารโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ กิจกรรมหน้าเสาธงเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมด้วย โดยมอบหมายให้ครูเป็นผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.22 นักเรียนโรงเรียนเอกชาติแสดงบทธาปสมมติในวันสำคัญต่าง ๆ ในกิจกรรมหน้าเสาธง

2)การติดภาพชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

โรงเรียนฐานไทย โรงเรียนเทพนิม และโรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกด้านสัญลักษณ์ของชาติไทย โดยการติดภาพชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ในห้องเรียน และโรงเรียนฐานไทยยังได้มีการติดประติมากรรมนูนต่ำไว้บริเวณด้านนอกอาคารเรียนด้วย

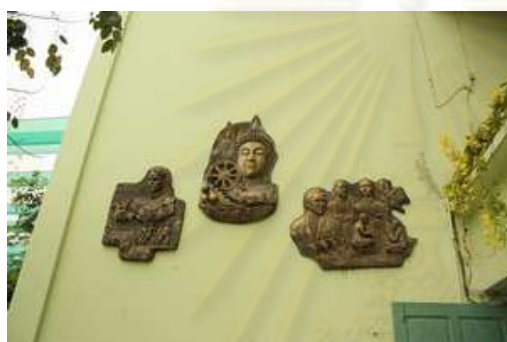
โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยมีการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย ด้านสัญลักษณ์ของชาติไทย โดยการจัดประดิติกรรมแบบนูนต่ำและภาพชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไว้ภายในโรงเรียน

“ปลูกฝังความรักชาติโดยติดรูปภาพ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ในทุกห้องเลย รูปในหลวงติดอยู่ทุกห้อง”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

จากการสังเกตโรงเรียนฐานไทยได้จัดประดิติกรรมแบบนูนต่ำเกี่ยวกับประวัติชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ที่ด้านนอกอาคารเรียนสี่ลุนทร

ภาพที่ 4.23 ประติมากรรมแบบนูนต่ำและภาพชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมได้ติดภาพชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไว้ในห้องเรียน บริเวณด้านบนของกระดานดำ ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูสังคมดังนี้

“แต่ละห้องก็จะติดภาพชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ไว้บนกระดานดำ เวลาทำกิจกรรม เช่น สวดมนต์ ร้องเพลงชาติ หรือว่าเพลงสรรเสริญพระบารมี นักเรียนจะได้มีภาพตรงไว้ให้ระลึกถึงได้ด้วย”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

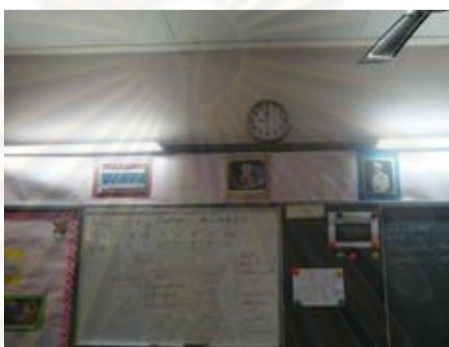
ภาพที่ 4.24 การติดภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยของโรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเอกชาติ

จากการสังเกตโรงเรียนเอกชาติได้ติดภาพชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไว้ในห้องเรียน บริเวณด้านบนของกระดานดำ

“ในแต่ละห้องจะมีภาพชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ติดไว้ทุกๆ ห้อง ซึ่งเป็นภาพของ 3 สถาบันหลักที่โรงเรียนได้ติดมานานมากแล้ว ถ้าห้องไหนเก่ามากๆ หรือชำรุด โรงเรียนก็จะเปลี่ยนใหม่อยู่เสมอๆ”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย. 53)

ภาพที่ 4.25 การติดภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยของโรงเรียนเอกชาติ

6.กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในศาสนา

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในศาสนา จำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ 1)กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 2)การศึกษาและสอบธรรมศึกษา 3) กิจกรรมการประกวดแข่งขันภายในและนอก 4)กิจกรรมสมุดธนาคารความดี 5)กิจกรรมสวดมนต์ และฟังเทศน์ รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

1)กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนจะนำนักเรียนไปทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ และเวียนเทียนในช่วงเช้าในช่วงใกล้ถึงวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา ส่วนในวันเข้าพรรษา โรงเรียนนำนักเรียนไปทำบุญแห่เทียนเข้าพรรษา และในวันออกพรรษาจะมีกิจกรรมตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยจัดมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันงานทอดกฐิน

พระราชทาน และงานอื่นๆ โรงเรียนมีการดำเนินงานกิจกรรมร่วมกับวัดหนึ่ง ราชวรวิหาร ในหลายกิจกรรม รวมทั้งกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา โดยพระของวัดหนึ่งจะให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของวันต่าง ๆ และนำกิจกรรมด้วย

วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา

โรงเรียนนำนักเรียนไปเวียนเทียนที่วัดหนึ่ง ราชวรวิหาร ในช่วงที่แดดไม่ร้อนมาก ได้แก่ ช่วงเช้า หรือช่วงเย็น การนำนักเรียนไปเวียนเทียนก็เพื่อให้นักเรียนได้ซาบซึ้ง รู้จักสำรวมจิต ระลึกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ บุพการี ครูและผู้มีพระคุณ

“ในเรื่องของศาสนาโรงเรียนจะมีส่วนร่วมร่วมกับวัดหนึ่ง ในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชาตลอดจนงานประจำของวัด งานวันทอดกฐินพระราชทาน ในทุก ๆ งานของวัด โรงเรียนจะนำนักเรียนไปร่วมงานและช่วยเหลืองานของวัดตลอด”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ในตอนเช้าจะมีพระจากวัดจะมาเล่าถึงความเป็นมาและความสำคัญของ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา ให้เด็กซาบซึ้ง แล้วก็เวียนเทียนรอบโบสถ์ก็สอนให้เด็กรู้จักสำรวมจิต ระลึกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ให้นึกถึงคุณบิดา มารดา คุณครูบา อาจารย์ ผู้มีบุญคุณกับเรา ให้เด็กได้รู้สึกซาบซึ้งถึงผู้มีพระคุณ...ให้นักเรียนถือธูปถือเทียนโรงเรียนจะจัดธูปเทียนและดอกไม้มาให้ แล้วพานักเรียนไปเวียนเทียนตอนเช้า ถ้าตรงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ก็ทำก่อนวันหนึ่ง โรงเรียนจะเวียนตอนเช้าหรือตอนเย็น ตอนกลางคืนเขาก็ไปเวียนกับพ่อแม่”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“วันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา มีการเวียนเทียน แห่งเทียนเข้าพรรษา ส่วนเรื่องทางโรงเรียนก็มีการเวียนเทียนจริง พาเด็กไปวัดจริง การเวียนเทียนครูก็จะนิมนต์พระมา ไม่ได้ให้เด็กเวียนกันเอง เวียนเสร็จแล้วพระก็อาราธนาศีล และให้ความรู้แก่เด็กด้วย”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“ในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา พระที่วัดจะมานำกิจกรรม”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา วันมาฆะ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ก็มีไปเวียนที่วัด เทเทียน หล่อเทียนแห่เทียนในวันออกพรรษา พาเด็กไปฟังเทศน์ ครูสังคมเขาจะทำ”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

วันเข้าพรรษาและออกพรรษา

กิจกรรมเข้าพรรษามีการแห่เทียนเข้าพรรษา โดยโรงเรียนจัดกิจกรรมการหล่อเทียนขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมหล่อเทียนเข้าพรรษากันทุกคน และมีการจัดขบวนกลองยาวแห่ไปที่วัดด้วย ส่วนกิจกรรมวันออกพรรษา จัดกิจกรรมการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง โดยผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมทำบุญด้วย

“การแห่เทียน ก็ทำทุกปี ทำไปถวายที่วัดหนึ่ง โรงเรียนจะหล่อเทียนเอง โดยซื้อเทียนมาแล้วให้เด็กช่วยกันบริจาคตามความศรัทธา ให้เด็กหล่อเทียนเอง แต่การประดับครูจะช่วยกันประดับ เพราะกลัวเด็กทำไม่สวย แต่การทำต้นเทียนเด็กทำทุกคน เทคนละครั้ง แล้วแต่เด็กจะบริจาค เด็กบ้างครูบ้างก็ช่วย ๆ กัน มีเทียนแล้วก็ซื้อได้เทียนมาหล่อ ซื้อดอกไม้มาประดับ วันออกพรรษาจะจัดเครื่องทายทานไปถวายพระ ไปฟังพระเทศน์ ส่งเด็ก ป.6 ไป เพราะว่าโตหน่อย ผลัดกันไป”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“วันออกพรรษาก็จะมีกิจกรรมเช่นกัน ผู้ปกครองจะมาร่วมทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง กับโรงเรียน ดอกไม้ธูปเทียน โรงเรียนมีจำหน่ายในราคาต้นทุน กำละ 1 บาท ไม่ได้กำไร แต่ถ้ามีกำไรเล็กน้อยก็ทำบุญให้วัด”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“ครูจะจัดบอร์ด เข้าพรรษา ออกพรรษา โรงเรียนจะต้มเทียนเอง หล่อเทียนเอง มีกลองยาวแห่เทียนไปวัด”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.26 กิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา และทำบุญตักบาตรของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิมม

โรงเรียนเทพนิมมปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา โรงเรียนนำนักเรียนไปทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และฟังเทศน์ที่วัดใกล้ ๆ โรงเรียน

“มีไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญต่างๆ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ทำบุญตักบาตร เป็นบางครั้ง”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“วันวิสาขะพาเด็กไปตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง เวียนเทียนตอนเช้า ฟังเทศน์ ครูจัดบอร์ดวันสำคัญต่างๆ ที่หน้าโรงเรียน”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“พาเด็กไปร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา มาฆบูชา วิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ที่วัด”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

วันเข้าพรรษาและออกพรรษา วันเข้าพรรษาโรงเรียนนำนักเรียนแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งการเตรียมเทียนพรรษา โรงเรียนจะรับบริจาคเงินจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน ไปซื้อเทียนพรรษานำมาประดับตกแต่งดอกไม้ แล้วแห่เทียนไปรอบ ๆ โรงเรียน ชุมชน ไปที่วัด และในวันออกพรรษาโรงเรียนนำนักเรียนไปตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง หรือทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะที่วัด

“มีแห่เทียนเข้าพรรษา แต่ไม่ได้ห่อเทียนเองเพราะว่าบางทีห่อเองแล้วมันไม่ปิด มันไม่สวย เพราะเราไม่ได้มีความรู้มาก และอีกส่วนคือมีครูบริจาคเงินซื้อเทียนให้โรงเรียน เพราะครูเขาตั้งใจอยากจะทำ...วันออกพรรษามีตักบาตรเทโว แต่ไม่ได้เน้นข้าวต้มลูกโยน จะเป็นข้าวสารอาหารแห้ง แต่บางที่ผู้ปกครองเขาเอามาก็มีเหมือนกัน”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“มีแห่เทียน บางปีมีห่อเทียนเอง ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบ เราจะตั้งเทียนไว้ก่อนวันแห่จริงก่อน 3 วัน แล้วก็ให้นักเรียนบริจาคเศษเทียนจากที่บ้าน แต่ก่อนเคยขอบริจาคแล้วก็แห่เรียงรายไปตามชุมชนรอบโรงเรียน มีก่อนตีกลองยาว อ้อมเข้าไปในตลาด .แต่ปี 52 ขึ้นสำเร็จรูป แต่เราตกแต่งเอง”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“วันสำคัญทางศาสนาวันเข้าพรรษา ก็มีห่อเทียนแห่เทียน การตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันออกพรรษา อุปกรณ์ที่ใช้มีดอกไม้ อุปกรณ์ห่อเทียนมีเป็นของโรงเรียนเอง แล้วก็นำเศษเทียนเก่ามาห่อใหม่แล้วก็ให้นักเรียนและผู้ปกครองนำเศษเทียนหรือเทียนแท่งมาถวาย”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิยม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยจัดกิจกรรมได้จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา โรงเรียนนำนักเรียนไปเวียนเทียนที่วัดใกล้โรงเรียน ได้แก่ วัดคูหาสวรรค์

“วันสำคัญทางศาสนา วันวิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษาออกพรรษา ครูก็นำนักเรียนไปทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ฟังธรรม แล้วก็เวียนเทียนที่วัดคูหาสวรรค์ พาไปช่วงเช้า บางที่ผู้ปกครองก็มาร่วมด้วย”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีไปเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา ก็จะไปสลับกันไป อาจจะ เป็นป.2 คู่กับ ป.6 จับคู่พี่น้องกันไป ไปที่วัดโบสถ์ วัดกำแพง ไปหลายวัด”

(น.ร.ร.ร.เอกชาติ, สอนทนากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

วันเข้าพรรษาและออกพรรษา โรงเรียนให้ครูและนักเรียนร่วมกันบริจาคเงินซื้อต้นเทียนนำมาตกแต่งเอง

จากการศึกษาเอกสารโครงการส่งเสริมภาวนุรักษวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยพบว่าโรงเรียนมีกิจกรรมแห่เทียนพรรษา โดยครูและนักเรียนร่วมกันบริจาคเงินซื้อต้นเทียนนำมาตกแต่งเอง แล้วแห่ไปวัด

ภาพที่ 4.27 กิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษาของโรงเรียนเอกชาติ

2) การศึกษาและสอบธรรมศึกษา

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการศึกษาและสอบนักธรรมศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก การศึกษาธรรมศึกษาในโรงเรียน จะมีพระอาจารย์จากวัดใกล้เคียงหรือวัดที่โรงเรียนมีการติดต่อประสานงานต่าง ๆ กันเป็นประจำ มาสอนธรรมศึกษาให้นักเรียน และการสอนธรรมศึกษา โรงเรียนฐานไทยเป็นสนามสอบ นักเรียนจะเดินทางสะดวก

ส่วนนักเรียนโรงเรียนเทพนิมและเอกชาติต้องเดินทางไปสอบในสนามสอบตามที่ชมรมพุทธศาสน์ได้กำหนดไว้ โรงเรียนเอกชาติได้ให้ความสนับสนุนกิจกรรมนี้เป็นอย่างมากจึงจัดการทบทวนความรู้ธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนก่อนไปสอบด้วย ทำให้โรงเรียนเอกชาติมีนักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษาเป็นจำนวนมาก

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยส่งเสริมให้นักเรียนโดยส่วนใหญ่สอบนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมเอก โรงเรียนเป็นทั้งสถานที่เรียนและสถานที่สอบ

“การสอบนักธรรม ตรี โท เอก นักเรียนสอบได้นักธรรมตรีเยอะ โทส่วนหนึ่ง เอกก็ได้แต่ได้น้อย มีพระอาจารย์จากวัดหนึ่งมาสอน แล้วโรงเรียนก็เป็นสนามสอบ เขาจะมีวันหนึ่งวันสอบทั่วประเทศ มีโรงเรียนเราจบไปแล้วก็กลับมาเรียนต่อ เช่น นักเรียนที่ออกไปเรียนชั้นมัธยมแล้วยังไม่จบนักเรียนเอก ก็จะมาเรียนต่อ ก็มีหลายคนเหมือนกันที่กลับมาเรียนมาสอบ”

(ครูกลุ่มการงานฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“มีการสอบนักธรรมชั้นตรี โท เอก ก็มีบางคนที่สอบได้ชั้นเอกก็มีคะ โทก็มีบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะสอบนักธรรมชั้นตรีได้...ตอนเรียนก็จะมีพระอาจารย์ที่วัดหนึ่งมาสอน...ก็ยากคะ ตรงที่เขียนกระทู้ธรรม มันยากมาก”

(น.ร.ร.ฐานไทย, สทนทากลุ่ม, 5 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.28 พิธีมอบประกาศนียบัตรนักธรรมของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดนนำนักเรียนไปสอบนักธรรมที่ชมรมพุทธศาสน์แห่งประเทศไทย

“ส่วนใหญ่ นักเรียนจะได้นักธรรมตรี มีแต่ครูที่ได้เอก มีตอปปัญหารธรรมะ ที่ชมรมพุทธศาสน์แห่งประเทศไทย ...ต้องขออนุญาตผู้ปกครอง ต้องแจ้งเรื่องไปที่สำนักการศึกษา การเดินทางส่วนใหญ่จะเป็นแท็กซี่ ซึ่งก็เบิกได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้ ครูก็เป็นคนออก

แต่ถ้าไปเด็กเยอะๆ ก็จะไปรดโรงเรียน ก็มีของเขตบ้าง หรือเป็นเงินโรงเรียนบ้าง บางกรณีก็ไม่ได้ แต่ก็เพื่อเด็ก ชาวสารตรงนี้ พระอาจารย์จะเป็นคนมาบอก มาติดต่ออีกที”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิมม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ที่โรงเรียนมีนักเรียนคริสต์ แต่นักเรียนเขาก็จะรู้เวลายื่นสวดมนต์ก็ยืนเฉยๆ ...มีการสอบนักธรรมตรี ส่วนใหญ่ก็จะได้ตรี”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิมม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“มีสอบนักธรรม ก็มีสอบได้ตรี ถึงเอก พวกเราก็สอบได้นักธรรมตรีกันคะ มันก็ยากตรงแต่งกระทู้ธรรม นอกนั้นก็ป็นตอบ ก ข ค ง”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิมม, สนทนากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในศาสนา ได้ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนธรรมศึกษาและสอบธรรมศึกษามาก ได้กำหนดให้เรียนธรรมศึกษาในช่วงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อถึงใกล้วันสอบธรรมศึกษา โรงเรียนจะนำนักเรียนมาทบทวนเนื้อหาความรู้ที่ผ่านมา ยังผลให้นักเรียนสามารถสอบธรรมศึกษาได้เกือบร้อยละ 100

จากการเอกสารโครงการประจำปีของโรงเรียนได้มีการกำหนดเป็นกิจกรรมเรียนธรรมศึกษาและธรรมศึกษาเป็นแผนงานหนึ่งในกิจการนักเรียนและสัมพันธ์ชุมชน มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้เรียนธรรมศึกษาและสอบธรรมศึกษาตามที่กรมศานากำหนด ให้มีวินัย ความเป็นมิตร และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

“ มีสอบธรรมะ ตรี โท เอก กรมศานาดำเนินการอยู่ เด็กเราก็เข้าร่วม โรงเรียนเราเป็นสถานที่สอบ ป.4-6 พี่ส่งนักธรรมเอก 11 คน สอบได้ 10 คน ไม่ได้คนหนึ่งก็คือ ศาสนาอิสลาม ตรงนี้ก็ประสบความสำเร็จ 1.มีพระวัดยานนาวามาสอน ท่านก็มีหนังสือมีอะไรมาให้คณะครู ก็ต้องเอาจริง เข้าชั้นมาก็ต้องแบ่งครูเลย นักธรรมตรีไปทางโรงอาหาร นักธรรมโทไปทางนี้ ต้องติว การเขียนกระทู้เราก็ต้องแบ่งกันเขียน แล้วก็ต้องมีพระอาจารย์ที่วัดยานนาวามาช่วย แล้วก็มีวัดอื่น ๆ มาช่วย ถือว่าประสบความสำเร็จ”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีพระมาสอนหนังสือกับเราทุกวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี เป็นพระจากวัดยานนาวา นักเรียนจะไปเรียนตั้งแต่ ป.1 ถึงป. 6”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

3) กิจกรรมสวดมนต์และฟังเทศน์

โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์และฟังเทศน์ให้นักเรียน รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยจัดกิจกรรมสวดมนต์ทุกวันสุดสัปดาห์ เป็นบทสวดมนต์ยาว นักเรียนจะมีหนังสือสวดมนต์คนละ 1 เล่ม กิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนได้ฝึกสมาธิด้วย

“มีสวดมนต์ยาววันสุดสัปดาห์ วันธรรมดาจะมีสวดมนต์สั้น เด็กเล็กเราจะให้ฟังเทศน์ สัปดาห์ละครั้ง เด็กโตจะให้ไปที่วัด...วันพระไม่ได้ไปเพราะกลัวเสียเวลาเรียน”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“วันสำคัญต่างโรงเรียนจะมีกิจกรรม วันพระ วันธรรมสวนะ มีจูงนักเรียน พาเด็กไปไหว้พระ อาจจะเป็นตัวแทนนักเรียนไป ส่งตัวแทนห้องไป ห้องละประมาณ 10 คน ก็จะสลับกันไปนั่งฟัง เพราะว่าศาลาไม่พอ หรือบางครั้งนิมนต์พระมา เพราะวัดกับโรงเรียนอยู่แค่นี้เอง ครูก็ต้องไปนิมนต์พระมาไปเทศน์ให้เด็กฟังบ้าง”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“มีกิจกรรมสวดมนต์ประจำสัปดาห์ นักเรียนจะมีสมุดสวดมนต์คนละ 1 เล่ม เพื่อฝึกสมาธิที่หนังสือ กิจกรรมนี้จะสวดมนต์บทไชยสิทธิ คาถา บทชนะมาร บทพาหุง บทนี้ถ้ารวมกระแสดิจิต จะชนะมารทั้งปวงได้”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.29 นักเรียนโรงเรียนฐานไทยสวดมนต์ทุกวันสุดสัปดาห์ และฟังเทศน์

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในศาสนาโดยจัดกิจกรรมสวดมนตร์ทุกวันศุกร์อยู่ในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3 สวดมนต์คาบที่ 1 และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6 สวดมนต์คาบที่ 2

“ตอนเช้าวันศุกร์จะสวดมนต์ เป็นคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คนแถวนี้เขาชอบฟังเวลาเด็กสวดมนต์ยาววันศุกร์ เด็กก็จะนั่ง ป.1-3 ก็คาบที่ 1 ป.4-6 ก็คาบที่ 2 บทสวดมนต์ก็ใช้ติปิโส มีบทกรวดน้ำ บทแผ่เมตตา มีครูเป็นผู้นำสวดมนต์”

(ครูภาษาไทย ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“คาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่โรงเรียนจะให้นักเรียนสวดมนต์ นั่งสมาธิ จะแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ช่วงชั้น สลับกันให้นักเรียนชั้นเล็ก ๆ ป.1 2 3 สวดก่อน แล้วสลับให้นักเรียนชั้นโต ป.4 5 6 มาสวดทีหลัง”

(ครูกลุ่มการทำงานฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

และจากการศึกษาเอกสารแผนปฏิบัติการประจำปีพบว่า กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะเป็นโครงการพัฒนานักเรียนเข้าสู่โรงเรียนวิถีพุทธ มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือและเป็นการสำรวจกายวาจาใจ ในบทสวดมนต์ประกอบด้วย บทสวดนมัสการพระรัตนตรัย บทสวดนมัสการ บทสวดชัยสิทธิคาถา บทสวดทำนองสรภัญญะ และบทสวดพระสังฆคุณ

4)กิจกรรมสมุดธนาคารความดี

โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมสมุดธนาคารความดี รายละเอียดมีดังนี้

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยให้นักเรียนบันทึกความดีลงในสมุดธนาคารความดี ซึ่งนักเรียนจะมีติดตัวคนละ 1 เล่ม คอยจดบันทึกการกระทำดีของนักเรียนในแต่ละวัน ทำดีอะไรบ้าง แล้วครูจะให้คะแนนในการกระทำดีนั้นๆ เมื่อถึงสิ้นปีจะมีการรวมคะแนน ผู้ที่มีคะแนนความดีมากที่สุดจะได้รับเกียรติบัตร กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ดังคำให้สัมภาษณ์ของครูดังนี้

“มีสมุดธนาคารความดี วันนี้ทำดีหรือยัง ทำดีเช่นอะไรบ้าง วันนี้เดินผ่านคุณครูยกมือไหว้ 2 ท่าน เราก็ให้คะแนน 1 ให้ 2 ถ้าเก็บเงินได้จะให้ 5 เป็นเรื่องของความซื่อสัตย์จะให้เยอะ นักเรียนก็มีสมุดธนาคารความดีตรงนี้พกติดตัวไว้ในกระเป๋าเป็นเล่มเล็ก เราจะคอยให้คะแนนเมื่อถึงสิ้นปีโรงเรียนจะมีวุฒิบัตรให้นักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับวุฒิบัตรจากทางเจ้าอาวาส”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

นอกจากนี้ ทางโรงเรียนฐานไทยได้จัดทำเอกสารรายงานประกอบโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ที่ระบุถึงกิจกรรมสมุดรณาการความดีด้วย และเพื่อเป็นเกียรติแก่นักเรียนทางโรงเรียนได้เชิญท่านเจ้าอาวาสวัดหนึ่ง ซึ่งมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียนในหลายกิจกรรม ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม และการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย มามอบเกียรติบัตรเพื่อเป็นเกียรติให้แก่นักเรียนดังกล่าว

ภาพที่ 4.30 พิธีมอบเกียรติบัตรธนาคารความดีของโรงเรียนฐานไทย

5) กิจกรรมชาวพุทธร่วมใจ

โรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมชาวพุทธร่วมใจ รายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในศาสนา โดยการจัดกิจกรรมชาวพุทธร่วมใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองร่วมใจกันบริจาคเงินเพื่อเป็นทานกุศลให้วัด ผู้ป่วย ผู้พิการทางสายตา ผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบอัคคีภัย ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารและครูดังนี้

“พระอาจารย์อลงกรณ์ที่วัดพระบาทน้ำพุ ท่านทำงานหนักมากเพื่อที่จะดูแลและคนป่วยที่ติดเชื้อเอดส์ ทางโรงเรียนก็ได้ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ด้วยกันรับบริจาคเงินและสิ่งของจากที่โรงเรียนและชุมชน”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“เกี่ยวกับศาสนาจะปฏิบัติตามแนววิถีพุทธ ก็ไม่วิถีพุทธร้อยเปอร์เซ็นต์แต่ก็เป็นแนววิถีพุทธ โดยช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ช่วยเหลือคนตาบอด ...แต่เดิมให้เด็กมีจิตสำนึกในศาสนาได้ให้เด็กทำบุญตักบาตรทุกวันพุธ แต่ตอนนี้ก็กลายเป็นช่วยวัดพระบาทน้ำพุ มีการบริจาคของ สิ่งของทุกอย่างบริจาคที่หอประชุมโรงเรียนนะค่ะ ก็ได้เงินประมาณ 3 แสนกว่า”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีกิจกรรมชาวพุทธร่วมใจ ก็มีบริจาคเงินให้วัด ให้คนตาบอด ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา บ้านไฟไหม้ ไม่มีที่อยู่อาศัย บริจาคเงิน เสื้อผ้า และของใช้ที่จำเป็น”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

7. กิจกรรมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีกิจกรรมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ 1)กิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ 2)กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง 3)กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม

1)กิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

กิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ 1)กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา 2)กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ 3)กิจกรรมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาพร้อมกับกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ โดยจะจัดกิจกรรมถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาร่วมกับผู้ปกครอง และนักเรียนในช่วงเช้า นอกจากนี้ โรงเรียนเอกชาติได้จัดกิจกรรมถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในช่วง 20.00 น.ด้วย

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้จัดพิธีถวายพระพร และเชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมนี้ด้วย และเนื่องจากเป็นวันพ่อ และวันแม่ด้วยจึงมีผู้ปกครองมาร่วมงานจำนวนมาก

“วันสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีกิจกรรมถวายพระพร วันเดียวกับกิจกรรมวันพ่อ วันแม่”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“โรงเรียนสอนให้นักเรียนรักชาติ รักพระเจ้าแผ่นดิน รักพระราชนิ เพราะท่านมีพระคุณต่อเรา ช่วยเหลือประเทศชาติ อย่างในวันเฉลิมพระชนมพรรษา จะจัดงานใหญ่ที่โรงเรียนเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมถวายพระพรราชสดุดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชินีในวันที่ 5 ธันวาคม วันที่ 12 สิงหาคม จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงบุญคุณผู้ที่มีพระคุณต่อประเทศและตัวเขาด้วย เพราะที่เราได้ดีเนี่ย ก็เพราะว่ามีผู้ใหญ่ที่เขาทำดีให้เราเห็น เราจะได้ทำได้ กิจกรรมก็ให้ยื่นถวายพระพรที่สนามหน้าเวทีใหญ่ของโรงเรียน เด็กจะร้องเพลงสดุดีมหาราชาแล้วยืนนิ่งสงบ ผู้ปกครองก็ยืนอยู่บริเวณสนาม มาสดุดีเพราะลูกไปชวนเขามา”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“มีกิจกรรมเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ร่วมกับผู้ปกครอง แล้วก็มีกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ต่อ เด็กจะมีการแสดงบนเวที

มีกำหนดการและขั้นตอนที่ชัดเจน โดยการเชิญผู้ปกครองมาร่วมงานจะต้องมีหนังสือตอบรับเสียก่อน แต่ส่วนใหญ่ก็จะตอบกลับมา”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีกิจกรรมตอนกลางวัน จะมีกิจกรรมวันเฉลิม ตามห้องจะมีกิจกรรมวันพ่อแม่”

(ครูกลุ่มการงานฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.31 กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาในช่วงเช้าวันเดียวกับกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ โดยจัดพิธีถวายพระพร ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ถวายพานพุ่ม และจัดบอร์ดให้ความรู้ ความสำคัญให้นักเรียนและผู้ปกครองที่มาร่วม

“วันเฉลิมพระชนมพรรษาและวันสำคัญของชาติ โรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมทุกวัน โดยเฉพาะวันเฉลิมพระชนมพรรษาจะเป็นวันพ่อวันแม่ด้วย ช่วงเช้าจะจัดพิธีถวายพระพร จัดบอร์ดให้ความรู้และความสำคัญ”

(รอง ผอ.ร.ร. เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“การประดับรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ถวายพานพุ่ม ก็มีเชิญผู้ปกครอง นักเรียนมาร่วมงาน ในกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ วันพ่อ วันแม่ วันปิยะ วันก่อตั้งลูกเสือ วันวิทยาศาสตร์ก็ได้เน้นการทดลองอย่างเดียว ได้นำรูป รัชกาลที่ 4 ประกอบพิธีตอนเช้าก่อน ให้เด็กทราบประวัติความเป็นมาของท่าน”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีการถวายพระพร ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้วก็มีครูพูดถึงความสำคัญของวันนี้ แล้วก็พูดถึงพระคุณพ่อแม่”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิมม, สนนทากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันเดียวกับกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ มีพิธีถวายพระพร ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ถวายพานพุ่ม และวันที่ 5 สิงหาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โรงเรียนจะจัดกิจกรรมวันพ่อช่วงตอนกลางวัน มีกิจกรรมการแสดงของนักเรียนแล้วยังมีการจุดเทียนชัยถวายพระพรเหมือนกับที่ท้องสนามหลวงเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและครอบครัวของนักเรียน

“วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถตรงกับวันพ่อ วันแม่ด้วย ผู้ปกครองที่มาร่วมงานวันแม่ก็จะได้ร่วมกันถวายความจงรักภักดีต่อสถาบัน ก็มีการถวายพานพุ่ม ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ส่วนงานวันพ่อเป็นงานตอนกลางวันก็มีจุดเทียนชัยถวายพระพรตอน 2 ทุ่ม พร้อมกับที่สนามหลวง เป็นสิ่งที่น่าประทับใจมากระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“ไม่ได้เอาพ่อมาราบ ก็มีบางคนถามว่าทำไมไม่เอาพ่อมาราบด้วย แต่ส่วนมากเราจะเน้นของในหลวง ตอนเย็นนะค่ะ ถวายพระพรร่วมกัน เหมือนสนามหลวง เหมือนกันทุกอย่าง ผู้ปกครองให้ความร่วมมือเยอะมาก”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.32 กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาของโรงเรียนเอกชาติ

2)กิจกรรมวันพ่อ วันแม่

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ในวันเดียวกับวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยมีการถวายพระพรในช่วงเช้าร่วมกับผู้ปกครองและนักเรียน และจัดกิจกรรมระลึกถึงบุญคุณพ่อ แม่ในช่วงต่อไป ส่วนโรงเรียนเอกขานตินั้นมีการจัดกิจกรรมวันพ่อและถวายพระพรเนื่องในวันพระเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เวลา 20.00 น.

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมในวันพ่อและวันแม่ ในวันเดียวกับวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อจบจากพิธีถวายพระพรแล้วจึงจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ต่อ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา มีตัวแทนพ่อ แม่ และนักเรียนกล่าวถึงพระคุณของพ่อ แม่ ให้ลูกได้กราบพ่อ แม่ และการติดเข็มกลัดดอกพุทธรักษา ดอกมะลิ

“วันเดียวกันก็จัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ โรงเรียนจะปลูกฝังเกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณ มีผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรม บางครั้งนักเรียนเขาทำผิดแล้วไม่ได้คุยกับพ่อแม่ พอมีกิจกรรมตรงนี้ก็ ดี นักเรียนจะได้สำนึกว่าเขาต้องทำตนอย่างไรบ้าง”

(ผ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“กิจกรรมวันพ่อ วันแม่โรงเรียนจะจัดเวทีแล้วให้ลูกมาไหว้พ่อ ให้รู้พระคุณพ่อ วันแม่ก็ให้มาไหว้แม่ ให้รู้คุณแม่ โดยโรงเรียนเตรียมดอกไม้ไว้ให้ วันพ่อก็ใช้ดอกพุทธรักษา วันแม่ก็ดอกมะลิ บางทีก็ให้เด็กทำช่วยกันทำ ครูเป็นคนไปซื้ออุปกรณ์มาให้ให้นักเรียนนักเรียนช่วยทำแล้วแบ่งกำไรให้ ทำเองซื้อกันเองขายดอกละ 5-6 บาท”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีกิจกรรมตอนกลางวัน จะมีกิจกรรมวันเฉลิม ตามห้องจะมีกิจกรรมวันพ่อแม่ มีตัวแทนเป็นประธานนักเรียนมาพูดถึงพระคุณพ่อแม่ และตัวแทนของพ่อเป็นประธานเครือข่ายผู้ปกครองมากล่าวถึงพระคุณพ่อแม่”

(ครูกลุ่มการงานฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.33 กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ของโรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมวันพ่อและวันแม่ในวันเดียวกับวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 12 สิงหาคมเป็นวันแม่ มีการเชิญแม่มาร่วมกิจกรรม และวันที่ 5 ธันวาคมเป็นวันพ่อ มีการเชิญพ่อมาร่วมกิจกรรม และเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี ได้ให้นักเรียนทำบุญตักบาตร เขียนเรียงความ จัดบอร์ดเกี่ยวกับพระคุณของพ่อแม่

“มีกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี แล้วก็ทำบุญตักบาตร เรียงความ คัดไทย จัดบอร์ด โดยให้แข่งขันเป็นกลุ่มเป็นชั้น วันแม่ก็ประกวดของวันแม่”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ทำกิจกรรมวันถวายพระพร วันพ่อวันแม่ วันลูกเสือ แล้วก็วันวิทยาศาสตร์”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“วันที่ 12 สิงหาคม โรงเรียนให้แม่มา บางคนไม่มีแม่ หรือแม่ไม่ว่าง ก็ให้พ่อมาแทน วันนั้นก็ให้พื้ให้แม่ เอาดอกมะลิไปติดเสื้อแม่ คุณครูจะนำดอกมะลิมาขาย ดอกละ 10 บาท ... ส่วนวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี ก็มีกิจกรรมวันพ่อ ก็มีเชิญพ่อกับแม่ นอกจากให้พ่อกับแม่แล้วก็จัดบอร์ดวันเฉลิมพระชนมพรรษาด้วย”

(นักเรียน ร.ร.เทพนิม, สนทนากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยได้จัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ กิจกรรมวันพ่อ เป็นงานกินเลี้ยงช่วงกลางวัน มีการแสดงของนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้ขายบัตรให้ผู้ปกครองมาร่วมงาน และนำเงินที่ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มูลนิธิพัฒนา โรงเรียนได้จัดกิจกรรมนี้เป็นประจำทุกปี และปัจจุบันโรงเรียนได้กำหนดจำนวนเงินที่จะนำไปถวายไว้ 1 แสนบาท ทั้งนี้ทางโรงเรียนได้มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการจัดงานทั้งหมด ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไปทราบอย่างเปิดเผย และกิจกรรมวันให้แม่ โรงเรียนจะจัดกิจกรรมในช่วงกลางวัน โดยเชิญแม่ของนักเรียนมาทุกท่าน และขอความร่วมมือให้คุณแม่ของนักเรียนชั้น ป.6 ทุกท่าน ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการเตรียมอุปกรณ์ในการร่วมกิจกรรมไว้ให้ทั้งหมด ได้แก่ ดอกมะลิ อาหารว่าง

“จะปลูกฝังความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างวันพ่อนี้เราจะให้ความสำคัญมากๆ เพราะเป็นงานที่เชิดหน้าชูตาของโรงเรียน เราจะเชิญพ่อและผู้ปกครองของนักเรียน ทุกคนจะร่วมมือกันมาก เพราะเรามีจุดประสงค์ว่าจะนำเงินจากการจัดงานไปถวายใน

หลวงที่มูลนิธิชัยพัฒนาของทุกปี เราก็เริ่มตรงนี้มานานแล้ว จากที่ถวายหลักหมื่น ตอนนี้เป็นหลักแสน ส่วนใหญ่แล้วเงินที่ได้จากการจัดงานจะพอถึง 1 แสนบาท ปีที่แล้วเศรษฐกิจไม่ดีเราคิดว่าจำนวนโต๊ะเงินคงจะลดลง แต่จำนวนโต๊ะเงินก็ยังเท่าเดิม พ่อแม่และคนในชุมชนให้ความสนับสนุนดี เรามีการประชาสัมพันธ์อย่างเปิดเผยบัญชีรายรับ-รายจ่าย เหลือถวายในหลวงเท่าไรให้พ่อแม่ได้เห็น การประชาสัมพันธ์จะแจ้งข่าวไปทางลูกๆ เพราะว่ามี การช่อมละครกันมาเป็นเดือนๆ ผู้ปกครองก็อยากดูลูกแสดงบนเวทีด้วย”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“กิจกรรมวันพ่อเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน คือมีกิจกรรมวันพ่อก็ถวายเงินเป็นพระราชกุศลอย่างน้อยปีละ 100,000 บาท มูลนิธิชัยพัฒนา แล้วก็มี การแสดงของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ถึง ป.6 เริ่มตั้งแต่ 6.30 น.จนถึง 3 ทุ่มกว่า จะมีผู้ปกครองให้ความร่วมมือ จัดโต๊ะเงินครั้งละ 100 กว่าตัว เป็นความร่วมมือของผู้ปกครองกับทางโรงเรียน...มีวาดภาพ เรียงความ จัดบอร์ด บอร์ดก็แล้วแต่ว่าผู้บริหารจะมอบหมายให้ใครเป็นผู้จัด แล้วก็อ่านถวายพระพรในช่วงเช้า มีตัวแทนตั้งแต่ ป.1-ป.6 ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร วางพานพุ่ม และเชิญคุณแม่ของนักเรียนชั้น ป.6 มาทุกคน ส่วนชั้นอื่นๆ ให้ส่งตัวแทนมาให้ทราบ แต่ป.6 เราจะให้คุณแม่มาทุกคน ก็จะมากันหมด นอกจากแม่เสียชีวิต.... ค่าใช้จ่ายดอกไม้และอาหารว่าง โรงเรียนออกหมด ”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“วันพ่อ โรงเรียนจะจัดงานตอนกลางคืน มีนักเรียนชั้นต่าง ๆ มาแสดง ชั้นป.6 ก็จะมีคนเป็นพิธีกร แล้วก็เดินประกอบเพลง”

(น.ร.ร.ร.เอกชาติ, สอนหน้ากลุ่ม, 8 มี.ค.53)

ภาพที่ 4.34 กิจกรรมวันแม่ของโรงเรียนเอกชาติ

3)กิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

โรงเรียนฐานไทย

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แก่ กิจกรรมถวายพระพรเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระอาการประชวร โรงเรียนได้นำตัวแทนนักเรียน ครู และผู้บริหารไปลงนามถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช เนื่องในวันสวรรคตมีพิธีไว้อาลัยแด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

“ตอนที่ในหลวงทรงมีพระอาการประชวรได้พาตัวแทนนักเรียนและครูไปถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช พร้อมถวายดอกไม้และซองด้วย”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ช่วงที่ในหลวงประชวรไม่ได้ไป เด็กยังเล็ก แล้วโรงเรียนที่ไปเขาต้องมีรถยนต์เยอะๆ ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเอกชน โรงเรียนก็มีส่งตัวแทนไป เป็นคุณครูไปกันเอง ไปด้วยความรักของแต่ละคน แล้วก็มีการลงนามถวายพระพรเนื่องในวันสำคัญวันที่ 5 ถ้าไปศิริราชเป็นไปได้อยาก เพราะแค่เอารถไปส่งเด็กก็หมดเวลาแล้ว บางที่ต้องขึ้นแท็กซี่ไป แต่ถ้ามีเงินเยอะๆ ซื้รถได้อีก ก็อาจจะพาเด็กไปได้”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ตอนที่ในหลวงทรงมีพระอาการประชวรก็มีตัวแทนนักเรียน ครู ผู้บริหาร ไปลงนามถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช ไปรดโรงเรียน มีโรงตู้โรงเรียน อ.ก็มีหน้าที่จัดดอกไม้ไปถวาย”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แก่ กิจกรรมร่วมลงนามถวายพระพรให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหายจากพระอาการประชวรและนำตัวแทนนักเรียน ครู และผู้บริหารไปลงนามถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช และมีพิธีไว้อาลัยเนื่องในวันสวรรคตของแต่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

“มียื่นส่งบิ๊งเพื่อส่งแรงใจให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหายจากพระอาการประชวร นำนักเรียนและครูลงนามถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช และมีการจัดพานพุ่มไว้อาลัยให้สมเด็จพระพี่นางที่ศาลาหน้าโรงเรียนเพื่อให้ครู นักเรียนและผู้ปกครองร่วมกันลงนามไว้อาลัย”

(รอง ผอ.ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“ตอนที่ในหลวงทรงไม่สบาย มียื่นเคาเรพ ตามวาระสำคัญ ตอนพระพี่นางก็ทำ มีให้ลงนามไว้อาลัย ทำการ์ดส่งไป...นักเรียนให้ความร่วมมือดีมาก โดยตั้งไว้ที่ศาลาโรจนธรรม มีพระบรมรูป มีโต๊ะ มีผู้ปกครอง นักเรียนและครู ทำพิธีการด้วย สมุดลงนามจะมีทางเขตทำมาให้ ส่งมาเหมือนๆกันทุกโรงเรียน”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ช่วงที่ในหลวงทรงมีพระอาการประชวรก็จะมีกิจกรรมถวายพระพร มีพุดบนเวที และส่งตัวแทนไปลงนามถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช มียื่นซองบิ๊งส่งแรงใจถวายในหลวงและเขียนการ์ดขอให้ในหลวง ให้ทรงหายจากอาการประชวร”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมถวายพระพรในวาระต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและราชวงศ์ได้แก่ กิจกรรมร่วมลงนามถวายพระพรให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหายจากพระอาการประชวรและนำตัวแทนนักเรียน ครู และผู้บริหารไปลงนามถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราช และมีพิธีไว้อาลัยเนื่องในวันสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

“โรงเรียนส่งตัวแทนครูและนักเรียนไปร่วมลงนามถวายพระพรให้ในหลวงทรงหายจากพระอาการประชวรที่โรงพยาบาลศิริราช ไปรดโรงเรียน คือดิฉันส่งเสริมความสามัคคีของชาติ และสนับสนุนให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มาก ๆ”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการถวายพระพร ถ้าเขตต้องการให้ไปร่วม เราก็ไปนะคะ มีพุ่มเงินพุ่มทอง เราก็จัดไปให้ที่เขตภาษีเจริญ แล้วมีหนังสือราชกาลมาให้เทอดทูนสถาบัน ทุกงานก็ต้องแทรกมาหมดเลย เช่นคำสอนของพ่อ ก็ให้เด็กมาทำโครงการ ก็มีหลายเล่มนะคะ ของพี่ก็ให้เด็กหาความหมายของแต่ละคำสอน ...จะทำงานกลุ่ม 3 คน วันอังคารจะร่วมกันใส่เสื้อสีชมพู เมื่อก่อนเป็นสีเหลือง ...ช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระอาการประชวร โรงเรียนได้นำตัวแทนนักเรียนไปที่โรงพยาบาลศิริราช โดยส่วนตัวพี่นะก็ไปในฐานะที่เรียน บริหาร เรียนโทที่สถาบันราชภัฏธนบุรี ไปกับคนบดี มีดอกไม้ไปมอบ ก็มีครูไปกับโรงเรียนส่วนหนึ่ง แล้วก็ไปกับครอบครัว”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“โรงเรียนทำกิจกรรมทุกวันที่สำคัญ ๆ ค่ะ อย่างตอนที่สมเด็จพระพี่นาง ฯ สวรรคต ก็มียื่นซองบิ๊งไว้อาลัย จัดพานพุ่มและสมุดลงนามไว้อาลัยที่หน้าโรงเรียนให้นักเรียนและผู้ปกครอง

ร่วมลงนาม และก็มีส่งตัวแทนไปลงนามที่สนามหลวงด้วย”

(ครูกลุ่มการทำงาน ฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

4)กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้นักเรียน ออมทรัพย์ ส่วนโรงเรียนเทพนิมจัดกิจกรรมส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการจัดทำแปลงสาธิตให้ นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำจริง รายละเอียดดังนี้

โรงเรียนฐาน

โรงเรียนฐานไทยปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยส่งเสริมให้นักเรียนออม ทรัพย์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนจัดให้มีกระปุกออมเงินประจำทุกห้องเรียน และมีการจดยอดเงินฝากไว้ เมื่อนักเรียนมีเงินออมมากพอ โรงเรียนก็จะนำเจ้าหน้าที่ธนาคารมา รับเงินฝากจากนักเรียน

“สอนเรื่องการออมทรัพย์ ทุกห้องจะมีกระปุกออมเงิน ในห้องเรียนจะออมเอง ฝากที่ โรงเรียนก็มีสมุด เช่น เด็กชาย ก วันที่ 1 ฝาก 5 บาท แล้วก็รวมปลายเดือนพฤษภาคม ถ้าไม่เบิกก็ ยกยอดไปเดือนมิถุนายน”

(ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

“หลักเศรษฐกิจพอเพียง ก็มีตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กๆ ให้รู้จักประหยัดอดออม นำเงินไปฝาก ธนาคาร จะมีเจ้าหน้าที่ธนาคารเข้ามาเก็บ 1 เดือนก็มาเก็บที่ บางที่เขาจะให้นักเรียนนำเงินหยอด กระปุก เขาจะมีกระปุกกันคนละกระปุกเก็บไว้ที่โรงเรียน เด็กโตเขาจะมีบัญชีฝาก”

(รอง ผอ.ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 31 มี.ค.53)

“ก็จะมีกิจกรรมการออม ออมวันละนิด เมื่อครบ 500 บาทก็เข้าธนาคารออมสิน เด็กจะ มาฝากครูประจำชั้นวันละ 1-2 บาท เด็กมีเงินเหลือจากการกินข้าวเช้า เมื่อครบ 500 บาท ก็จะ เปิดบัญชีให้ จะเชิญเจ้าหน้าที่ออมสินมาเปิดบัญชี เด็กจะได้เห็นเป็นรูปธรรม ครูเป็นผู้ถือสมุดฝาก เงิน ครูประจำชั้นจะรู้ว่า เมื่อปิดเทอมจะให้เด็ก และผู้ปกครองต้องเซ็นรับทราบด้วยว่ารับไป แล้ว”

(ครูสังคม ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 25 มี.ค.53)

“หลักเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนให้นักเรียนทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายในโปรแกรม excel ในชั้น ป.4”

(ครูภาษาไทย ร.ร.ฐานไทย, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

โรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเทพนิมปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยได้จัดทำแปลงเกษตรสาธิตตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้แก่ การทำนาข้าว ปลูกผักสวนครัว บ่อเลี้ยงปลา ปลูกโรงเพาะเห็ดฟาง ให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์การทำเกษตรแบบปลอดภัยสาธิต นักเรียนจะได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบด้วย

“มีการทำแปลงปลูกผักปลอดภัย ปลูกเห็ด เลี้ยงปลา ปลูกเลี้ยงปลาสวยงาม แปลงข้าว เราเคยได้รับรางวัลเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์ความเป็นไทยนะ ได้รับรางวัลสูงสุดจากสมเด็จพระเทพ โรงเรียนได้รับรางวัลสัญญา ธรรมศักดิ์ 1 โรงเรียน 1 นวัตกรรม ของกระทรวงศึกษา และสถานศึกษาพอเพียงปี 2550 แล้วก็เคยออกรายการทีวี ของเพื่อนพอเพียง ช่อง 11 ไทยทีวี มีแผ่นซีดีด้วย”

(ครูสังคม 1 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ผอ.แต่ละท่านก็พยายามส่งเสริมให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ก็พยายามปรับ แต่ก็มีมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการขยาย หรือย้ายบ้าง เรื่องของตัวโครงการก็ยังมีอยู่ เด็กจะภูมิใจที่ได้ปลูกผักกินเอง รู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัย”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“ตรงนี้จะทำตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งอยู่ในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านหลังมีปลาดุก มีเห็ด มีผักปลอดภัย เทอมที่แล้วไม่ได้สอน แต่เป็นคนลงมาดู แล้วก็ให้นักเรียนชมรมผักปลอดภัยเป็นคนดูแล แต่ในเทอมหน้าจะมีสอนในช่วงเวลาเกษตร ก็จะเป็นเด็ก 4-6 ได้เรียนเด็กเขาดูแลเองหมดเลย แบ่งกลุ่มเป็นเวรกันมาดูแล แต่ก็มีนักเรียนที่เขาชอบเขาก็จะมาดูทุกวัน แต่บางคนก็กลัว มันมีปลูกผักด้วย ก็ต้องมีรดน้ำ ถอนหญ้า ข้าวที่ปลูกในขวดก็ต้องคอยเติมน้ำ”

(ครูภาษาไทย/กลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เทพนิม, สัมภาษณ์, 9 เม.ย.53)

ภาพที่ 4.35 แปลงนาสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่และพืชผักสวนครัวของโรงเรียนเทพนิม

โรงเรียนเอกชาติ

โรงเรียนเอกชาติปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยส่งเสริมให้นักเรียนยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความประหยัด ให้นักเรียนรู้จักการออม การทำบัญชีรายรับรายจ่ายและฝากเงินกับธนาคาร

“มีการฝึกทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แล้วเราก็เน้นในเรื่องของความประหยัด โดยให้นักเรียนฝากเงินกับธนาคารออมสิน เดือนละ 2-3 ครั้ง ไม่ได้กำหนดว่าต้องกี่บาท แต่ส่วนมากเขาจะฝากครูเป็นรายวันก่อน แล้วมีเพื่อนคอยมาจดว่าใครมาฝากเท่าไร เงินนี้เก็บไว้เมื่อถึงกำหนดธนาคารมาก็ฝากด้วยตนเอง ปรากฏว่านักเรียนบางคนมียอดเงินสูง เพราะพ่อแม่ให้เงินมาฝากเยอะค่ะ แต่บางคนเก็บตามข้างถนนก็เก็บน้อยหน่อย การออมมีกติกาว่าห้ามถอน แต่ก็มีเหมือนกัน ที่พ่อแม่ยืมลูก”

(ผู้บริหาร ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“พี่ได้สรุปทำสถิติของยอดเงินออมถึงตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมไว้ อันนี้เป็นเงินออมตามเศรษฐกิจพอเพียง ออมสินมีเจ้าหน้าที่มารับ เดือนละ 1 ครั้ง นักเรียนต้องทำบัญชีรายรับส่วนตัว วันนี้แม่ให้มาเท่าไร เหลือออมเท่าไร ก็ต้องปลูกฝังเขามาตั้งแต่เล็กๆ”

(ครูสังคม ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

“มีการฝึกทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย โดยเบื้องต้นทำของตนเองก่อน ถ้าเป็นระดับ ป.1-2 ก็ให้ทำภายใน 1 วัน ถ้าเป็นเด็กโตหน่อยก็ภายใน 1 สัปดาห์ ระดับ ป.5-6 ก็ทำของครอบครัว ก็ให้ไปสอบถามผู้ปกครองอย่างนี้เวลาสอนงานบ้านจะเกี่ยวกับการออมทรัพย์ด้วย ก็จะสอนว่าเงินส่วนนี้ สมมติว่าได้มาสัก 30 จะแบ่งเป็นซื้ออาหารเท่าไร เก็บเท่าไร สิ่งไหนที่ไม่จำเป็น”

(ครูกลุ่มการงาน ฯ ร.ร.เอกชาติ, สัมภาษณ์, 6 เม.ย.53)

5)กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม

โรงเรียนเทพนิยมนักเรียนมีการจัดกิจกรรมต้นไม้คุณธรรม รายละเอียดมีดังนี้

โรงเรียนเทพนิยาม

โรงเรียนเทพนิยามปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยจัดกิจกรรมต้นไม้คุณธรรม โรงเรียนได้ปลูกต้นไม้จำพวกไม้ผล และนำมาสอนนักเรียนโดยการให้ความหมายของต้นไม้แต่ละต้นว่ามีความหมายอย่างไร และปลูกฝังให้นักเรียนมีการแบ่งปันต่อผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

“แล้วมีต้นไม้คุณธรรมด้วยนะครับ ต้นไม้คุณธรรมหมายความว่า ต้นมะม่วง ต้นกล้วย เมื่อออกผลมาแล้วไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง หมายถึงเป็นของส่วนรวม จะปลูกฝังเด็กไม่ให้ไปเก็บ เพราะเป็นของส่วนรวม ถ้าเกิดจะกินต้องเอามาแจกจ่ายทั่วโรงเรียน ต้นไม้เป็นของส่วนรวม”

(ครูสังคม 2 ร.ร.เทพนิยาม, สัมภาษณ์, 1 เม.ย.53)

“มีต้นไม้คุณธรรมค่ะ คือโรงเรียนจะปลูกต้นไม้ แล้วก็มีการตัดคำขวัญไว้ที่ต้นไม้เหมือนจะสอนว่าให้ทำความดี ให้เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน”

(นักเรียนร.ร.เทพนิยม, สนนทากลุ่ม, 9 มี.ค.53)

3. โครงสร้างกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมโรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิยมได้จัดกิจกรรมกิจกรรมประเภทที่จัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน กิจกรรมที่จำเป็นในการอบรมนักเรียนให้มีคุณสมบัติบางประการประจำตัวทุกคน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง โดยโรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิยมได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยเป็นกิจกรรมย่อยของโครงการใหญ่ ส่วนโรงเรียนเอกชาติได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยเป็นกิจกรรมย่อยของโครงการใหญ่ พร้อมทั้งได้จัดทำใบกิจกรรมย่อยด้วย โดยโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีโครงสร้างของโครงการคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โครงสร้างกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนฐานไทย ประกอบด้วย ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย/จำนวนผู้เข้าร่วม วิธีการดำเนินงาน (ขั้นเตรียม/ขั้นดำเนินการ/ขั้นประเมินผล) ผู้รับผิดชอบโครงการ งบประมาณ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาในการดำเนินการ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ การประเมินโครงการ

4. สรุปรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา

ในกรุงเทพมหานคร

รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยที่โรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครจัดขึ้น สามารถสรุปได้ เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ บูรณาการหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการอาชีพและเทคโนโลยี มีรายละเอียดดังนี้

1. บูรณาการหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ 2) การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน

2. ภาษาไทย ได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับภาษาไทย 2) กิจกรรมชมละครวรรณกรรม

3. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย 2) กิจกรรมการเลือกตั้งประธานและกรรมการสภ 3) กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง 4) กิจกรรมดูวีดิทัศน์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย 5) ท่องบทธาขยานรักชาติ

4. การอาชีพและโทคโลยี ได้แก่ 1)กิจกรรมศิลปหัตถกรรมไทย

รูปแบบที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

1.กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ 1)กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด 2)กิจกรรมชมรมดนตรีไทย

2.กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ได้แก่ 1)กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง 2) กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น

กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ประกอบด้วย

1.กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ได้แก่ 1)วันสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมไทย 2)วันสำคัญทางศาสนา 3)วันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

2.กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ 1)กิจกรรมสวดมนต์และฟังเทศน์ 2)การศึกษาและสอบธรรมศึกษา

3.กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1)กิจกรรมการออมทรัพย์ 2)กิจกรรมส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ 3)กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม

4.กิจกรรมประจำวัน ได้แก่ 1)กิจกรรมหน้าเสาธง 2)การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน 3)กิจกรรมรับประทานอาหารไทย 4)กิจกรรมเสี่ยงตามสาย 5)กิจกรรมฝึกมารยาทไทย 6)กิจกรรมโฮมรูม(home room) 7)กิจกรรมสมุดรณรงค์ความดี 8)การติดภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

5.กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ได้แก่ 1)กิจกรรมทัศนศึกษา 2)กิจกรรมการแต่งกายชุดไทย

5.การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด ผู้วิจัยนำเสนอดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด

รูปแบบกิจกรรม	กิจกรรม	ร.ร.ฐานไทย	ร.ร.เทพนิม	ร.ร.เอกชาติ	ความเหมือน	ความต่าง
รูปแบบที่ 1 กิจกรรม ประกอบการ เรียนตาม กลุ่มสาระการ เรียนรู้	1.บูรณาการ หลายกลุ่ม สาระการ เรียนรู้	-เชิญวิทยากรที่ มีความรู้ เกี่ยวกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตแบบ ไทย	-เชิญวิทยากร มาให้ ความรู้เกี่ยวกับ เกษตรกรรม การทำนา ซึ่ง ร.ร.มีแปลง สาธิตที่นักเรียน ได้เรียนรู้ของ จากจริง	-เชิญวิทยากร ท้องถิ่นด้าน งานศิลปหัต กรรมไทย มาให้ ความรู้แก่ นักเรียน	-มีปฏิสัมพันธ์ และประสานงาน กับผู้ปกครอง และชุมชน	-วิทยากรมี ความรู้ความ ถนัดแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบท ของแต่ละ ท้องถิ่น
	2.ภาษาไทย	-มีการอนุรักษ์ ภาษาไทยโดย เน้นให้นักเรียน พูดและเขียน ภาษาไทยให้ ถูกต้อง และใช้ เลขไทยแทน เลขอารบิก	-มีการจัด กิจกรรมวัน ภาษาไทย และ มีการเสริม ทักษะการอ่าน ด้วยกิจกรรมรัก การอ่าน ซึ่งมี เอกสารให้ความ ร่วมด้วย	-มีการจัด กิจกรรมวัน ภาษาไทย และ ให้ชมละคร วรรณกรรม	-การเรียน ภาษาไทยต้องมี การเรียนในชั้น เรียนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งต้อง มีจัด ประสบการณ์ นอกห้องเรียน เพิ่มเติมด้วย	-ลักษณะ กิจกรรมที่ โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเสริมในส่วน ที่นักเรียนยังขาด ทักษะนั้นอยู่
	3.สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	-มีการจัด กิจกรรมเรียน ประวัติศาสตร์ ชาติไทย โดย ฝึกให้นักเรียน คิดตัดสินใจเชิง เหตุผลเกี่ยว ประวัติศาสตร์ที่ ผ่านมา	-มีการจัด กิจกรรมให้ ความรู้เกี่ยวกับ หน้าที่พลเมือง ทำให้นักเรียนมี ทักษะจำเป็นใน การดำเนินใน อนาคต	-มีการจัด กิจกรรมการ เลือกตั้ง ประธาน นักเรียนที่คล้าย กับการเลือกตั้ง ของไทยใน ปัจจุบันมาก	-มีโครงการ ประชาธิปไตยให้ นักเรียนได้เรียนรู้ สิทธิและหน้าที่ ของนักเรียนและ ประชาชนไทย	-โรงเรียนฐาน ไทยเน้น กระบวนการคิด ตัดสินใจโดยใช้เหตุ และผลที่สำคัญ ต่อระบอบ ประชาธิปไตย คือ ทำให้นักคิด เลือกที่จะปฏิบัติ ตามสิทธิและ หน้าที่ได้อย่าง ถูกต้อง
	4. การอาชีพ และเทคโนโลยี	-มีการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้เกี่ยวกับ งานศิลป หัตถกรรมที่ สามารถ	-มีการจัด กิจกรรมการ เรียนตามกลุ่ม สาระการเรียนรู้ แต่ไม่ได้มุ่งเน้น ปลูกฝังสำนึก	-มีการจัด กิจกรรมศิลป หัตถกรรม งาน โดยส่วนใหญ่ เป็นงานที่ นักเรียน	-	-โรงเรียนเอก ชาติให้นักเรียน ทำชิ้นงาน ที่ ก่อให้เกิดความ ภูมิใจในชิ้นงาน ของตนเองก่อน

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด(ต่อ)

รูปแบบกิจกรรม	กิจกรรม	ร.ร.ฐานไทย	ร.ร.เทพนิม	ร.ร.เอกชาติ	ความเหมือน	ความต่าง
		นำไปใช้ได้จริง	ความเป็นไทย เท่าไรนัก	สามารถทำได้ และผลงาน ออกมาสวยงาม ได้ง่าย		แล้วนักเรียนก็จะมี ความชอบและ รักงานศิลปะ หัตถกรรมไทย
รูปแบบที่ 2 กิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	1.กิจกรรม นักเรียน	-กิจกรรม ลูกเสือเนตร นารีและยุว กาชาด โรงเรียนนำ นักเรียนไปเข้า ค่ายพักแรม ค่ายพักแรม ลูกเสือ เนตร นารี เพื่อให้ นารี และยุว กาชาด เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึก ปฏิบัติทักษะ การดำรงชีวิต	-กิจกรรม ลูกเสือ ยุว กาชาด โรงเรียนนำ นักเรียนไปเข้า ค่ายพักแรม ลูกเสือ เนตร นารี เพื่อให้ นักเรียนได้ ประสบการณ์ที่ หลากหลาย และความ ผูกพันระหว่าง เพื่อน	-กิจกรรม ลูกเสือ เนตร นารี โรงเรียน นำนักเรียนไป เข้าค่ายพักแรม ลูกเสือ ยุว กาชาด โดย มุ่งเน้นด้านเป็น ผู้นำ การ แลกเปลี่ยน เรียนรู้เรื่อง บทบาทหน้า ระหว่างหญิง และชาย	-นักเรียนได้ไป เข้าค่ายพักแรม สัมผัส ประสบการณ์ จริง ท่ามกลาง ธรรมชาติของ ต่างจังหวัด	-จุดเน้นที่ แตกต่างกัน โรงเรียนฐานไทย เน้นด้านทักษะ การดำรงชีวิต เทพนิมเน้น เรื่องบทบาท หน้าที่ของแต่ละ บุคคล และเอก ชาติเน้นการมี คุณธรรม ความ รักความผูกพัน ระหว่างบุคคล
	2.กิจกรรม เพื่อสังคมและ สาธารณ ประโยชน์	-มีกิจกรรมเดิน รณรงค์การ เลือกตั้งและ การต่อต้านยา เสพติดใน ชุมชน เพื่อให้ นักเรียนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับ การเลือกตั้ง และโทษของยา เสพติดแล้ว ยัง ช่วยกระตุ้นให้ ชุมชนหันมา สนใจด้วย	-มีกิจกรรมเดิน รณรงค์การ เลือกตั้งใน ชุมชนใกล้ โรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ เรียนรู้และ กระตุ้นคนใน ชุมชนไม่ให้ นอนหลับทับ สิทธิ์	-มีกิจกรรมเดิน รณรงค์การ เลือกตั้งใน ชุมชนและจัด กิจกรรมสะสม คูปองเชิญชวน ผู้ปกครองให้มา เลือกตั้ง การ สะสมคูปอง เชิญชวนนี้ ช่วย ลดอันตรายที่ อาจเกิดขึ้น ระหว่างไปเดิน รณรงค์ได้	-ทั้ง 3 โรงเรียนมี การรณรงค์การ เลือกตั้ง เช่นเดียวกัน ทำ ให้นักเรียนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับ การเลือกตั้งซึ่ง เป็นหน้าที่ของ พลเมืองแล้ว ยัง ช่วยกระตุ้นให้ ชุมชนสนใจมา ใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้วย	-

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด (ต่อ)

รูปแบบกิจกรรม	กิจกรรม	ร.ร.ฐานไทย	ร.ร.เทพนิยม	ร.ร.เอกชาติ	ความเหมือน	ความต่าง
รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่ สถานศึกษา จัดเพิ่มเติม ตามความ พร้อมและ จุดเน้น	1.กิจกรรมวัน สำคัญของ ชาติ	-มีการจัด กิจกรรมที่เน้น การมีส่วนร่วม ของนักเรียน แทบทุกขั้นตอน	-โรงเรียนจัด กิจกรรมวัน สำคัญต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียน ได้ปฏิบัติจริง เป็นการปลูกฝัง ในด้าน ประเพณีและ วัฒนธรรมไทย ศาสนา และ สถาบันพระ มหากษัตริย์	-โรงเรียนจัด กิจกรรมวัน สำคัญต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียน ได้ปฏิบัติจริง เป็นการปลูกฝัง ในด้าน ประเพณีและ วัฒนธรรมไทย ศาสนา และ สถาบันพระ มหากษัตริย์	-มีการจัด กิจกรรมวัน สำคัญของชาติ ทุกวันสำคัญ -ให้นักเรียน ทราบประวัติ และความสำคัญ ของวันสำคัญนั้น -วันสำคัญเกี่ยว ประเพณีและ ศาสนา มีการ ร่วมมือกับวัด	-รายละเอียด ของกิจกรรมบาง กิจกรรมโรงเรียน นำทำไม่ เหมือนกัน
	2.กิจกรรม ทางศาสนา	มีการจัด กิจกรรมสวด มนต์ เพื่อฝึกให้ นักเรียนสงบจิต สงบใจ ได้ฝึก สมาธิให้จดจ่อ กับการสวด มนต์	มีการนำ นักเรียนไปเข้า ค่ายปฏิบัติ ธรรมภาคเรียน ละ 1 ครั้ง และ สอนในเนื้อหา หลักสูตร	มีการจัด กิจกรรมสวด มนต์ เพื่อให้ นักเรียนได้ ปฏิบัติตาม หลักธรรม เบื้องต้นของ ศาสนาที่ตนนับ ถือและเป็นการ สรวมกาย วาจาใจ	มีการฝึกปฏิบัติ ธรรมเพื่อให้ นักเรียนมีสติ สมาธิพร้อมใน การเรียนรู้	โรงเรียนฐานไทย และโรงเรียนเอก ชาติใช้กิจกรรม การสวดมนต์ที่ ใช้ในโรงเรียน ทั่วไป ส่วน โรงเรียนเทพ นิยมได้เข้าร่วม โครงการเฉพาะ ของวัดแห่งหนึ่ง
	3.กิจกรรม เศรษฐกิจ พอเพียง	มีการจัด กิจกรรมออม ทรัพย์ ตามหลัก ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง ให้ นักเรียนรู้จักใช้ จ่าย และการ ออมเงิน	มีการจัด กิจกรรมเกษตร ทฤษฎีใหม่ ทำ ให้นักเรียนรู้จัก วิธีการประกอบ อาชีพสุจริต และการพึ่งพา ตนเอง	มีการจัด กิจกรรมออม ทรัพย์ ตามหลัก ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง ให้ นักเรียนรู้จักใช้ จ่ายและการ ออมเงิน	ยึดตามแนวทาง หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง ที่ให้ ประชาชนรู้จัก ความพอ ประมาณ	โรงเรียนเทพ นิยมนมีพื้นที่ใน การทำแปลง สาธิตเกษตร ทฤษฎีใหม่ แต่ โรงเรียนฐานไทย และเอกชาติมี พื้นที่จำกัดจึงนำ หลักการออม ทรัพย์มาสอน นักเรียน

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด(ต่อ)

รูปแบบกิจกรรม	กิจกรรม	ร.ร.ฐานไทย	ร.ร.เทพนิม	ร.ร.เอกชาติ	ความเหมือน	ความต่าง
	4.กิจกรรมประจำวัน	โรงเรียนฐานไทยจัดกิจกรรมหน้าเสาธงที่เน้นการปลูกฝังมารยาทไทยระเบียบวินัยและหน้าที่ของนักเรียน	กิจกรรมหน้าเสาธงมีการปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบพรบ.ธงชาติไทย คือ ปฏิบัติต่อธงชาติด้วยความเคารพเมื่อใช้ธงชาติเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำไปเก็บรักษา	โรงเรียนเอกชาติถือว่ากิจกรรมหน้าเสาธงเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าชั้นเรียน	จัดกิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธงในหนึ่งสัปดาห์รายการกิจกรรมหลักในแต่ละวันก็จะมีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ร้องเพลงสวดติมหาราชา และครูกล่าวให้โอวาท ในบางวันจะมีรายการอื่นเสริม	-
	5.กิจกรรมเสริมประสบการณ์	โรงเรียนอยู่ใกล้พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงสามารถนำนักเรียนไปเยี่ยมชมได้สะดวก และยังมีกิจกรรมมัดคุศศน์น้อยฝึกให้นักเรียนใช้การสื่อสารเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนทั่วไปทราบด้วย	โรงเรียนเน้นนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติประเพณีและวัฒนธรรมไทยในเขตพื้นที่ภาคกลาง	โรงเรียนนำนักเรียนไปทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์พร้อมกับการไปเข้าค่ายลูกเสือเนตรนารี เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนและใช้ประโยชน์จากงบประมาณและเวลาได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด	โรงเรียนมุ่งเน้นนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรัก ความหวงแหน ผ่านเรื่องราว สถานที่และวัตถุทางประวัติศาสตร์	โรงเรียนฐานไทยมีแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ภายนอกถิ่น ทำให้นักเรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ง่ายกว่าโรงเรียนอื่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น จะเชื่อมโยงไปถึงประวัติศาสตร์ในระดับชาติต่อไปได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ประการ 1) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครจําแนกตามสังกัด 3) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีสำนึกความเป็นไทยในระดับมาก 4) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสังกัดต่างกัน ใช้การวิจัยแบบผสมประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 653 คน โดยใช้แบบวัดระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติบรรยาย และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนทางเดียว (One –way ANOVA) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

1.ระดับความสำนึกความเป็นไทยของนักเรียน จําแนกตามแต่ละด้าน

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีระดับสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย สำนึกในศาสนา สำนึกชาตินิยม และสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยในระดับมาก ซึ่งมีระดับสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์โดยเฉลี่ย 4.30 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 มีสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทยโดยเฉลี่ย 4.25 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 มีระดับสำนึกในศาสนาโดยเฉลี่ย 4.17 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 มีสำนึกชาตินิยมโดยเฉลี่ย 4.17 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และมีสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยโดยเฉลี่ย 4.04 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 และมีระดับสำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทยและสำนึกรักชาติมาก คือ มีระดับสำนึกในประเพณีโดยเฉลี่ย 3.90 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 และมีระดับสำนึกรักชาติโดยเฉลี่ย 3.70 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

2.ระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครจำแนกตามสังกัด

จากการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนในแต่ละด้าน จำแนกในแต่ละสังกัด ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ สำนึกรักชาติ สำนึกชาตินิยม สำนึกในความเป็นพลเมืองไทย สำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย สำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย สำนึกในศาสนา สำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และมีค่าเฉลี่ยระดับสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนแยกตามรายด้าน แล้วพบว่าค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยระดับสำนึกความเป็นไทย ด้านสำนึกในศาสนาของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

3.รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

จากการวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้แก่ บูรณาการหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการอาชีพและเทคโนโลยี มีรายละเอียดดังนี้

1. บูรณาการหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ 2) การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน
2. ภาษาไทย ได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับภาษาไทย 2) กิจกรรมชมละครวรรณกรรม
3. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย 2) กิจกรรมการเลือกตั้งประธานและกรรมการสี 3) กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง 4) กิจกรรมคู่มือทัศนียภาพและวัฒนธรรมไทย 5) ท่องบทธาขยานรักชาติ
4. การอาชีพและเทคโนโลยี ได้แก่ 1) กิจกรรมศิลปหัตถกรรมไทย

รูปแบบที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

1. กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ 1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด 2) กิจกรรมชมรมดนตรีไทย
2. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ได้แก่ 1) กิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง 2) กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น

กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ประกอบด้วย

1. กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ได้แก่ 1) วันสำคัญประเพณีและวัฒนธรรมไทย 2) วันสำคัญทางศาสนา 3) วันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์
2. กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ 1) กิจกรรมสวดมนต์และฟังเทศน์ 2) การศึกษาและสอบธรรมศึกษา
3. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) กิจกรรมการออมทรัพย์ 2) กิจกรรมส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ 3) กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม
4. กิจกรรมประจำวัน ได้แก่ 1) กิจกรรมหน้าเสาธง 2) การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน 3) กิจกรรมรับประทานอาหารไทย 4) กิจกรรมเสียงตามสาย 5) กิจกรรมฝึกมารยาทไทย 6) กิจกรรมโฮมรูม(home room) 7) กิจกรรมสมุดธนาคารความดี 8) การติดภาพธงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

5. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ได้แก่ 1) กิจกรรมทัศนศึกษา 2) กิจกรรมการแต่งกายชุดไทย

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาสามารถนำมาเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ระหว่างโรงเรียนฐานไทย โรงเรียนเทพนิม และโรงเรียนเอกชาติ เพื่อให้เห็นความเหมือนและความต่างของรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครแต่ละรูปแบบ 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ รูปแบบที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น

รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

รูปแบบกิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถแบ่งตามกลุ่มสาระได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่

1.บูรณาการหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระวิชาได้หลายกลุ่มสาระวิชา ได้แก่ กิจกรรมการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้ โดยโรงเรียนฐานไทยมีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตแบบไทยมาให้ความรู้แก่นักเรียน ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ โรงเรียนเทพนิมได้เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรมการทำนา และโรงเรียนมีแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ด้วย ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากจริง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้เคยมีประสบการณ์การทำงานมาก่อน ส่วนโรงเรียนเอกชาติมีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นด้านงานศิลปหัตถกรรมไทย มาให้ความรู้แก่นักเรียน กิจกรรมนี้โรงเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์และประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน และเพื่อเพิ่มความหลากหลายในเนื้อหาความรู้ อาจจะมีการแลกเปลี่ยนวิทยากรจากแต่ละชุมชนอื่นมาร่วมสอนนักเรียนก็ได้

2.กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนฐานไทยมีการอนุรักษ์ภาษาไทยโดยเน้นให้นักเรียนพูดและเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง และใช้เลขไทยแทนเลขอารบิก โรงเรียนเทพนิมมีการจัดกิจกรรมวันภาษาไทย และมีการเสริมทักษะการอ่าน ด้วยกิจกรรมรักการอ่าน มีเอกชนให้ความร่วมด้วย

โรงเรียนเทพนิมมีการจัดกิจกรรมวันภาษาไทย และให้ชมละครวรรณกรรม การเรียนภาษานั้นจำเป็นต้องมีการเรียนในชั้นเรียนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งต้องมีจัดประสบการณ์นอกห้องเรียนเพิ่มเติมด้วย ลักษณะกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมในส่วนที่นักเรียนยังขาดทักษะนั้นอยู่ โรงเรียนจึงต้องมีการสังเกตแนวโน้มปัญหาการเรียนของนักเรียน

3.กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมเรียนประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยฝึกให้นักเรียนคิดตัดสินใจเชิงเหตุผลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา โรงเรียนเทพนิมได้จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองทำให้นักเรียนมีทักษะจำเป็นในการดำเนินในอนาคต ส่วนโรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมการเลือกตั้งประธานนักเรียนที่คล้ายกับการเลือกตั้งของไทยในปัจจุบันมาก ในแต่ละโรงเรียนมีจุดเน้นในเนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะโรงเรียนฐานไทยที่เน้นกระบวนการคิดตัดสินใจใช้เหตุและผลที่สำคัญเป็นอันดับแรกต่อระบอบประชาธิปไตย คือ ทำให้บุคคลเลือกที่จะปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ต่อมาก็คือให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหารายละเอียดของหน้าที่พลเมืองต่อไป

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเทพนิยมนั้นมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับงานศิลป ทัศนกรรมที่เน้นสามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ก็ยังไม่เน้นความเป็นไทยเท่าไรนัก ส่วนโรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมศิลปทัศนกรรม งานโดยส่วนใหญ่เป็นงานที่นักเรียนสามารถทำได้ และผลงานออกมาสวยงามได้ง่าย โรงเรียนเอกชาติให้นักเรียนทำชิ้นงาน ที่ก่อให้เกิดความภูมิใจในชิ้นงานของตนเองก่อน แล้วนักเรียนก็就会有ความชอบและรักงานศิลปทัศนกรรมไทย

รูปแบบที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด และชมรมดนตรีไทย โดยกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดนั้นเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนสามารถปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยได้หลากหลาย โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยโรงเรียนฐานไทยนำนักเรียนไปเข้าค่ายพักแรม ลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะการดำรงชีวิต โรงเรียนเทพนิยมนำนักเรียนไปเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ ยุวกาชาด โดยมุ่งเน้นด้านเป็นผู้นำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องบทบาททหน้าระหว่างหญิงและชาย โรงเรียนเอกชาติจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โรงเรียนนำนักเรียนไปเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ เนตรนารี เพื่อให้ นักเรียนได้ประสบการณ์กิจกรรมที่หลากหลาย และมีความผูกพันระหว่างเพื่อน การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดนั้นนักเรียนได้ไปเข้าค่ายพักแรมสัมผัสประสบการณ์จริง ท่ามกลางธรรมชาติของต่างจังหวัด

2. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเดินรณรงค์การเลือกตั้งและการต่อต้านยาเสพติดในชุมชน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งและโทษของยาเสพติดแล้ว ยังช่วยกระตุ้นให้ชุมชนหันมาสนใจด้วย โรงเรียนเทพนิยมนมีกิจกรรมเดินรณรงค์การเลือกตั้งในชุมชนใกล้โรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และกระตุ้นคนในชุมชนไม่ให้ นอนหลับทับสิทธิ์ ส่วนโรงเรียนเอกชาติมีกิจกรรมเดินรณรงค์การเลือกตั้งในชุมชนและจัดกิจกรรม สะสมคูปองเชิญชวนผู้ปกครองให้มาเลือกตั้ง การสะสมคูปองเชิญชวนนี้ ช่วยลดอันตรายที่อาจ เกิดขึ้นระหว่างไปเดินรณรงค์ได้ ทั้ง 3 โรงเรียนมีการรณรงค์การเลือกตั้งเช่นเดียวกัน ทำให้ นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเมืองแล้ว ยังช่วยกระตุ้นให้ชุมชนสนใจ มาใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย

รูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น

1. กิจกรรมวันสำคัญของชาติ โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของ นักเรียนแทบทุกชั้นตอน โรงเรียนเทพนิยมนมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนได้

ปฏิบัติจริง เป็นการปลูกฝังในด้าน ประเพณีและวัฒนธรรมไทยศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ และโรงเรียนเอกชาติจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เป็นการปลูกฝังในด้าน ประเพณีและวัฒนธรรมไทยศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญของชาติทุกวันสำคัญ โดยให้นักเรียนทราบประวัติและความสำคัญของวันสำคัญนั้น และมีการร่วมมือกับวัด ซึ่งรายละเอียดของกิจกรรมบางกิจกรรมโรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของโรงเรียน

2.กิจกรรมทางศาสนา โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ เพื่อฝึกให้นักเรียนสงบจิตสงบใจ ได้ฝึกสมาธิให้จดจ่อกับการสวดมนต์ โรงเรียนเทพนิมมมีการนำนักเรียนไปเข้าค่ายปฏิบัติธรรมภาคเรียนละ 1 ครั้ง และสอนในเนื้อหาหลักสูตร โรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือและเป็นการสำรวมกาย มีการฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อให้นักเรียนมีสติ สมาธิพร้อมในการเรียนรู้ โรงเรียนฐานไทยและโรงเรียนเอกชาติใช้กิจกรรมการสวดมนต์ที่ใช้ในโรงเรียนทั่วไป ส่วนโรงเรียนเทพนิมมได้เข้าร่วมโครงการเฉพาะของวัดแห่งหนึ่ง

3.กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนฐานไทยมีการจัดกิจกรรมออมทรัพย์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้นักเรียนรู้จักใช้จ่าย และการออมเงิน โรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ นักเรียนรู้จักวิธีการประกอบอาชีพสุจริต และการพึ่งพาตนเองได้ โรงเรียนเอกชาติมีการจัดกิจกรรมออมทรัพย์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้นักเรียนรู้จักใช้จ่ายและการออมเงิน ยึดตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ประชาชนรู้จักความพอ ประมาท โรงเรียนเทพนิมมมีพื้นที่ในการทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่โรงเรียนฐานไทยและเอกชาติมีพื้นที่จำกัดจึงนำหลักการออมทรัพย์มาสอนนักเรียน

4.กิจกรรมประจำวัน โรงเรียนฐานไทยจัดกิจกรรมหน้าเสาธงที่เน้นการปลูกฝังมารยาทไทยระเบียบวินัย และหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนเทพนิมมจัดกิจกรรมหน้าเสาธงที่มีการปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบ พรบ.ธงชาติไทย คือ ปฏิบัติต่อธงชาติด้วยความเคารพ เมื่อใช้ธงชาติเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำไปเก็บรักษา โรงเรียนเอกชาติถือว่ากิจกรรมหน้าเสาธงเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าชั้นเรียน จัดกิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธง ทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมหน้าเสาธงในหนึ่งสัปดาห์รายการกิจกรรมหลักในแต่ละวันก็จะมี การเคารพธงชาติ สวดมนต์ ร้องเพลงสดุดีมหาราชา และครูกล่าวให้โอวาท ในบางวันจะมีรายการอื่นเสริม

5.กิจกรรมเสริมประสบการณ์ โรงเรียนฐานไทยอยู่ใกล้พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปและวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงสามารถนำนักเรียนไปเยี่ยมชมได้สะดวก และยังมีกิจกรรมมัคคุเทศน์น้อย ฝึกให้นักเรียนใช้การสื่อสารเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนทั่วไปทราบด้วย

โรงเรียนเทพนิมเน้นนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ส่วนโรงเรียนเอกขานำนักเรียนไปทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พร้อมกับเข้าไปเข้าค่ายลูกเสือเนตรนารี เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการวางแผน และใช้ประโยชน์จากงบประมาณและเวลาได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนนั้น มุ่งเน้นนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรัก ความหวงแหน ผ่านเรื่องราว สถานที่และวัตถุทางประวัติศาสตร์ และโรงเรียนฐานไทยมีแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ภายในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ง่ายกว่าโรงเรียนอื่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น จะเชื่อมโยงไปถึงประวัติศาสตร์ในระดับชาติต่อไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

1.จากการศึกษาระดับความสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าระดับสำนึกความเป็นไทยโดยรวมมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่นักเรียนมีความสำนึกความเป็นไทยสูงที่สุด คือ ความสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ รองลงมาคือ ความสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย ตามด้วยความสำนึกในศาสนาและสำนึกชาตินิยม สำนึกในประเพณีวัฒนธรรมไทย และความสำนึกรักชาติมีต่ำที่สุด และค่าความเบ้ของข้อมูลทุกด้านมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย คือนักเรียนส่วนใหญ่มีความสำนึกความเป็นไทยในระดับสูง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัญ จันทรพาน(2537) ที่พบว่า ความสำนึกต่อชาติของข้าราชการไทยมีความสำนึกต่อชาติในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มีความสำนึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์สูงที่สุด และมีความสำนึกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยต่ำที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย อุ่นตะตะ(2542) ที่พบว่า จินฮ่อรุ่งนุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วของจังหวัดเชียงใหม่ มีความสำนึกความเป็นไทยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มีความสำนึกที่มีต่อพระมหากษัตริย์ไทยสูงที่สุด

2.จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของแบบวัดสำนึกความเป็นไทย นักเรียนที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ อยากให้คนไทยรักและสามัคคีกัน รองลงมาคือ มีความรู้สึกรักประเทศไทยและภูมิใจที่เกิดมาในประเทศไทย ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เกิดความแตกแยกของกลุ่มการเมือง และนักเรียนประถมศึกษาอยากให้คนไทยรักและสามัคคีกัน

3.จากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงรายด้านของแบบวัดสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครมีค่าน้อย ดังนั้นคุณภาพของเครื่องมือจึงค่อนข้างน้อย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณอาจมีความคลาดเคลื่อน

4.จากการเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่ารูปแบบกิจกรรมส่วนใหญ่ของแต่ละสังกัดมีรูปแบบกิจกรรมที่คล้ายกัน อันเนื่องมาจากนโยบายระดับสังกัดบางนโยบาย ทุกสังกัดจะต้องยึดถือเป็นหลักพื้นฐานในการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยเหมือนกัน เช่น นโยบายตามมาตรฐานการศึกษาชาติ นโยบาย 3 ดี แต่ในบางสังกัดก็มีนโยบายเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นของต้นสังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีนโยบาย SMART SCHOOL และนโยบายด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อความพร้อมในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมด้วย เช่น การรับประทานอาหารไทย ที่ทางโรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครได้รับงบประมาณจัดอาหารกลางวันฟรีให้กับนักเรียน โรงเรียนจึงสามารถจัดอาหารไทยให้นักเรียนรับประทานได้ เป็นต้น และในรายละเอียดของกิจกรรมบางกิจกรรมอาจมีความแตกต่างกันไปบ้างตามบริบทและนโยบายในระดับโรงเรียน

5.จากการเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร รูปแบบที่ 1 กิจกรรมประกอบการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่มีความแตกต่างกัน ในกรณีศึกษาโรงเรียนเอกชาติมีการให้นักเรียนทำชิ้นงานที่นักเรียนสามารถทำได้ และสามารถทำให้สวยได้ง่าย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนภูมิใจในผลงานของตนเองก่อน เมื่อเกิดความภูมิใจในตนเองแล้วนักเรียนก็จะอยากเรียนรู้และอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมไทยให้คงอยู่สืบต่อไป และรูปแบบที่ 3 กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 โรงเรียนมีรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างกัน โรงเรียนฐานไทย และโรงเรียนเอกชาติจัดกิจกรรมออมทรัพย์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนโรงเรียนเทพนิมได้จัดกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ เนื่องจากบริบทโรงเรียนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีพื้นที่จำกัดการทำกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่จึงทำได้ยาก ทำให้บางโรงเรียนเน้นสอนให้นักเรียนรู้จักการออมทรัพย์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแทน แต่ถ้าโรงเรียนใดมีความพร้อมและพื้นที่เพียงพอต่อการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ก็สามารถจัดกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.จากผลการวิจัยนักเรียนมีความสำนึกความเป็นไทยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่นักเรียนมีความสำนึกความเป็นไทยโดยเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์ รองลงมาคือ ความสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย ตามด้วยความสำนึกในศาสนาและสำนึกชาตินิยม สำนึกในประเพณีและวัฒนธรรมไทย และความสำนึกรักชาติ

โดยเฉลี่ยต่ำที่สุดนั้น เนื่องจากผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบน้อย ทำให้คุณภาพเครื่องมือค่อนข้างน้อย จึงควรมีการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งอื่นประกอบด้วย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนไม่ค่อยมีกิจกรรมปลูกฝังความสำนึกรักชาติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรักชาติโดยใช้เหตุและผล และจากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะนึกถึงสำนึกรักชาติในเชิงสัญลักษณ์เป็นอันดับแรก ดังนั้น โรงเรียนควรที่จะมีกิจกรรมปลูกฝังความสำนึกรักชาติเพิ่มมากขึ้น โดยกิจกรรมควรมีลักษณะของการอธิบายถึงความหมายที่ถูกต้องของคำว่า “ความรักชาติ” และควรมีลักษณะของกิจกรรมปลูกฝังสำนึกรักชาติที่เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ ให้มีความปรารถนาดีที่มีต่อชาติ ความต้องการให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง

3. กิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครมีจำนวนมาก การจัดกิจกรรมที่ใช้เวลานานหรือบ่อยครั้งจนเกินไป อาจส่งผลต่อเวลาเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ หากโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความสนใจจะนำเอารูปแบบกิจกรรมตามผลการวิจัยควรเลือกกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยได้หลายด้าน ส่งผลให้นักเรียนมีระดับสำนึกความเป็นไทยสูง และเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนประถมศึกษา จึงน่าจะมีการศึกษานักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาความคงอยู่ของคุณลักษณะความสำนึกความเป็นไทยเมื่อนักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา

2. การศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยทำให้ทราบว่าโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครมีกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยจำนวนมาก อาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญให้ข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน จึงควรจะมีการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมต่อไป

3. ควรจะมีการศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยในต่างจังหวัดที่มีบริบทแตกต่างจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจจะมีรูปแบบกิจกรรมที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป อาจทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่น่าสนใจมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ สร้อยคำ. การวิเคราะห์ระดับความสำเร็จของการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานตามลำดับ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ขวัญใจ ถนอมปัญญารักษ์. การศึกษาความนิยมไทย การเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลี และสภาพแวดล้อมทางสังคมของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- จรัญ จันทรปาน. ความสำนึกต่อชาติของข้าราชการใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537.
- จรัญ ศรีบุญนำ. การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. แผนแม่บทว่าด้วย “ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา” 2541-2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2541. (อัดสำเนา)
- ดุจเดือน พันธุมนาวิน. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2551.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ปัญญา รุ่งเรือง. รายงานการวิจัยเรื่อง การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทย ความรักชาติ และรักวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- มายาท ลิปิพัฒน์วิทย์. ความเป็นไทยในโฆษณาการบินไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- มิลินทรา ยินดีสุข. รูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

สมชาย ชุ่นต๊ะ. ความสำนึกในความเป็นคนไทยของจีนฮ้อรุ่นบุตรหลานที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว
ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

สุชา จันทร์หอม. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2540.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

วรรณณี แกมเกตุ. จิตวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สายชล สัตยานุรักษ์. การสร้างความเป็นไทยกระแสหลักและความจริงที่ความเป็นไทยสร้าง
ตอนที่ 1 และ 2. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. มาตรฐานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:

สหภาพสื่อการพิมพ์, 2547. (อัดสำเนา)

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. แผนปฏิบัติการราชการประจำปี พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร:

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2551. (อัดสำเนา)

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี (พ.ศ.2552-2555). กรุงเทพมหานคร:

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2552. (อัดสำเนา)

ศรีเวื่อน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี. รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์

ปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ต่อการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี. [ออนไลน์]. 2552.

แหล่งที่มา: http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=544&Itemid=126 [2552, กันยายน 9]

อรรถนพ จันทรกิตติสกุล. พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2522 พร้อมด้วย กฎกระทรวงออกตามความใน

พระราชบัญญัติและระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี [ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา:

www.thaichicago.net/ebook/law/thaiflag1.pdf [2553, เมษายน 10]

ภาษาอังกฤษ

- Bader, M. J. The psychology of patriotism. Phi Delta Kappan 87 (Apr 2006): 584.
- Creswell, R. Choosing a mixed methods design. [Online].(n.d.).Available from:
http://www.sagepub.com/upm-data/10982_Chapter_4.pdf [2009, 23 September]
- Luhmer, K. Moral education in Japan. Journal of Moral Education 19 (October 1990): 172-182.
- Neil D. The origins of Scottish nationhood. London:Pluto press, 2000.
- Rothi, D., Evanthia L. and Xenia C. National attachment and patriotism in a European nation: A British study. Political Psychology 26 (Feb 2006): 135-155.
- Schatz, R. T., Staub, E. and Lavine, H. On the varieties of national attachment: Blind versus constructive patriotism. Political Psychology 20 (1999): 151-174.
- Sun, L. k. The chinese national character from nation hood to individuality. New York: M. E.Sharp, 2002.
- Voloshinov, N. V. Marsism and the philosophy of language. United States of America: Harvard University Press, 1986.
- Wang, CK., and others. Patriotism and national education: Perceptions of trainee teachers in Singapore. Asia Pacific Journal of Education 26 (May 2006): 51-64.
- Woolf, S.J. Nationalism in Europe 1815 to the present: a reader. New York: Routledge, 2003.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
หนังสือขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2755)/

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

มีนาคม 2553

เรื่อง ขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดชัยฉิมพลี

เนื่องจาก นางสาวดาวใจ ประกอบทรัพย์ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาระดับสำนัก ความเป็นไทยของนักเรียนและรูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิต จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่โรงเรียนวัดชัยฉิมพลี เพื่อทำการศึกษารูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนประถมศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสารของทาง โรงเรียน การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ คณะครู และนักเรียน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นางสาวดาวใจ ประกอบทรัพย์ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 02-410-2044 ต่อ 604/089-103-3091(นางสาวดาวใจ ประกอบทรัพย์)

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณลักษณะของนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายลงใน หรือเติมข้อความที่ตรงกับความจริงของท่าน

- 1.ชื่อโรงเรียน.....สังกัด.....
- 2.ศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่.....
- 3.เพศ 1) ชาย 2) หญิง
- 4.อายุ.....ปี
- 5.เกรดเฉลี่ย.....
- 6.ศาสนา.....เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....
- 7.จังหวัดที่เกิด.....ประเทศ.....
- 8.อนาคตประสงค์จะประกอบอาชีพ.....เพราะ.....

ตอนที่ 2 คุณลักษณะของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความจริงของนักเรียน

ระดับ 5 หมายถึง ตรงกับตัวนักเรียนมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ตรงกับตัวนักเรียนมาก

ระดับ 3 หมายถึง ตรงกับตัวนักเรียน

ระดับ 2 หมายถึง ตรงกับตัวนักเรียนน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ตรงกับตัวนักเรียนน้อยมาก

ข้อรายการ	ระดับที่ตรงกับตัวนักเรียน				
	5	4	3	2	1
1.ถ้าฉันได้ขึ้นชาวต่างชาติวิพากษ์วิจารณ์ถึงประเทศไทยฉันจะเดินเลี้ยวไป					
2.ถึงประเทศอื่น ๆ จะไม่เห็นด้วยกับการเมืองของไทย แต่ฉันก็ยังจะสนับสนุนประเทศไทยอยู่					
3.สิ่งสำคัญสำหรับฉันคือ ได้เรียนรู้ถึงการพัฒนาชาติไทย					
4.ฉันจะสนับสนุนกิจการบ้านเมืองของประเทศไทยในทุกด้าน					
5.การกล่าวถึงชาติไทยในทางที่ดีเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ฉันสามารถทำเพื่อชาติได้					
6.เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวถึงแม้ต้องทำลายคนไทยฉันก็จะทำ					
7.ประเทศไทยมีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมโลก					
8.ฉันภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย					
9.ถ้ามีโอกาสควรย้ายไปอยู่ต่างประเทศที่มีความเจริญกว่าประเทศไทย					
10.ฉันยินดีเมื่อมีคนคิดว่าฉันเป็นคนชาติอื่น					
11.ฉันไม่สนใจการออกเสียงเลือกตั้ง ใครจะได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนประชาชนก็ได้					
12.ฉันเห็นความสำคัญของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย					
13.ฉันจะเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิในวันเลือกตั้ง					
14.ฉันยึดมั่นในหน้าที่ความเป็นพลเมืองไทย					

ข้อรายการ	ระดับที่ตรงกับตัวนักเรียน				
	5	4	3	2	1
15.ฉันทศกัณฑ์ต่อระบบกฎหมายของไทย					
16.ฉันทศกัณฑ์ในวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย					
17.วัฒนธรรมไทยของบรรพบุรุษจะสูญสิ้นไปในอนาคตอันใกล้					
18.ประเพณีและวัฒนธรรมไทยแสดงถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรม					
19.ประเพณีและวัฒนธรรมไทยส่งผลให้สังคมไทยมีความสงบสุข					
20.หลักประเพณีและวัฒนธรรมของไทยนั้นล้ำหลังไม่ทันสมัย					
21.เมื่อได้อินเพลงชาติไทยไม่จำเป็นต้องยืนตรงเพื่อแสดงความเคารพ					
22.การประดับธงชาติไทย ในวันสำคัญของชาติ เช่น วันรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ					
23.ควรแสดงความรังเกียจคนที่ยืนตรงเคารพเพลงชาติไทย					
24.ธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทยที่เราภูมิใจ					
25.การแสดงความเคารพธงชาติและเพลงชาติไทย เป็นหน้าที่ของนักเรียน ทหาร ตำรวจ และข้าราชการเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับประชาชนทั่วไป					
26.ศาสนามีความสำคัญต่อจิตใจของชาวไทย					
27.การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องไม่มีประโยชน์ และเป็นเรื่องงมงาย					
28.ฉันทศกัณฑ์ในการปฏิบัติตามคำสอนหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ					
29.รัฐควรออกกฎหมายให้คนนับถือศาสนาเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งของผู้นับถือศาสนาต่างกัน					
30.ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี					
31.การปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเพื่อประโยชน์ของประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า					
32.พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นชาติไทย					
33.เมื่อได้อินเพลงสรรเสริญพระบารมีไม่จำเป็นต้องยืนตรง					
34.ฉันทศกัณฑ์เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น วันจักรี วันฉัตรมงคล					
35.ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ต้องได้รับโทษ					

ตอนที่ 3 ความรู้สึกอื่น ๆ ที่มีต่อประเทศของเรา.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

แบบสังเกต

แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน

วันที่ ..... เวลา .....

สถานที่ .....

ผู้ให้สัมภาษณ์ .....

แนวคำถาม

1. นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของต้นสังกัด กับการจัดกิจกรรม ฯ ของโรงเรียน
2. รูปแบบกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนโดยรวมและในแต่ละรายวิชา ในแต่ละด้าน
  - 1) การปลูกฝังสำนึกรักชาติ
  - 2) การปลูกฝังสำนึกชาตินิยม
  - 3) การปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย
  - 4) การปลูกฝังสำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย
  - 5) การปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย
  - 6) การปลูกฝังสำนึกในศาสนา
  - 7) การปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์
3. ลักษณะของกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย
  - 1) รูปแบบกิจกรรม
  - 2) ประเภทของกิจกรรม
  - 3) จุดมุ่งหมาย
  - 4) โครงสร้าง
  - 5) งบประมาณ
4. สำนึกความเป็นไทยของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร
5. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดกิจกรรม ฯ ในแต่ละกิจกรรม และมีการแก้ไขอย่างไร
6. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสนทนากลุ่มนักเรียน

วันที่..... เวลา.....

สถานที่.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

แนวคำถาม

1. การจัดกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนว่าโดยรวมและในแต่ละรายวิชา ในแต่ละด้าน
  - 1) การปลูกฝังสำนึกรักชาติ
  - 2) การปลูกฝังสำนึกชาตินิยม
  - 3) การปลูกฝังสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย
  - 4) การปลูกฝังสำนึกในประเพณี วัฒนธรรมไทย
  - 5) การปลูกฝังสำนึกในสัญลักษณ์ของชาติไทย
  - 6) การปลูกฝังสำนึกในศาสนา
  - 7) การปลูกฝังสำนึกในสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ความคิดเห็นของนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ และเหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรม
3. ความคิดเห็นของนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ และเหตุผลของการคิดเช่นนั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ตัวอย่าง โครงการ/เอกสารกิจกรรม
ที่เกี่ยวกับการปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของ โรงเรียนฐานไทย

โครงการ/กิจกรรมที่ 1 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนา
ส่งเสริมนักเรียนให้มีความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมและ
จิตสำนึกประชาธิปไตย

โครงการ	ประชาธิปไตยในโรงเรียน
แผนงาน	บริหารทั่วไป
ลักษณะโครงการ	ต่อเนื่อง
ผู้รับผิดชอบโครงการ	
ระยะเวลาการดำเนินการ	1 ตุลาคม 50 ถึง 30 กันยายน 2551

1.เหตุผล/ความจำเป็น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 โดยมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นการ
ส่งเสริมและพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคง ยั่งยืนสืบต่อไป จึงสมควรส่งเสริมระบอบ
ประชาธิปไตยในโรงเรียน ให้นักเรียนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการปกครอง
แบบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์
ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว รู้จักการเป็นผู้นำผู้ตามและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถ
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณภาพ รู้จักประสานสามัคคี เป็นตัวอย่างที่ดีของคนรุ่นหลัง

2.วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานด้านประชาธิปไตย
- 2.2 เพื่อฝึกให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องและ
นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
- 2.3 เพื่อฝึกความสามัคคี สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบใน
หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3.การดำเนินโครงการ/กิจกรรม

- 3.1 การเลือกตั้งประธานสีและคณะกรรมการสี ให้รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาด
ช่วยเหลือดูแลเพื่อนนักเรียนด้วยกันเพื่อลดอุบัติเหตุในโรงเรียน
- 3.2 การเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียนจากประธานสี 5 สี เพื่อเป็น
คณะกรรมการโรงเรียน ช่วยประสานงานและช่วยเหลืองานและกิจกรรมของโรงเรียน
- 3.3 การรณรงค์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา
กรุงเทพมหานคร เข้าสู่ชุมชนเขตพื้นที่บริการ

4. กิจกรรมที่ดำเนินการและผลที่ได้รับ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
19 ก.พ.2551	การเลือกตั้งประธานสีและคณะกรรมการนักเรียนทั้ง 5 กลุ่มสี	การเลือกตั้งประธานสีและคณะกรรมการสีชุดใหม่เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ดูแลนักเรียนในสีที่ตนรับผิดชอบในปีต่อไป แล้วส่งประธานสี รวม 5 สีมาสมัครเลือกตั้งประธานนักเรียน
26 ก.พ.2551	การเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการนักเรียน	โรงเรียนทำการเลือกตั้งคณะกรรมการและประธานนักเรียนชุดใหม่ การเลือกตั้งประธานนักเรียน โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและเข้าใจการเลือกตั้งที่ถูกต้อง ตัวแทนนักเรียนที่เข้ามาเป็นกรรมการนักเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกช่วยเหลือดูแลเพื่อนนักเรียนและช่วยเหลือครูในการพัฒนาโรงเรียน
18-22 ธ.ค.50	การรณรงค์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	นักเรียนมีความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประชาชนในชุมชนต้นตัวในการที่ทางโรงเรียนและนักเรียนร่วมรณรงค์ให้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นคนดี มีคุณธรรมมาเป็นตัวแทนของประชาชน
25-29 ก.พ.51	การรณรงค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา	นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการชักชวนประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และรณรงค์ให้ชุมชนต้นตัวในการเลือกตั้ง เพื่อเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริตมีคุณธรรม เป็นตัวแทนในวุฒิสภาเพื่อร่วมในการร่างกฎหมายของประเทศ

5. ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการในระยะต่อไป

การดำเนินโครงการที่ผ่านมา นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งนักเรียนเข้าร่วมสังเกตการณ์ ศึกษาคณะเลือกตั้งที่ กทม. จัดสถานที่เลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. ในเขตเลือกตั้งภายในโรงเรียนตั้งอยู่ และบันทึกการสังเกตการณ์เพื่อมาเล่าให้เพื่อนนักเรียนฟัง เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6. ชื่อผู้จัดทำโครงการ

โครงสร้างกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนเทพนิมม ประกอบด้วย ชื่อโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของกิจกรรม(ปริมาณ/คุณภาพ) แนวทางการดำเนินงาน การประเมินการดำเนินโครงการ สรุปผลการดำเนินโครงการ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร

ตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของ โรงเรียนเทพนิม

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ปีการศึกษา 2551

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อปลูกกระแสแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับนักเรียนให้รู้จักคำว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
3. เพื่อพัฒนานักเรียนในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตและปฏิบัติงาน

เป้าหมายของกิจกรรม

ด้านปริมาณ นักเรียนโรงเรียนเทพนิม ตั้งแต่ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 720 คน ในปีการศึกษา 2551 ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง(3 ห่วง 2 เงื่อนไข)

ด้านคุณภาพ นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาใช้ในการดำรงชีวิต

แนวทางการดำเนินงาน

1. เสนอโครงการต่อที่ประชุมเพื่อขออนุมัติ
2. แต่งตั้งคณะทำงาน
3. ประชุมชี้แจงคณะทำงาน
4. ดำเนินการตามโครงการในกิจกรรมที่กำหนดไว้ 4 ด้าน ดังนี้
  - ด้านการเกษตร ได้แก่ การทำนาสาธิตในเขต การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงบ่อปลาดูกันบ่อปูน การเลี้ยงปลาสวยงาม กิจกรรมเพาะเห็ด
  - ด้านคุณธรรม จริยธรรม เช่น การจัดทำธนาคารความดี ต้นไม้คุณธรรม แก้วแก่น้อย
  - ด้านระเบียบวินัย เช่น การทำความเคารพ การเข้าแถว การรับประทานอาหาร
  - ด้านความรู้ เช่น จักรยานประหยัดพลังงาน การออกกำลังกาย เกษตร

ผสมผสาน

5. ประเมินผลการปฏิบัติงาน
6. สรุปและรายงานผลโครงการ

การประเมินการดำเนินงานโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

รายการประเมิน	ระดับการปฏิบัติตน	
	รวมคะแนนทั้งหมด	ร้อยละ
1.จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	720	100
2.นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	658	91.38
3.นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง 4 ด้านหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้ถูกต้อง	594	82.50
4.นักเรียนเกิดคุณธรรมจากการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	675	93.75
5.นักเรียนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน	561	77.91

สรุปผลการดำเนินโครงการ -

จากการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในโครงการเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการเกษตรเนื่องจากนักเรียนได้ลงมือปลูกข้าวในขวด ปลูกผักปลอดสารพิษ ได้เลี้ยงปลาสวยงามและปลาดุกในบ่อปูน ที่ส่งเสริมความรู้ด้านเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ให้เกิดกับนักเรียนรามาหลัก จึงสรุปได้ว่าโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก

ปัญหาและอุปสรรค

- หลักสูตรการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงยังจัดทำไม่สมบูรณ์
- ทุนสนับสนุนในการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่เพียงพอ
- การขยายผลการปฏิบัติงานสู่ชุมชนยังไม่เด่นชัด

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการ

- เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- จัดหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อมาสร้างแหล่งเรียนรู้
- ประชาสัมพันธ์/อบรมให้ความรู้โดยการสร้างเครือข่ายความรอบรู้รอบชุมชน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร -

ตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนเอกชาติ

- 1.ชื่อโครงการ ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย
- 2.แผนงาน/งาน ฝ่ายกิจการนักเรียนและสัมพันธ์ชุมชน
- 3.ผู้รับผิดชอบ
  - 3.1 ที่ปรึกษา
  - 3.2 เลขานุการโครงการ
  - 3.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ ฝ่ายกิจการนักเรียน และสัมพันธ์ชุมชน
- 4.ลักษณะโครงการ
  - 4.1 เป็นโครงการ ต่อเนื่อง
  - 4.2 เริ่มดำเนินโครงการ 2551-2553
- 5.สนับสนุนมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้
  - มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
  - ตัวบ่งชี้ 1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ
  - 1.3 มีความกตัญญูกตเวทิต
  - 1.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย
  - มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย
  - ตัวบ่งชี้ 15.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
  - 15.5 มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทย
- 6.หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยนับวันจะยิ่งถูกลืมไปตามกระแสค่านิยมตะวันตก ที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ฉะนั้นทางโรงเรียนจึงได้จัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดความรักและชื่นชมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่ดีงาม และปฏิบัติตามได้ถูกต้อง และภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยของตน
- 7.วัตถุประสงค์
  - 7.1 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน
  - 7.2 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูมีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย

7.3 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

8.เป้าหมาย

เชิงปริมาณ นักเรียนร้อยละ 85 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต สามารถทำงานจนสำเร็จและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

- เชิงคุณภาพ
- 1.นักเรียนสนใจและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน
  - 2.นักเรียนทำงานจนสำเร็จและภูมิใจในผลงาน
  - 3.นักเรียนเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
  - 4.สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ

ไทย

9.ขั้นตอนระยะเวลาดำเนินงาน

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินการ											
	ปี พ.ศ.2552						ปี พ.ศ.2553					
	พค	มีย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย
1.ขั้นเตรียมการ												
-ขออนุมัติโครงการ	→											
-ประชุมมอบหมายงาน	→											
2.ขั้นดำเนินการ												
-กิจกรรมแห่เทียนจำนำพรรษา			→									
-กิจกรรมวันลอยกระทง							→					
-การละเล่นเด็กไทย										→		
-เพลงกล่อมเด็ก				→								
3.ขั้นสรุปและประเมินผล												
-สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ											→	
-รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ											→	

10.สถานที่ดำเนินการ โรงเรียนเอกชาติ

11.งบประมาณ 2,000 บาท

12.การประเมินโครงการ

12.1 สังกัดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน

12.2 แบบประเมินของครู นักเรียน และผู้ปกครอง

13.ตัวชี้วัดความสำเร็จ

13.1 นักเรียนร้อยละ 85 มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน

13.2 นักเรียนร้อยละ 85 มีความกตัญญูทักท้วงที่ต่อผู้มีพระคุณ

13.3 นักเรียนร้อยละ 85 มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยได้ตามวัย

13.4 นักเรียนร้อยละ 85 ภูมิใจในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

14.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนระดับปฐมวัยมีวินัย มีความรับผิดชอบปฏิบัติตนตามข้อตกลงร่วมกันได้ มีความกตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณและสามารถปฏิบัติตนตามแบบอย่างวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยได้เหมาะสมกับวัย

15.ผู้อนุมัติโครงการ

นอกจากโรงเรียนเอกชาติได้จัดทำมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยเป็นกิจกรรมย่อยของโครงการใหญ่ ยังมีการจัดทำใบกิจกรรมย่อยด้วย โดยมีโครงสร้างกิจกรรม ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม แผนงาน ผู้รับผิดชอบ มาตรฐาน วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ(ขั้นเตรียมการ/ขั้นดำเนินการ/ขั้นสรุปผลประเมินผล) งบประมาณ การวัดผลและประเมินผล ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างกิจกรรมปลูกฝังสำนึกความเป็นไทยของโรงเรียนเอกชาติ

1.ชื่อกิจกรรม การแห่เทียนพรรษา

2. แผนงาน ฝ่ายกิจกรรมนักเรียนและสัมพันธ์ชุมชน
ผู้รับผิดชอบ

3.สนับสนุนมาตรฐาน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้ 1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น
ของศาสนาที่นับถือ

ตัวบ่งชี้ 1.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย
และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

4.วัตถุประสงค์

4.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น

4.2 เพื่อให้ผู้เรียนผู้ปกครองและชุมชนได้ร่วมกันปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย

4.3 เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย

5.วิธีการดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ		
1.ประชุมครูและแจ้งกิจกรรมให้ทราบ 2.ติดต่อวัดที่จะนำต้นเทียนไปถวาย ได้แก่ วัดคูหาสวรรค์ วัดโบสถ์ วัดทองศาลางาม วัดวิจิตรการนิมิตร	18 มิ.ย.52 1 ก.ค. 52	
ขั้นดำเนินการ		
3.จัดให้ครู นักเรียนระดับชั้น ป.1-6 ร่วมทำบุญหล่อเทียน วัดคูหาสวรรค์ 4.จัดซื้อต้นเทียน 5.ตกแต่งต้นเทียน วัดคูหาสวรรค์ ตกแต่งต้นเทียน วัดโบสถ์ ตกแต่งต้นเทียน วัดวิจิตรการ นิมิตร ตกแต่งต้นเทียน วัดทองศาลางาม 6.จัดขบวนแห่เทียนไปวัดคูหาสวรรค์ วัดโบสถ์ วัดทองศาลางาม วัดวิจิตรการนิมิตร	26 มิ.ย.52 30 มิ.ย.52 2 ก.ค. 52 3 ก.ค. 52	คณะครูทุกท่าน
ขั้นสรุปผล/ประเมินผล		
7.ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม 8.สรุปผลการดำเนินกิจกรรม 9.การรายงานผลการดำเนินกิจกรรม		

6.งบประมาณ

7. การวัดและประเมินผล

7.1 การสังเกตความร่วมมือและการเข้าร่วมกิจกรรม

7.2 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษา

8. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

8.3 ผู้เรียนร้อยละ 90 มีความรู้ความเข้าใจและได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น

8.4 ผู้เรียนร้อยละ 95 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามประเพณีท้องถิ่น

8.5 ผู้เรียนร้อยละ 95 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

ไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวดาวใจ ประกอบทรัพย์ เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2528 ที่จังหวัดจันทบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจาก คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา สาขาวิชาเอกศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2550 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551 ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ ปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย